

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Vesna Matko

Mentor: asist. dr. Uroš Svetec

ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE –
ŠTUDIJA PRIMEROV BITKE PRI ALESIJI, OSVAJANJA AZTEŠKE DRŽAVE IN
DRŽAVLJANSKE VOJNE V SOMALIJI

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

*Zahvaljujem se staršem, sestri in mentorju,
ki so mi pomagali skozi leta študija in
pri nastajanju diplomskega dela.*

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a VEŠDA MARKO, z vpisno številko 21030399,
rojen/-a 18.07.1984 v kraju TRBOVLJE, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE - ŠTUDIJA PRIMEROV BITE PRI ALESJI,
OSVADAJA AČEŠKE DRŽAVE IN DRŽAVJANSKE VOJNE V SČALJI

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«.

V Ljubljani, dne 27.05.2008

Podpis avtorja/-ice: Marko Vešda

Asimetrično vojskovanje – študija primerov bitke pri Alesiji, osvajanja azteške države in državljanske vojne v Somaliji

Asimetrija v vojskovanju predstavlja stalnico v vodenju vojn skozi celotno zgodovino. Asimetrične vojne predstavljajo spopad dveh neenakovrednih strani, med katerima ima ena stran občutno prednost pred drugo stranjo v spopadu. Za doseg zmage v tovrstnih konfliktech mora šibkejša stran proti nasprotniku delovati s pomočjo asimetričnih pristopov, ki pomenijo kompenzacijo lastnih kvantitativnih in kvalitativnih pomanjkljivosti. Asimetrične metode vključujejo presenečenje, uporabo inovativnih taktik in tehnologij, ki se kažejo skozi gverilsko bojevanje, organiziran mednarodni kriminal, teroristične akcije in podobno. V diplomski nalogi bom obravnavala koncept asimetričnega vojskovanja, ki bo vključeval definiranje pojma samega, ključne značilnosti in akterje asimetričnega vojskovanja ter glavne razloge za zmago šibkejših nad močnejšimi. Teoretična spoznanja bom v drugem delu naloge prenesla na študijo treh konkretnih primerov oboroženih spopadov, ki jih predstavljajo bitka pri Alesiji, osvajanje azteške države in državljanska vojna v Somaliji. S pomočjo štirih ključnih indikatorjev, narava udeležencev, asimetričnost interesov, volja nasprotnika in materialno – tehnični dejavnik, bom prikazala razloge in vzroke za zmago šibkejših akterjev proti močnejšim v proučevanih spopadih. Študija zgodovinskih in današnjih primerov asimetrije nam služi pri lažjem razumevanju vseh sedanjih in prihodnjih konfliktov v mednarodni skupnosti.

Ključne besede: asimetrično vojskovanje, vojaška moč, konkvista, rimski imperij, islamski skrajneži.

Asymmetrical warfare – case study of battle of Alesia, conquest of Aztec country and Somalian civil war

Asymmetry in warfare represents permanency in leading wars throughout history. Asymmetrical warfare represents conflicts between two unequal sides, among whom one side has extreme advantage prior to the other side. To achieve victory in those conflicts a weaker side has to operate with a help of asymmetrical methods against their opponents, which means a compensation of their own quantitative and qualitative shortcomings. Asymmetrical methods comprises of surprise, the usage of innovative tactics and technologies, which are shown throughout guerrilla warfare, organized international crime, terrorist actions and alike. In my Diploma I will deal with concept of asymmetrical warfare, which will include definitions of the term, some key characteristic and actors of asymmetrical warfare and also the main reasons for weaker to win over the stronger. In the second part of the work I will transfer the theoretical knowledge on to a case study of three concrete examples of armed conflicts, which will represent the battle of Alesia, conquest of Aztec country and the Somalian civil war. With the help of four key indicators, the nature of the actor, interest asymmetry, the will of the opponent and material (technical) factor, I will demonstrate the reasons and the causes for weaker party to win over the stronger in the examined conflicts. The study of historical and present cases of asymmetry will help us easier to understand all of the present and future conflicts in the international community.

Key words: asymmetrical warfare, military power, conquest, the Roman Empire, Islamic extremists.

KAZALO

1. UVOD.....	8
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	9
2.1 Predmet proučevanja.....	9
2.2 Cilji proučevanja.....	9
2.3 Hipoteze.....	10
2.4 Metode proučevanja.....	10
3. KONCEPT ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA.....	11
3.1 Definiranje asimetričnega vojskovanja.....	11
3.2 Značilnosti asimetričnega vojskovanja.....	17
3.2.1 Nesorazmernost interesov.....	18
3.2.2 Volja nasprotnika.....	18
3.2.3 Strateški učinek.....	19
3.2.4 Učinkovitost.....	19
3.2.5 Aktiven proces groženj in odgovorov nanje.....	20
3.3 Akterji asimetričnega vojskovanja.....	20
3.3.1 Nedržavni akterji.....	20
3.3.2 Regionalni akterji.....	20
3.3.3 Odpadniške države.....	20
3.4 Razlogi za zmago šibkejših nad močnejšimi.....	23
3.4.1 Narava udeleženca.....	23
3.4.2 Razširjenost orožja.....	26
3.4.3 Asimetričnost interesov in socialna občutljivost demokratičnih držav.....	26
3.4.4 Strateška interakcija.....	29
3.5 Vzroki za uporabo asimetričnih pristopov.....	31
4. ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE – ŠTUDIJA PRIMEROV.....	33
4.1 Bitka pri Alesiji.....	33
4.1.1 Oborožitev in oprema.....	34
4.1.2 Cezarjeva zmaga nad Galci.....	34
4.1.3 Asimetrija bojevanja v bitki pri Alesiji.....	38

4.1.3.1 Narava rimske in galske moči.....	38
4.1.3.2 Interesna naravnost poveljnikov – Cezarjeva pobuda na bojišču.....	39
4.1.3.3 Cezarjeva volja proti nekonstantni volji galskih mož.....	40
4.1.3.4 Cezarjeva tehnološka superiornost in številčna inferiornost.....	41
4.2 Cortesovo osvajanje Aztekov.....	42
4.2.1 Azteška civilizacija.....	43
4.2.2 Oborožitev in oprema – meč proti kiju.....	44
4.2.3 Cortesova zmaga nad Azteki.....	45
4.2.4 Asimetrija bojevanja v bitki Aztekov s konkvistadorji	49
4.2.4.1 Azteška in španska narava moči.....	49
4.2.4.2 Versko pogojeno osvajanje Aztekov.....	50
4.2.4.3 Konkvistadorska volja proti nestalnemu azteškemu bojnemu duhu.....	51
4.2.4.4 Cortesova tehnološka superiornost in številčna inferiornost	52
4.3 Državljska vojna v Somaliji.....	54
4.3.1 Zemljepisni in politični položaj somalijske družbe.....	54
4.3.2 Politično-vojaške razmere pred letom 2006.....	55
4.3.3 Politično-vojaške razmere po letu 2006.....	56
4.3.4 Asimetrija bojevanja v Somaliji.....	61
4.3.4.1 Narava moči upornikov in somalijske vlade.....	62
4.3.4.2 Islamski interesi nasproti vladnim – politična ranljivost vlade.....	63
4.3.4.3 Asimetrični pristopi proti vladni volji – psihološka prednost	64
islamistov.....	
4.3.4.4 Tehnološka in številčna inferiornost islamistov.....	65
4.4 Primerjava bitke pri Alesiji, osvajanja Azteške države in državljanske vojne v	67
Somaliji.....	
5. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK.....	72
6. VIRI IN LITERATURA.....	76

KAZALO TABEL

Tabela 3.4.4.1: Odstotek zmag v asimetričnih konfliktih v letih od 1800 do 2003.....	30
Tabela 3.4.4.2: Odstotek zmag v asimetričnih konfliktih skozi štiri 50-letna obdobja....	30

KAZALO SLIK

Slika 4.1.1.0: Odpor galskih plemen in Cezarjeva zmaga.....	33
Slika 4.1.2.1: Skica dvojne obrambe Alesije.....	35
Slika 4.1.2.2.: Postavitev rimskih in galskih enot pred Alesijo.....	36
Slika 4.1.2.3: Sklepna faza bitke pri Alesiji.....	37
Slika 4.2.1.1: Azteški imperij.....	43
Slika 4.2.2.1: Azteški bojevnik.....	44
Slika 4.2.2.2: Azteško žrtvovanje soncu.....	45
Slika 4.2.3.1: Cortesova pot po azteškem imperiju.....	48
Slika 4.2.3.2: Cortesovo osvajanje Aztekov od leta 1519 do leta 1521.....	48
Slika 4.3.1.1: Somalija in položaj države v Afriki.....	54
Slika 4.3.3.1: Etnične skupine v Somaliji.....	57
Slika 4.3.3.2: Premiki etiopskih sil v Somaliji decembra 2006.....	59

1. UVOD

Asimetrija v vojskovanju ni novodoben pojav. Skozi človeško zgodovino se je pojem pojavil sočasno s samim vojskovanjem. Učinkovitost asimetričnih elementov bojevanja lahko opazimo že v času Aleksandra Makedonskega v četrtem stoletju pred našim štetjem, Julija Cezarja, Džingiskana in Napoleona. V vojni za Slovenijo je enako mogoče zaslediti elemente asimetričnega bojevanja, ko je Teritorialna obramba Slovenije leta 1991 blokirala tanke in oklepnike enotam JLA s pomočjo postavljanja ovir in z uničevanjem s protioklepnim orožjem. Slovensko vojaško zmago sta omogočila vodenje vojne in strategija. V odporu proti armadi so zmagali pripadniki Teritorialne obrambe, policija, civilna obramba in državljani, ki so se kakor koli uprli agresorju. Vojna je bila vzrok ne le tam, kjer so bile prisotne kolone JLA, namreč vsa Slovenija se je bojevala proti njim.

Bistvo asimetrije je torej zoperstavljanje šibkejšega močnejšemu in porast alternativnih proti konvencionalnim metodam vojskovanja. Poimenovanje šibkejši proti močnejšemu se na tem mestu ne nanaša na taktično in strateško podrejenost ene izmed strani v spopadu, ampak na (pre)moč enega nad drugim akterjem na danem mestu v določeni situaciji in času. Asimetričnih pristopov se torej ne poslužujejo le kvantitativno in kvalitativno šibkejši akterji na papirju, ampak vsi v spopad vključeni, ki jim asimetrija zagotavlja način in sredstvo za čim hitrejše in čim učinkovitejše reševanje konfliktov.

Kljub veliko podobnostim vojskovanja skozi čas je dandanes konfliktno stanje časovno neomejeno, narava vojskovanja in narava v konflikt vpletenih sovražnikov pa sta se skozi različne stopnje spremenili. V preteklosti so se spopadi in konflikti v večini poimenovali s terminom vojna, danes to ni več tako. Napetosti med posameznimi akterji danes označujemo kot stanje konfliktov in spopadov različnih intenzivnosti. Časovna neomejenost spopadov je razvidna predvsem iz dejstva, da so časovne meje (ne)oboroženih konfliktov zabrisane; ni več jasnih ločnic, kdaj natančno se je spopad začel in kdaj končal. Velikokrat se pojavljajo tudi sorazmerna obdobja miru med samim spopadom, kar še ne pomeni, da je konflikt razrešen; pojavi se lahko menjavanje stanj spopadov nizke in visoke intenzivnosti. V zdajšnjih spopadih suverene nacionalne države niso več edini akter v konfliktu. Vojaška kontrola in organizacija se danes izvajata predvsem skozi komunikacijske in informacijske tehnologije. Tako se pojavlja zanimiv, a obenem tudi nevaren razvoj bioloških tehnologij in industrije v vojaške namene.

Vojskovanje ima danes številne značilnosti proizvodnje, je mobilno in obenem fleksibilno, vključuje inteligenco, informacije in nematerialno delo. Bojne skupine morajo biti danes majhne; združevati morajo kopenske, zračne in mornariške zmožnosti. Pripravljene morajo biti na različne naloge, tj.: od reševalnih, iskalnih in humanitarnih nalog do aktivnih spopadov manjše ali srednje intenzivnosti. Revolucija v vojaških zadevah torej ne rekonstruira le vojaških enot, vendar skuša maksimalno uporabiti nove informacijske in komunikacijske tehnologije, s čimer vojskam zagotavlja premoč.

V svojem diplomskem delu bom na podlagi teoretičnih izhodišč o asimetriji vojskovanja predstavila tri primere spopadov, ki vključujejo prvine asimetričnih pristopov. Časovno bom zajela daljše obdobje, tj. od nekaj desetletij pred našim štetjem do danes. S pomočjo bitke pri Alesiji, osvajanja Azteške države in državljanske vojne v Somaliji lahko prikažem različne in hkrati podobne prvine asimetrije, ki so v konkretnih primerih omogočile zmago oziroma uspešen upor šibkejšega proti močnejšemu nasprotniku v dani situaciji.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET PROUČEVANJA

Predmet proučevanja diplomskega dela je asimetrično vojskovanje v preteklosti in sedanjosti. Časovno perspektivo bom zajela skozi primere spopadov v obdobju pred našim štetjem, poznem srednjem veku in v današnjem času. V ta namen bom predstavila bitko pri Alesiji, osvajanje Azteške države in državljansko vojno v Somaliji. Prvi del diplomskega dela bo sestavljen iz teoretičnega raziskovanja asimetričnosti vojskovanja, kar bom v drugem delu prenesla na analizo treh že omenjenih primerov.

2.2 CILJI PROUČEVANJA

Glavni cilj diplomskega dela je najti asimetrične vsebine v vseh treh proučevanih primerih. Prikazati želim različne definicije asimetrije, značilnosti, akterje asimetričnega vojskovanja in razloge za zmago *šibkih* nad *močnimi*. Prikazala bom prisotnost asimetričnih pristopov skozi zgodovino vojskovanja ob manjših ali večjih spremembah glede načinov uporabe asimetrije.

Cilj analize zgodovinskih primerov je lažje razumevanje zdajšnjih konfliktov in situacij v mednarodnem svetu, s pomočjo katerih je mogoča tudi napoved značajev prihodnjih konfliktov.

2.3 HIPOTEZE

V nalogi bom potrdila ali ovrгла dve zastavljeni hipotezi.

H₁: Asimetričnost je prisotna skozi celotno zgodovino vojskovanja, ne le zaradi materialno-tehničnih razlik, ampak tudi zaradi razlik v psihološki, vojaško-politični in interesni naravnosti nasprotujočih si sil.

H₂: Akterji asimetrične pristope uporabljajo zato, da kompenzirajo svoje kvantitativne (številčne) in kvalitativne (materialno-tehnične) pomanjkljivosti v spopadu.

2.4 METODE PROUČEVANJA

V diplomskem delu sem uporabila različne metode družboslovnega raziskovanja. Za opredeljevanje asimetričnega vojskovanja sem uporabljala zbiranje virov, kateremu so nato sledili podrobnejši pregled gradiva, selekcija in analiza izbrane vsebine. Teoretični del je sestavljen predvsem iz analize in interpretacije vsebine sekundarnih (knjige, članki in medmrežje) virov. Ob primerjavi treh konkretnih spopadov sem se posluževala primerjalne analize, kjer je treba omeniti, da so zaradi aktualnosti državljanske vojne v Somaliji zbrani podatki le do konca leta 2007. Bistvo naloge je torej sestavljeno iz študije primerov treh konkretnih spopadov, ki sem jih analizirala na podlagi štirih istih indikatorjev. S pomočjo narave udeležencev, asimetričnosti interesov, volje nasprotnika in materialno-tehničnega dejavnika sem analizirala bitko pri Alesiji, osvajanje Azteške države in državljansko vojno v Somaliji. Sklepni del diplomskega dela predstavlja primerjava zgoraj omenjenih primerov med seboj, na podlagi katere je mogoče do neke mere posploševanje iz teoretičnega dela.

3. KONCEPT ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA

3.1 DEFINIRANJE ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA

Asimetrija v vojskovanju ni novodoben pojav, kar dokazuje tudi to delo. Kljub temu so se s konkretnimi definicijami strokovnjaki začeli ukvarjati šele v poznih 90. letih 20. stoletja.

V vsaki dobi, od predmoderne do danes, so šibke sile uporabljale presenečenje, tehnologijo in inovativno taktiko. Vendar je identifikacija obstoja asimetričnih groženj bistveno lažja, kot je njihovo definiranje. Medtem ko se asimetrija osredinja na svoje prednosti pred nasprotnikovimi pomanjkljivostmi, se med strokovnjaki pojavlja neskladje o naravi koncepta asimetričnih groženj (Rubin 2007).

McKenzie (2000: 1–2) pravi, da se je asimetrično vojskovanje v ameriških vladnih krogih pojavilo šele leta 1997 v poročilu Quadrennial Defense Review. Od takrat so se razprave o asimetričnem bojevanju močno razširile. Danes imamo tako na voljo več različnih opredelitev, ki v večini izhajajo iz raziskav ameriških strokovnjakov, vendar jim uspešno sledijo tudi druge države, vključno s slovenskimi analitiki konfliktov.

Nekateri avtorji pri opredeljevanju poudarjajo razmerje sil, spet drugi tehnološki in materialni vidik, tretji psihološke učinke itd. Dejstvo je, da se vojskovanje s časom spreminja, asimetrija postaja vse bolj aktualna in posledično se tudi definicije prilagajajo skladno s časom, prostorom in z akterji delovanja.

Precej ohlapno definicijo asimetričnega vojskovanja nam podaja Arrequin-Toft (2005: 96), ki pravi, da lahko o asimetričnosti govorimo takrat, ko je razmerje sil med dvema stranema vsaj 5 : 1 v prid superiornemu nasprotniku. Podobno asimetrijo razume Paul (1994: 20) in pojasnjuje, da sta v asimetrični konflikt vpleteni dve vojaško in gospodarsko neenakovredni državi. Razmerje moči naj bi bilo vsaj 2 : 1 v prid močnejšemu nasprotniku.

Ti definiciji sta gotovo preveč ozki, saj ne upoštevata različnih vidikov asimetrije, kot jih upoštevajo drugi avtorji. Kritika se tu nanaša predvsem na kvantitativni vidik asimetrije, ki ga zgoraj omenjeni definiciji zastopata.

Bistvo asimetrije namreč ni v kvantiteti, vendar predvsem v kvalitativnih prvinah, ki jih stran v spopadu uspešno in učinkovito uporabi sebi v prid. Kvalitativne prvine asimetrije lahko opazimo v naslednjih primerih definiranja asimetrije.

Posplošeno definicijo, ki vključuje med avtorji zelo razširjen pojem »not fighting fair«, podaja tudi Wilson (1998: 169) v poročilu Strategic Assessment Engaging Power for Peace. Na splošno asimetrične grožnje in prijeme opredeli kot »nepošteno bojevanje«, ki vključuje presenečenje na vseh operativnih in strateških ravneh ter uporabo orožja, ki ga napadena država ne pričakuje.

Roberts (2002: 3–4) v delu *Asymmetric Conflict 2010* podaja naslednjo definicijo. Asimetrični konflikti vsebujejo asimetrijo zmogljivosti in asimetrijo interesov. Asimetrija zmogljivosti se nanaša na uporabo vseh sredstev določene države za izrabo prednosti pred drugo državo, tudi s pomočjo orožja za množično uničevanje. Asimetrija interesov se nanaša na agresorjevo predstavo o tem, kaj nasprotniku ključnega je v spopadu lahko ogroženo.

Primmerman (2006: 1–2) v svojem delu *Thoughts on the Meaning of »Asymmetric Threats«* podaja svojevrstno definicijo, ki temelji na matematičnih principih asimetričnosti in simetričnosti. Avtor pravi, da nekateri domnevajo za asimetrično grožnjo vsako, ki jo povzroči šibkejši nasprotnik.

Tovrstne definicije ne upoštevajo zgodovinskih konfliktov med asimetričnimi nasprotniki, a s simetričnimi metodami in sredstvi bojevanja. Spet druge definicije govorijo o asimetriji, kadar se strani ne bojujeta »pošteno« ali če ena izmed strani izkorišča šibke točke nasprotnika. Tu se spet zanemarja, da vojne skozi zgodovino v povprečju niso bile vodene na splošno sprejet način. Asimetrija torej ne pomeni samo presenečenja, naprednejše tehnologije, večje usposobljenosti vojakov ipd.

Primmerman (2006: 5) zato podaja matematično razlago simetričnosti in asimetričnosti v vojskovanju; pravi, da mora asimetrična grožnja zadostovati trem glavnim kriterijem. Prvič: vključevati mora orožje, taktiko in strategijo, ki jo sovražnik lahko in bo uporabil proti svojemu nasprotniku. Drugič: vsebovati mora orožje, taktiko in strategijo, ki je napadena država ne bo uporabila oziroma je ne bo vračala kot obrambno delovanje. Tretjič: asimetrija mora vsebovati orožje, taktiko in strategijo, ki bo nasprotniku povzročila znatne posledice.

Glavna pomanjkljivost definicije je po mojem mnenju odsotnost psiholoških prijemov asimetričnega napadalca, ki je dandanes zelo razširjena metoda asimetrije.

Kenneth F. McKenzie (2000: 1–2) v svojem delu podaja tri definicije asimetričnega bojevanja, ki izhajajo iz ameriške obrambne in varnostne teorije. Iz teh definicij nato sam oblikuje svojo lastno definicijo asimetričnega bojevanja.

1. Ameriška vojaška definicija asimetričnega bojevanja se glasi: »Nasprotniki lahko izvedejo napad ali poizkušajo spodkopati ameriške zmogljivosti, medtem ko izkoriščajo njene slabosti, s pomočjo metod, ki se bistveno razlikujejo od že ustaljenega delovanja ameriških operacij«.
2. Naslednja definicija ameriške stroke pravi, da asimetrično bojevanje sestavljajo: »nepričakovani ali netradicionalni pristopi, in sicer z namenom, da bi preprečili ali spodkopali nasprotnikove zmogljivosti s pomočjo izkoriščanja njegovih slabosti prek nepričakovanih tehnologij in inovacij«.
3. Decembra 1999 Strategija nacionalne varnosti za novo stoletje, ki predstavlja glavni nacionalno-varnostni dokument Združenih držav Amerike, definira asimetrično bojevanje kot »netradicionalne pristope, ki se izogibajo ali spodkopavajo naše zmogljivosti, medtem ko izkoriščajo naše zmogljivosti«.
4. McKenzie ugotavlja, da so zgoraj predstavljene definicije nezadostne pri razlaganju asimetrije, zato predstavi svojo različico: »Asimetrično bojevanje pomeni z manjšo taktično in operativno močjo vplivati na ameriške ranljivosti, da bi dosegli nesorazmerne učinke in tako spodkopali ameriške želje in voljo ter dosegli svoje strateške cilje«.

Glavna razlika med prvimi tremi in zadnjo definicijo je v elementu nesorazmernih učinkov. Ta se nanaša na doseg strateških ciljev s pomočjo omejenih sredstev in prepoznavanja pomembnosti psihološke sestavine. Ti elementi so nujni za razumevanje, kako izvajalci asimetričnega bojevanja dosegajo strateške cilje skozi operacije, kamor štejemo tudi neuspele akcije. Omeniti je treba tudi to, da asimetrični napad ne pomeni samo napada na domovino. Tovrstne akcije so prisotne na vseh ravneh vojskovanja. Napad na domovino je le ena izmed najbolj skrajnih oblik in posledično najbolj nevarnih akcij asimetričnega bojevanja.

Podobno kot Wilson tudi Metz in Johnson (2001: 4–5) uporabljata izraz »not fighting fair«. V delu *Asymmetry and U. S. Military Strategy* najprej podajata definicijo iz leta 1999, ki jo je izdal *Joint Strategy Review* in ki se nanaša na ZDA. Pravi, da so asimetrični pristopi elementi preprečevanja in spodkopavanja moči ZDA, medtem ko izkoriščajo ranljivost ZDA s pomočjo metod, ki se bistveno razlikujejo od ameriških metod. Asimetrični pristopi v večini stremijo k velikemu psihološkemu učinku, kot sta šok in zmeda, ki vpliva na nasprotnikove interese in svobodo volje. Z asimetričnimi metodami je treba predhodno oceniti nasprotnikove pomanjkljivosti. Pogosto asimetrični pristopi uporabljajo inovativno, netradicionalno taktiko, orožje ali tehnologijo in se nanašajo na vse ravni vojskovanja, tj. strateško, operativno in taktično, ter na vse oblike vojaških operacij. Metz in Johnson v tej definiciji zasledita precej pomanjkljivosti. Pravita, da se le-ta nanaša le na zdajšnje strateško okolje Združenih držav Amerike. Problematično je tudi njeno ukvarjanje s t. i. »negativno asimetrijo«, ker se sprašuje, kaj bi sovražnik lahko storil ZDA, in ne, kaj bi ZDA lahko naredile v bran tovrstnim nasprotnikom. Zato Metz in Johnson (2001: 5–6) podajata svojo definicijo, ki pravi: »Na področju vojaških zadev in nacionalne varnosti predstavlja asimetrija delovanje, organiziranje in razmišljanje, drugačno od nasprotnika, z namenom, da se do največje mogoče mere poveča lastne prednosti in izkoristi nasprotnikove pomanjkljivosti, da se doseže pobudo ali zagotovi širše možnosti delovanja. Asimetrija je lahko politično-strateška, vojaško-strateška, operativna ali kombinacija vseh. Asimetrija lahko sproži različne metode, tehnologije, vrednote, organizacije, časovne perspektive ali kombinacije le-teh. Lahko je kratkoročna ali dolgoročna, premišljena ali naključna. Obenem je lahko samostojna ali v povezavi s simetričnimi pristopi. Asimetrija ima lahko psihološke in tudi fizične učinke.«

S pomočjo primerjave simetričnega in asimetričnega konflikta Freedman v delu *The Third World War?* podaja svojo definicijo. Simetričnost vojne se kaže v dveh enakovrednih straneh, kjer je izid enega odvisen od usposobljenosti vojaške sile, taktike, strategije, tehnične inovativnosti in od mobilizacije nacionalnih virov. Rezultat je torej pogosto odvisen od popolne izčrpanosti ene izmed strani (Freedman 2001: 65). Asimetričnost spopada pa se kaže v bojevanju dveh popolnoma neenakovrednih strani. Rezultat je odvisen od sposobnosti ene strani, da uspešno izvaja protiukrepe s pomočjo analize nasprotnikovih šibkih točk. Močnejši nasprotnik se torej sooči z nasprotnikom, ki ima omejena sredstva (Freedman 2001: 71–72).

Naslednji avtor, ki se je ukvarjal z asimetrijo vojskovanja, je Szafranski (2002: 254), ki pravi, da je namen vsakršnega asimetričnega delovanja nadomestiti svoje slabosti z napadi na nasprotnikova vojaška oporišča, s čimer ga zmedemo in šokiramo. Tarča je vedno tisto, kar nasprotnika preseneti in poveča zmožnosti druge strani za zmago. Namen asimetrije je torej povzročanje »grobih presenečenj«. Bistvo asimetričnih operacij pa niso toliko lastne koristi, kot so napadi nasprotnikovih ključnih elementov.

Asimetrija je nekakšen vzvod, s pomočjo katerega vržemo iz ravnovesja običajna pravila. Sovražnik lahko s pomočjo asimetrije išče in izkorišča nasprotnikove pomanjkljivosti, predvsem tiste, na katere ne pričakuje napada. Cilj napada predstavlja vedno tisti objekt, ki povzroči nasprotniku čim večji psihološki šok (Liang in Xiangsui 1999: 211).

Dr. Rihard Piskar (2002: 22) poleg opredeljevanja besede asimetrija¹ navaja tudi značilnosti definiranja asimetričnega bojevanja, kjer pravi, da »to ni izkoriščanje šibkih točk nasprotnika, netradicionalna metoda, informacijsko vojskovanje, uporaba orožij za množično uničevanje ali neviteški način vojskovanja. Tako in podobno vojskovanje ni asimetrično, ker ima tudi napadeni na voljo podobna sredstva.«

Nadalje Piskar (2002: 22) razlaga asimetrijo kot matematični pojem, ki je »neprimerljivost, nesorazmernost ali disproporcionalnost in ki govori o odnosih med količinami, ki nimajo skupne mere«. Asimetrična metodologija nekaterih avtorjev, kamor štejemo primerjavo parametrov sposobnosti, principov operativnega delovanja nasprotnika in razmišljanja o prednostih nasprotnika, omogoča razumevanje, kako se ubraniti in kako napasti nasprotnika. V prihodnje naj bi teorija posvečala več pozornosti ugotavljanju neprimerljivosti dveh nasprotnikov, kot pa asimetričnim grožnjam informacijskih napadov, biološkega orožja in/ali orožja za množično uničevanje.

¹Simetrijo v vojskovanju poznajo že Kitajci skozi besedo »duičeng«, kar pomeni biti simetričen. »Dui« pomeni »nasproti«, »čeng« pa »v ravnotežju«. Asimetrično bi potem pomenilo vse, kar ni simetrično. Rusi v vojaški terminologiji asimetrijo opredeljujejo kot »odsotnost ali destrukcija simetrije«, ki skozi tezo in antitezo pomeni dialektični prehod iz simetričnega v asimetrično. Zahodna metoda postavljanja definicije je torej deduktivna, v nasprotju z vzhodno, ki je dialektična. Po zahodnem načinu razmišljanja je asimetrija pojasnjena z matematičnim pojmom neskladnosti in je »relacija med objekti, ki nimajo skupne mere« oziroma so deli celote nesorazmerni (Piskar 2002: 20).

Blaž Milovac (2001: 25) podaja svojo definicijo asimetričnega bojevanja na naslednji način: »V doktrinarnem pogledu asimetrični izziv nastaja kot posledica konflikta dveh ali več strani v spopadu, od katerih je ena – ali pa jih je več – šibkejša² in zato ni sposobna sprejeti klasičnega spopada, v katerem bi uporabljala enaka sredstva kot nasprotniki. Omenjena slabost, ki šibkejšo stran, če sprejme klasični spopad, vodi v poraz, oblikuje potrebo po iznajdbi drugačnih sredstev in načina vodenja oboroženega boja, ki bi omogočil doseči taktično in strateško zmago. V ta namen se šibkejši nasprotnik največkrat naslanja na: prevaro, presenečenje in prenos spopadov v okolje (npr. urbano okolje, močvirja in džungle), v katerem tehnološke prednosti postanejo manj pomembne ali celo nepomembne.«

Glede na definicijo, ki jo je podal Milovac, in druge sodobnega oblike bojevanja lahko pričakujemo, da bodo t. i. države tretjega sveta poizkušale svoje pomanjkljivosti nadomestiti z uporabo preprostih, nekonvencionalnih, a inovativnih rešitev. To pomeni napadanje ciljev visoke pomembnosti, ki pa so slabo branjeni; mednje štejemo: prometno in civilno infrastrukturo ter civilno prebivalstvo in sisteme C4ISR.

Čeprav nekatere izmed zgoraj naštetih definicij dobro opredeljujejo asimetrično vojskovanje, bi na tem mestu omenila še Svetetovo opredelitev asimetrije, ki se zdi ena izmed boljših na tem področju in je glede na zgornje definicije edina, ki dopušča asimetričnost tudi v mirnodobnem stanju.

Svete (2002: 29) pravi, da je »asimetrično namreč tisto vojskovanje, kjer akterji od posameznika do mednarodnih koalicij (ad hoc ali permanentnih) uporabljajo metode in sredstva v določenem času in na tak način, da ob upoštevanju nasprotnikovih in lastnih defenzivnih in ofenzivnih zmogljivosti ter ranljivosti povzročijo najbolj nesorazmerne učinke glede na vložena sredstva. Pri tem gre za uporabo vojaških in nevojaških oblik na vseh ravneh interakcij med akterji – od mirnodobnega stanja do vojne.«

Za razumevanje asimetrije v vojskovanju ni dovolj poznavanje le ene izmed zgoraj omenjenih definicij. Nekateri avtorji namreč v svojih definicijah posvečajo pozornost le določenim značilnostim asimetrije; pri opredeljevanju lahko postanejo precej ozki in ne prikažejo bistva asimetričnosti vojskovanja.

²Šibkost ene izmed strani ne pomeni inferiornosti samo glede materialno-tehnološkega ali številčnega dejavnika. Tu gre lahko za inferiornost volje, morale ipd.

Glavne kritike se nanašajo predvsem na definicije, kjer se po eni strani kaže odsotnost kvalitativnih prvin, po drugi strani pa pretirano poudarjanje kvantitete med sprtima stranema. Takšno definiranje sem zasledila predvsem pri Arrequin-Toftu in Paulu. Celostno se asimetrija ne nanaša na boljšo oborožitev in večje število udeleženih oboroženih sil. Kvantitativne prednosti ene izmed udeleženih strani v konfliktu proti drugi strani ne igrajo odločilne vloge v asimetričnih spopadih. Bistvo asimetrije je namreč v kakovosti, v uspešni in učinkoviti izrabi danih možnosti v dani situaciji. Gre za maksimiziranje lastnih prednosti in izkoriščanje nasprotnikovih pomanjkljivosti v največji mogoči meri, kar lahko enačimo s t. i. analizo »cost-benefit«. Delovanje in razumevanje boja dveh sprtih strani je v asimetričnih spopadih različno in drugačno. Pobudnica asimetrije si v takšnih konfliktih prizadeva za takšno delovanje, ki bo v najkrajšem mogočem času z najmanj mogočimi sredstvi dosegla znaten učinek proti nasprotni strani. V veliko definicijah asimetričnosti vojskovanja opazimo termin »(ne)pošteno bojevanje« kot del asimetričnih konfliktov. Problematično je tu razumevanje »(ne)poštenosti«, kaj dejansko je v preteklosti pomenilo in kaj danes pomeni »(ne)pošteno« bojevanje. Nekateri avtorji menijo, da voditi »pošteno« bitko pomeni spoštovati pravila in načela vodenja vojne, ki so znana obema izmed vpletenih strani. Torej »nepoštenost« pomeni neupoštevanje običajnih pravil in načel ter samovoljno delovanje brez ozira na splošno sprejete norme in določila o vodenju vojn in spopadov. Problem »(ne)poštenega bojevanja« je predvsem v različnem pojmovanju bojevanja različnih kultur in družb. Namreč vsaka družba vojno in spopad razume drugače in kaj je pošteno oziroma nepošteno, prilagaja svoji strateški kulturi.

3.2 ZNAČILNOSTI ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA

McKenzie (2000: 3–17) navaja pet bistvenih značilnosti asimetričnega vojskovanja; te nam pomagajo pri lažjem razumevanju asimetrije v vojskovanju. Med značilnosti štejemo: nesorazmernost interesov, voljo nasprotnika, strateški učinek, učinkovitost ter aktiven proces groženj in odgovorov nanje.

3.2.1 NESORAZMERNOST INTERESOV

Vsakršno proučevanje asimetričnih groženj se začne z najosnovnejšo asimetrijo izmed vseh, to je nesorazmernost interesov. Najmočnejša vzpodbuda za uporabo asimetričnih pristopov prihaja ravno iz kalupa dejanskih ali zaznavnih nesorazmernih interesov. Uporaba asimetričnih pristopov se zgodi predvsem takrat, ko ima šibek nasprotnik življenjsko pomembne interese nasproti močnemu nasprotniku, čigar interesi so manj pomembni za obstoj, kar lahko pripelje do pozitivnih sklepov za šibkejšo državo. Iz tega vidika se lahko vprašamo, ali pomeni biti šibek prednost? Nekateri avtorji teorij o asimetričnem bojevanju torej menijo, da šibki počno, kar lahko, močni pa prenašajo, kar morejo³ (ibidem).

3.2.2 VOLJA NASPROTNIKA

Z asimetričnimi pristopi lahko dosežemo močne učinke, predvsem skozi psihološko manipulacijo.⁴ Delovanje neposredno proti volji nasprotnika je lahko nadomestilo za gmotne ali druge pomanjkljivosti akterja v spopadu. Psihološki učinek ima vedno strateške dimenzije, čeprav se tovrstne metode uporabljajo na taktični ali kateri koli drugi ravni. Takšno razumevanje vojskovanja je le še ponovna potrditev Clauzewitzevega načela, da je vojna dejanje sile, ki želi podrediti sovražnika, da deluje skladno z našo voljo⁵ (ibidem).

Volja nasprotnika bo tudi eden izmed štirih indikatorjev analize študije primerov v nadaljevanju. S pomočjo razumevanja volje posameznega akterja v določenem konfliktu bom ugotavljala, kdo deluje proti komu in na kakšen način.

³Luard (2001: 332) za primerjavo trdi ravno nasprotno in pravi, da v mednarodnih odnosih morala in načelnost le malo veljata; na koncu namreč vedno prevlada volja močnih. »Močni storijo to, za kar imajo moč, šibki pa sprejmejo, kar morajo sprejeti.« Glede na takšno interpretacijo država nima druge izbire, kot da uresničuje svoje interese s kakršnimi koli sredstvi.

⁴Psihološkopropagandne akcije se nenehno razvijajo in postajajo vse bolj učinkovite. Posebno nevarnost predstavlja njihova »nevidnost«, posebno za t. i. navadne ljudi, ki so tudi njihov najpogostejši cilj. Tovrstne akcije so torej vse bolj usmerjene na iracionalne sfere človeka (Krunić 1997: 112).

⁵V skoraj vsaki krizi ima ena ali druga stran psihološko prednost. Tista stran, ki je pripravljena na večje tveganje ali ki uspe prepričati nasprotnika, da je pripravljena na to, pridobi to psihološko prednost (Kissinger v Luard 2001: 630–631).

3.2.3 STRATEŠKI UČINEK

Asimetrični pristopi se uporabljajo na vseh ravneh vojskovanja. Najučinkovitejši asimetrični pristopi pa skušajo doseči strateški učinek, in sicer ne glede na raven, na kateri se izvajajo. Končni cilj asimetričnega delovanja je torej dosežek na strateški ravni, kar omogoča zagotovitev nacionalne varnosti in zunanjepolitičnih ciljev posamezne države. Končni cilj pa je dosežen prek delovanja na taktični in operativni ravni, kar pripelje do strateških dosežkov (ibidem).

3.2.4 UČINKOVITOST⁶

Ugotavljanje učinkovitosti je pomembna značilnost asimetričnega pristopa. Predvsem gre tu za vprašanje, kaj deluje in kaj ne deluje. Učinkoviti asimetrični pristopi naj bi imeli več skupnih značilnosti.

S stališča tarče so to lahko nepričakovane akcije, kjer je najučinkovitejša nepredvidljivost. Delovanje lahko poslabša predvidljivost odgovora. Učinkovitost akcije po navadi povzroči nasprotniku nesorazmerne posledice glede na gmotne, denarne, časovne in druge vire, ki jih je uporabil napadalec. Ne glede na to, na kateri ravni je bila izvedena akcija, so njene posledice vidne na strateški ravni (ibidem). Clausewitz (Clausewitz v Ancker in Burke 2003: 21–22) ugotavlja, da je negotovost ključna v vsaki vojni. Izhaja iz pomanjkanja poznavanja namenov svojega nasprotnika, časovne in prostorske perspektive načrtovanja napada, učinkovitosti ali (sploh) obstoja novega orožja in iz razvoja novih oblik vojskovanja. Stopnja negotovosti je odvisna od stopnje asimetrije in posledično vpliva na presenečenje na taktični, operativni in strateški ravni. Presenečenje sovražnika je temelj za vsa delovanja; brez njega si namreč premoči na odločilni točki ne moremo zamisliti. Duhovna učinkovanja, ki jih s seboj prinaša presenečenje, pogosto naredijo za tistega, ki je deležen njihove pomoči, najslabšo stvar za dobro in drugega ne pustijo priti do poštenega odločanja.

⁶Učinkovitost je lastnost in značilnost učinkovitega. Učinkovit pomeni, da učinkuje tako, kot se želi; pričakuje, da dosega tak učinek, kot se želi; pričakuje, da opravlja določene naloge, izpolnjuje določene zahteve, kot se želi, pričakuje in s katerim se dosega želeni, pričakovani cilj (Jakopin et al. 1994: 1441).

Uspešnost je lastnost in značilnost uspešnega. Uspešen pomeni, da daje take rezultate, kot se želi, pričakuje; s katerim se dosega, kar se želi, pričakuje; da poteka tako, kot se želi, pričakuje in da dosega ugoden sprejem pri porabnikih, občinstvu (Jakopin et al. 1994: 1472).

Učinek presenečenja ima posebnost, tj. da zelo razrahlja vezi enotnosti v oboroženih silah, s čimer pride na dan individualnost posameznega poveljnika (Clausewitz 1963/2004: 121–124).

3.2.5 AKTIVEN PROCES GROŽENJ IN ODGOVOROV NANJE

Proces akcije – reakcije je neizogiben v asimetričnih pristopih. V asimetričnem spopadu vsa dejanja ene strani pripeljejo do odgovora druge strani. Narava asimetrične grožnje je torej odvisna od dejanj in odločitev na strateški ravni obeh strani, tj. napadalca in napadenega.

3.3 AKTERJI ASIMETRIČNEGA VOJSKOVANJA

Dandanes med najpogostejše akterje asimetričnega vojskovanja štejemo nedržavne akterje, kamor sodijo določene skupine, združbe in posamezniki. Poleg nedržavnih akterjev šteje McKenzie (2000: 50–51) med izvajalce asimetričnega vojskovanja tudi regionalne akterje in odpadniške države.

3.3.1 Nedržavni akterji so znani po zelo raznoliki uporabi asimetričnih metod in sredstev. Poslužujejo se lahko neškodljivih oblik, kamor sodi lepljenje letakov na telefonske govornice in podobno, vse do skrajnih prijemov, kot je uporaba smrtonosnega prahu (vranični presad) na javnih mestih. Zaradi tako široke uporabe asimetričnih groženj je posploševanje tovrstnih organizacij zelo težavno.

3.3.2 Regionalni akterji delujejo predvsem z namenom vzpostavitve regionalne prevlade. Le-ti so lahko povezani v koalicijo in imajo pogosto tudi mednarodno podporo, kar jim omogoča več izbire glede asimetričnih sredstev.

3.3.3 Odpadniške države⁷ pogosto delujejo brez kakršnih koli omejitev oziroma zadržkov. Mednarodne podpore v večini primerov tovrstne države ne uživajo, jo pa skušajo pridobiti s samomorilskimi akcijami, za katere odgovornost nato poizkusijo prenesti na svojega nasprotnika. Glede na povezanost odpadniške države z mednarodno skupnostjo je tudi odvisno njeno asimetrično delovanje; manj kot je povezana z mednarodno skupnostjo, več je možnosti, da se odloči za asimetrične prijeme.

⁷Termin *odpadniške države* se tu nanaša na ameriško percepcijo t. i. tretjih držav sveta.

Čeprav Cyrulik (1999: 2) med izvajalci asimetričnega bojevanja ne omenja držav, pa le-te bolj specifično opredeli. Pravi, da med akterje asimetričnega bojevanja sodijo transnacionalni akterji, kamor štejemo nedržavne politične organizacije, teroristične organizacije, organizacije, ki se ukvarjajo z organiziranim kriminalom in drogami, ter tudi različne verske skupine in kulte.

Metz (2007) v delu *Rethinking Insurgency* skuša prikazati sodobno upornišтво, ki ga sestavljata t. i. tretja in četrta sila. Med te sodijo neoborožene skupine, kot so mednarodni mediji, k tretji sili pa prišteva oborožene skupine, kot so npr. milice⁸.

Tretja sila se oblikuje, kadar je država šibka in nezmožna zagotoviti varnost. Obstajajo tri oblike t. i. tretje sile: milice, kriminalne organizacije in zasebna vojaška podjetja.

- Milice⁹ nastanejo kot kombinacija potrebe in priložnosti. Država namreč ne more zagotoviti osnovnih potreb določeni skupini, posebno ekonomskih priložnosti, osnov za politično identiteto in varnostnih potreb. Po drugi strani je država preveč šibka, da bi zaustavila vzpon milic. Te se torej oblikujejo iz defenzivnih motivov, ko je skupina soočena z dejanskimi grožnjami, ali iz ofenzivnih motivov, ko določena skupina želi nekaj pridobiti na račun šibke države. Meja med milicami in kriminalnimi organizacijami je pogosto zabrisana, čeprav imajo milice v primerjavi s kriminalnimi organizacijami navadno določene politične namene.

⁸V Somaliji so to oborožene sile posameznih voditeljev, nad katerimi država nima nadzora.

⁹Milica je oblika organiziranja oboroženih sil, ki se v primerjavi s stalnimi armadami mobilizira samo ob vojni. Miličniški način organiziranja oboroženih sil torej izključuje obstoj velikih in močnih mirnodobnih vojaških potencialov. Zato v miru obstajajo le majhna jedra za oblikovanje vojnih enot in del profesionalnega starešinskega kadra, urjenje pa se izvaja samo občasno (Vojna enciklopedija (5) 1974: 462). Milico lahko opredelimo tudi kot občasno vojaško ali polvojaško formacijo, ki je organizirana in izurjena za obrambo države ob potrebi (Dictionary of Military Terms 1986: 148). Milica so nestalne oborožene sile, ki so nastale v mirnodobnem času pod vodstvom stalnega kadra in z občasnimi vajami. Ob vojni preidejo v popolno sestavo in pripravljenost (Ugrinović et al. 2003: 226). Politična enciklopedija (1975: 572) navaja, da je milica oborožena formacija, ki ima v različnih zgodovinskih obdobjih in v različnih državah različno funkcijo in tudi različno organizacijo. V starem Rimu so poznali več vrst milic – militia equestris, militia urbana in militia municipalis. Med oblikovanjem liberalne države je bila v veliko državah izražena zahteva po oblikovanju milice kot ljudske vojske, ki naj bi kot demokratični dejavnik predstavljala nadomestilo za najemniške vojaške formacije in profesionalno, fevdalno vojsko. Pozneje veliko programov socialdemokratskih partij in revolucionarnih gibanj zahteva odpravo stalne vojske in uvajanje milice.

Milica je v formalno funkcionalnem smislu uniformirani izvršilno-upravni organ, ki je predvsem v socialističnih državah analogen policiji nesocialističnih držav. Milica je v teh državah sopomenka za policijo. Ponekod se ta termin uporablja za označevanje strankarske (partijske) oborožene sile. S tem terminom pa lahko označujemo tudi pomožne oborožene sile, ki imajo v vojni nalogo braniti prebivalstvo in ozemlje države (Sociološki leksikon 1982: 367).

Milice se razlikujejo glede na organizacijsko zapletenost. Nekatere so zelo kompleksne, spet druge imajo preprostejšo strukturo¹⁰.

- Kriminalne organizacije nastanejo zaradi neučinkovitega vodstva, šibkosti sistema in patologije. Odnos z družbo je popolnoma parazitski, iščejo pasivnost ljudstva, bolj kot aktivno podporo. Socialno identiteto in ekonomski razvoj nudijo le svojim članom.
- Zasebna vojaška podjetja nudijo specializirane sposobnosti, visoko storilnost in jih je mogoče nadzorovati. Obstajajo tri vrste tovrstnih podjetij: vojaški ponudniki, ki se aktivno udeležujejo spopadov, vojaški svetovalci, ki nudijo svetovanje in urjenje, ter vojaška podpora, kamor štejemo logistično, zdravstveno podporo in druge podobne storitve. Problem zasebnih vojaških podjetij je predvsem v tem, da so preveč usmerjena na izpolnjevanje svojih pogodbenih obveznosti kot na širše strateške cilje (Metz 2007: 15–36).

Četrto silo predstavljajo neoborožene skupine ali organizacije, ki vplivajo na zgoraj omenjene uporniške akterje. Med najbolj razširjene oblike prištevamo tuje ali multinacionalne korporacije (zasebna vojaška podjetja sem niso vključena), mednarodne in nevladne organizacije, mednarodne medije in druge informacijske organizacije.

- Mednarodne korporacije lahko po eni strani okrepijo in podprejo določeno državo s kupovanjem njenih produktov in prodajanjem orožja tej državi. Po drugi strani pa lahko postavijo svoje pogoje poslovanja na trgu, kar je za šibko državo neugodno v mirnodobnem času, v vojnem stanju pa le še toliko bolj.
- Mednarodni mediji imajo velik vpliv na upornike in širšo javnost, predvsem s prikazovanjem konfliktnega stanja. Tako povzročajo pritisk na državo in uporniške sile po doseganju premirja ali vsaj zmanjševanja napetosti. Problematično je, da je navadno pritisk večji na vlado države kot na njene upornike. To ti pogosto izrabljajo za posredovanje svojih ciljev in namer svetovni javnosti.
- Mednarodne in nevladne organizacije pogosto označujejo upornike enakovredno z vladnimi silami, s čimer jih tudi legitimizirajo. Na primer humanitarne organizacije so po navadi kritične do obeh strani v spopadu. Uporniki to v večini izkoriščajo v svoji psihološki kampanji (Metz 2007: 37–41).

¹⁰Med takšne npr. sodijo milice, ki se oblikujejo v afriških državah, tudi v Somaliji.

3.4 RAZLOGI ZA ZMAGO ŠIBKEJŠIH NAD MOČNEJŠIMI

V praksi se je velikokrat pokazalo, da močne države oziroma akterji niso vedno zmagovalci vojn z manjšimi in s šibkejšimi akterji¹¹. Dejstvo je, da številčna premoč in napredna tehnologija v manjših spopadih nista vedno odločujoč dejavnik.

Odgovore na vprašanje, zakaj šibkejši zmagajo nad močnejšimi v spopadih, nam ponuja Arrequin-Toft v knjigi *How The Weak Win Wars*. S pomočjo teorij drugih avtorjev in lastnih ugotovitev Arrequin-Toft (2005: 7–18) predstavi pet različnih vzrokov za premoč šibkejših nad močnejšimi.

3.4.1 NARAVA UDELEŽENCA

Arrequin-Toft (2005: 7–18) se v svoji analizi opira na razmerje med avtoritarnimi in demokratičnimi¹² sistemi ter njihovo povezanostjo z uspešnostjo šibkejših v vodenju spopadov. Avtor pravi, da je ena izmed razlag, zakaj šibkejši premagajo močnejše, v tem, da so akterji avtoritarnih sistemov lahko uspešnejši v vojskovanju kot akterji demokratičnih sistemov. S to trditvijo se gotovo ne moremo popolnoma strinjati; skozi zgodovino se je namreč pojavljalo veliko primerov, ko so avtoritarni sistemi izgubili proti demokratičnim sistemom. Vendar je za avtoritarne sisteme značilno, da je njihova notranja in zunanja politika omejena na posameznika ali na manjše skupine ljudi. Tako lahko avtoritarni sistemi lažje vzdržujejo strog nadzor nad javnim dostopom informacij, ki zadevajo notranjo in zunanjo politiko ter njune posledice. Javno neodobranje notranje in zunanje politike je v avtoritarnih sistemih pogosto strogo sankcionirano, kot je mučenje, smrt ali dosmrtni zapor. Teoretično imajo zgoraj navedene značilnosti avtoritarnih sistemov štiri implikacije na učinkovitost vojskovanja:

¹¹Ameriški vojaški analitiki, ki se ukvarjajo z ranljivostjo močnejših v asimetričnem konfliktu, so spoznali, da sama vojaška sila ne zadostuje. Prepoznavanje meja in ranljivosti vojaške in tehnološke nadvlade je strokovnjake pripeljalo do predlaganja t. i. neomejene nadvlade, ki vključuje vse razsežnosti oziroma vseobsežno oblast. Potrebna je torej »vseobsežna nadvlada«, ki bo vojaško silo kombinirala z družbenim, ekonomskim, s političnim, psihološkim in z ideološkim nadzorom. Kljub temu celo v asimetričnih konfliktih zmaga kot popolna nadvlada ni mogoča. Mogoče je začasno in omejeno ohranjanje kontrole in reda, kar pa je treba nenehno nadzorovati in ohranjati (Hardt in Negri 2005: 63–64).

¹²Demokracija je politična ureditev z vladavino večine, ki varuje osebne in politične pravice vseh državljanov (Bajec 1994: 126–127). Demokracija se je prvič pojavila v stari Grčiji, čeprav obstajajo primeri demokracije že prej, kot so plemenske demokracije ali demokracije zgodnje Mezopotamije. Vendar kot umetnost doseganja odločitev z javno razpravo lahko štejemo prvo šele atensko demokracijo v petem in četrtem stoletju pred našim štetjem (Finley 1999: 17–18).

1. Avtoritarni sistemi naj bi učinkoviteje mobilizirali vire za bojevanje v primerjavi z demokratičnimi sistemi, saj imajo avtoritarni sistemi večji nadzor nad svojimi državljani.
2. Na bojišču avtoritarni sistemi pogosteje in lažje silijo svoje vojake v brezpogojno izpolnjevanje ukazov, in sicer s pomočjo ustrahovanja.
3. Od pripadnikov avtoritarnih sistemov se na bojišču ne zahteva spoštovanja mednarodnih vojnih zakonov glede civilistov in vojnih ujetnikov nasprotne strani. Tako se lahko namesto zagotavljanja hrane in zdravstvene oskrbe osebam nasprotne strani dogajajo mučenje in usmrčitve, tudi na ukaz.
4. Avtoritarni sistemi sprejemajo bistveno večjo stopnjo lastnih žrtev na bojišču za ceno doseganja vojaških ciljev, kot je to v navadi pri demokratičnih sistemih.

Teorija o avtoritarnih in demokratičnih sistemih ima tudi svoje pomanjkljivosti. Posamezni sistemi se v vojnem času namreč lahko spremenijo oziroma prilagodijo in tako ne nosijo več istih značilnosti, kot so jih pred vojnim stanjem. Večina demokratičnih sistemov postane v vojni bolj konzervativna, nedovzeta do novih pravil in zaščitniških pa tudi tradicionalnih vrednot in obstoječe družbene ureditve. Avtoritarni sistemi pa pogosto lahko postanejo bolj liberalni, kot so bili v obdobju miru. Pri avtoritarnih sistemih sta problematična tudi zgoraj omenjeno nespoštovanje vojnih zakonov in neinformiranost lastnih državljanov. Posploševanje argumentov o naravi udeležencev asimetričnega bojevanja je torej zelo problematično. Predvsem zato, ker v praksi avtoritarni sistemi ne zmagujejo bistveno pogosteje kot demokratični sistemi.

Rubin (2007: 15–16) navaja tudi nekaj prednosti demokratičnih sistemov v asimetričnih konfliktih. Enotnost diktatorskih namenov in decentraliziranost terorističnih skupin se zdita prednost pred neučinkovitostjo demokracij, vendar samo demokratično vodstvo predstavlja asimetrične prednosti. Komunikacije in linije poveljevanja so v demokracijah fleksibilnejše kot med terorističnimi skupinami. Poleg tega imajo demokracije možnost konvencionalnega in nekonvencionalnega bojevanja, medtem ko teroristične skupine navadno te izbire nimajo.

Na tem mestu omenimo še Webrovo klasifikacijo moči v družbi. Weber (Weber v Barle et al. 1996: 182–183) opredeljuje tri oblike oblasti, med katere sodijo karizmatična, tradicionalna in racionalna oblast. Karizmatična avtoriteta temelji na izrednih osebnostih vodij, ki imajo nadčloveške ali vsaj izjemne lastnosti.

Med nosilce karizmatične oblasti štejemo pogosto vojne zmagovalce in politične heroje. Tradicionalna avtoriteta temelji na splošnem sprejemanju tradicije in razumevanju, da je le-ta sveta in nespremenljiva. Oblast je osebna in pogosto temelji na prirojeni pravici. Racionalna avtoriteta pa temelji na jasnih pravilih, zakonih in na predpisih, ki določajo dolžnosti in pravice tistih, ki izvajajo funkcije oblasti. Oblast ni osebna, ampak izhaja iz določenih pooblastil, zato lahko rečemo, da je racionalna avtoriteta oblast zakonov. Čeprav si je avtoriteto najlažje zagotoviti s pomočjo prisile oziroma sile, je moč, ki temelji na nasilju, nestabilna in začasna.

Webrovo klasifikacijo moči v družbi bom zaradi tesne povezave besedne zveze »šibkejši nad močnejšimi« s terminom moč nadgradila še z nekaj besedami o bojni in ekonomski moči.

Bojna moč v vodenju spopadov temelji na psihičnih, intelektualnih in organizacijskih osnovah, ki se v kakršni koli kombinaciji odražajo kot disciplina in kohezivnost, morala in iniciativnost, pogum in žilavost ter volja do bojevanja in pripravljenost, če je potrebno, tudi na smrt. Uporabnost oboroženih sil namreč določa skupek kakovosti in količine njene opreme, ki je pomnožen s t. i. bojno močjo. Bojno moč bi lahko v takšnem kontekstu opredelili kot kakovostni vidik človeškega dejavnika. Danes je zaradi značilnosti sodobnega bojišča kakovostni vidik v vodenju spopadov vse bolj pomemben, v prihodnosti pa bo po vsej verjetnosti prav ta vidik odločal o superiornosti in inferiornosti na bojišču (Kotnik, 2002: 265–266). Temelj politične in ekonomske moči so v preteklosti predstavljala vojaška osvajanja. Danes pa je vrednost vojske in vojaške sile pri oblikovanju nacionalnovarnostne politike zmanjšana na račun ekonomske moči. Spremenilo se je razmerje med vojaško in ekonomsko močjo. Usode narodov so in bodo čedalje bolj odvisne od uspeha v ekonomiji in ne od vojaških osvajanj. Zato prav ekonomska moč držav neposredno določa tudi njihovo politično vlogo v mednarodni skupnosti. Svetovne sile tako danes za doseganje ali varovanje svojih interesov v mednarodni skupnosti vse bolj uporabljajo neposredne ekonomske mehanizme, namesto vojaških mehanizmov (Kotnik 2002: 59).

Indikator narave udeležencev bom v nadaljevanju uporabila tudi v študiji primerov. Prednosti in pomanjkljivosti t. i. avtoritarnih in demokratičnih sistemov bom skušala prenesti na vse tri proučevane konflikte in na vseh šest udeleženih akterjev. S pomočjo karakteristik dveh skrajnih družbenih ureditev in treh tipov oblasti po Webru bom predstavila naravo udeležencev v spopadih.

3.4.2 RAZŠIRJENOST OROŽJA

Naslednja razlaga prevlade šibkih nad močnimi akterji izhaja iz smernic, ki smo jim bili priča po drugi svetovni vojni. Med vojno sta obe strani skušali poraziti druga drugo v razvijajočem se svetu. Prek Azije in Afrike sta obe strani skladiščili in trgovali sorazmerno izpopolnjeno manjše orožje, skupaj s strelivom. Po vojni je to orožje ostalo v razvijajočem se svetu, in sicer skupaj z izurjenimi vojaki, ki so z orožjem znali ravnati. Po vrnitvi kolonialnih sil v njihove prvotne kolonije so se velikokrat zgodili napadi nanje, ki so jih izvršili dobro oboroženi in izurjeni vojaki. Tako so pogosto močnejši akterji izgubili spopade proti šibkejšim, kajti niso pričakovali njihove močne oborožitve in sorazmerno visoke izurjenosti.

Tudi na tem mestu lahko zasledimo pomanjkljivosti teorije o razširjenosti orožja. Vojaška tehnologija sama namreč ne zagotavlja navadno večje bojne učinkovitosti, ampak jo lahko na neki točki celo zmanjša. Bojevanje z vojaško-tehnološkimi inovacijami je učinkovito le ob pravilni usklajenosti s strategijo in taktiko posameznega akterja na bojišču. Razširjenost orožja torej ni ključni element pri razumevanju zmag šibkih nad močnimi.

S takšnim razumevanjem materialno-tehnične premoči se strinjata tudi Hardt in Negri (2005: 61–62) in pravita, da včasih tehnološka prednost ni nikakršna prednost. Vojaški strategji se nenehno soočajo z dejstvom, da so tehnološko napredna orožja uporabna le za nekatere specifične cilje, medtem ko so za večino namenov nujna starejša konvencionalna orožja in strategije. V asimetričnih konfliktih to še posebno velja, saj ima ena bojujoča stran neprimerljivo večje zmožnosti od druge ali drugih. V asimetričnih konfliktih je uporaba naprednih tehnologij namreč pogosto omejena. Velikokrat sovražnik niti nima virov, ki bi jih lahko naprednejša orožja ogrozila oziroma je uporaba smrtonosne sile neprimerna.

3.4.3 ASIMETRIČNOST INTERESOV IN SOCIALNA OBČUTLJIVOST DEMOKRATIČNIH DRŽAV

Zmage šibkih nad močnimi razlaga tudi Mack (Andrew J. R. Mack v Arrequin-Toft 2005: 13–15). Njegova teorija ima tri ključne elemente:

1. relativna moč pojasnjuje relativne interese;
2. relativni interesi pojasnjujejo relativno politično ranljivost;
3. relativna politična ranljivost pojasnjuje, zakaj močni akterji proti šibkim izgubijo.

Glede na njegovo teorijo imajo močnejši akterji manjši interes za bojevanje, ker njihov obstoj ni vprašljiv. Šibkejši akterji pa imajo bistveno močnejše in večje interese, saj je njihov obstoj odvisen od izida spopada.¹³ Iz tega vidika iz manjših interesov močnejših akterjev izhaja visoka politična ranljivost in iz večjih interesov šibkejših akterjev manjša politična ranljivost. Po Macku je ravno politična ranljivost bistvo premoči šibkih nad močnimi akterji v spopadih. Asimetrija moči determinira asimetrijo interesov (velika moč je enako manjši interes), kar variira obratno s politično ranljivostjo (nizki interes je enako visoka ranljivost), kar variira obratno s posledicami (visoka ranljivost je enako manjše možnosti za zmago).

Asimetrija interesov ni optimalna, saj lahko v njej zasledimo vsaj tri glavne pomanjkljivosti:

1. Relativna moč je šibek napovedovalec relativnih interesov. V času miru močen akter lahko deluje, kot da je ogrožen, čeprav ni, in v ta namen širi svoje vojaške zmogljivosti. Tako se lahko pojavi dominantnost, ki jo določena močna država prevzema predvsem v času miru.
2. Politična ranljivost domneva časovni razmik. Mackovi argumenti bolj predvidevajo kot razlagajo zmožnost šibkega akterja, da se le-ta izogne porazu na bojišču. Tu se pojavlja tudi vprašanje, zakaj se nekateri asimetrični spopadi končajo hitro, medtem ko drugi zajamejo daljše časovno obdobje.
3. Če je teorija o asimetričnih interesih pravilna, bi morala le-ta bolj ali manj držati skozi zgodovino vojskovanja.

Kljub temu Mackova teorija ni toliko napačna, kot je nepopolna. Slabosti so vidne predvsem pri razlaganju interesov akterjev, ki so kot funkcija njihove relativne moči. Prednosti teorije pa najdemo pri opredeljevanju porazov močnih akterjev kot posledice politične ranljivosti.

Med štiri indikatorje, ki jih bom uporabila v študiji primerov v nadaljevanju, sodi tudi asimetričnost interesov. Na podlagi Mackove teoretične razlage interesne asimetrije bom v posameznih konfliktnih iskala interesno naravnost akterjev, udeleženih v konflikt.

¹³Holsti (Holsti v Luard 2001: 587) se strinja z Mackovo teorijo, ko ugotavlja, da so osnovne vrednote in interesi tista vrsta ciljev, za katere so ljudje najbolj pripravljeni na največje žrtve. Takšne vrednote in interesi so navadno določeni v obliki temeljnih načel zunanje politike in postanejo predmet vere, ki jo družba nekritično sprejme.

Merom (Merom v Arrequin-Toft 2005: 15–18) v delu *Democracies Lose Small Wars* dokazuje, da navadno demokratično močni akterji ne morejo zmagati majhnih vojn, ker je tovrstna država omejena z družbo, ki se hoče ogniti nepotrebnih žrtev vojnih spopadov. Bistvo porazov modernih demokracij pri vodenju majhnih spopadov je torej nesoglasje med državo in družbo. Za zmago v bitki sta po Meromovem mnenju potrebni neobčutljivost na posledice spopada in pripravljenost na najvišjo mogočo mero nasilja proti nasprotniku. V tem pogledu so moderne demokracije strukturalno omejene.

Vendar v praksi obstajajo primeri, ko so demokratične države tudi z okrutnimi strategijami izgubile manjše spopade. Enako poznamo primere, ko so avtoritarne države z enako okrutnimi strategijami izgubile bitke. Torej zgoraj omenjena teorija o socialni občutljivosti demokratičnih držav ne drži v celoti. Pomanjkljivost Meromove teorije je tudi v tem, da avtor omenja neuporabo okrutnih sredstev močne demokratične države le zaradi odklona družbe. Ne dopušča pa možnosti, da se določene demokratične države tovrstnih sredstev ne poslužujejo zaradi drugih negativnih posledic, ki bi jih posledično občutili.

Enako kot so vse družbene ureditve skozi zgodovino tesno povezane s konflikti in konsenzom, se tudi v demokraciji pojavljajo konflikti in nasprotovanja med različnimi interesi. Bibič (Bibič v Kropivnik et al. 1997: 7–10) pravi, da sta konflikt in konsenz danes osrednja problema političnega življenja. Države, ki se bolj ali manj uspešno soočajo s prehodom iz avtoritarnega ali polavtoritarnega sistema v popolno politično demokracijo, so po eni strani označene z intenzivnim procesom pluralizacije na področju politike, ekonomije ter socialnega in kulturnega življenja, ki povzroča nove konflikte in nove asimetrije v odnosih moči. Po drugi strani pridemo do vprašanja, kako se soočati s temi konflikti, ki so danes v novih demokratičnih sistemih še toliko večji izziv kot v tradicionalnih ureditvah. Zapletenost relacije konflikta in konsenza mora upoštevati tehnološke, makrosociološke, ekonomske, politične in kulturne spremembe v današnjem svetu. Rastoča internacionalizacija (evropeizacija) ekonomske in politične stvarnosti je ena izmed glavnih okoliščin, ki ima vpliv na konfliktnost v demokraciji. Tovrstne spremembe so namreč povzročile nove interese in usmerjenosti, ki predstavljajo faktorje novih konfliktov v preteklih in današnjih demokracijah.

Bistvo demokracije je ravno umetnost konflikta; demokracija je namreč družbeni sistem, kjer ne more nobena izmed nasprotnih strank dokončno prevladati nad drugo. Nenehna diferenciacija družbenih skupin, nazorov, interesov, vrednost, stališč ipd. pomeni širjenje konfliktov v družbi. Brezkonfliktno skupnost bi našli danes le še v kakšni prvobitni, nikakor pa ne v moderni družbi. Temelj demokracije je torej pozitiven odnos do konflikta in priznavanje le-tega v družbi (Makarovič v Stanič in Macura 1992: 45–58).

3.4.4 STRATEŠKA INTERAKCIJA

Zadnje ugotovitve za zmago šibkih nad močnimi nam Arrequin-Toft (2005: 18–21) predstavlja skozi lastna razmišljanja, ki jih opredeli za bistveno splošnejše, kot so zgoraj omenjene teorije. Arrequin-Toft se strinja, da so relativna moč, narava udeležencev v spopadu, razširjenost orožja in asimetrija interesov pomembne za razumevanje premoči šibkih nad močnimi. Kljub temu meni, da je glavni element dosežkov asimetričnega bojevanja strateška interakcija.

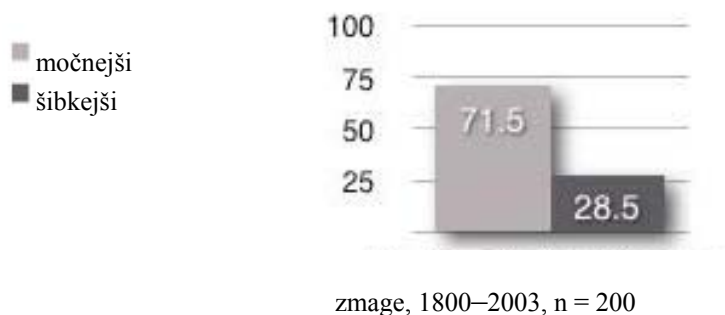
Če razumemo strategije kot neke zapletene in abstraktne načrte operacij, ki vključujejo predvidevanja o izidu spopada, o taktičnih in vodstvenih načelih in podobno, potem različne interakcije pripeljejo do različnih izidov, ki so neodvisni od relativne moči sodelujočih akterjev.

Arrequin-Toft (2005: 18–21) pravi, da obstajata dva idealna tipa strateških pristopov, tj.: neposredni (*direct*) in posredni (*indirect*). Posledično je njegova osrednja teza naslednja: ko izvajalci prevzemajo podobne strateške pristope (neposredno – neposredno ali posredno – posredno), relativna moč razlaga posledice, kar pomeni, da bo močen akter zmagal hitreje in odločneje. Če izvajalci prevzamejo različne strateške pristope (neposredno – posredno ali posredno – neposredno), imajo šibki akterji večjo možnost za zmago na bojišču.

Z zgoraj omenjenimi razlagami elementov šibkih za zmago nad močnejšimi je Arrequin-Toft s pomočjo Macka in Meroma skušal pojasniti, zakaj se velikokrat pojavljajo takšni asimetrični izidi. Skozi zgodovino in tudi dandanes so šibki akterji dokazali, da za zmago nista pomembna le številčna premoč oboroženih sil in tehnološki napredek orožja in opreme.

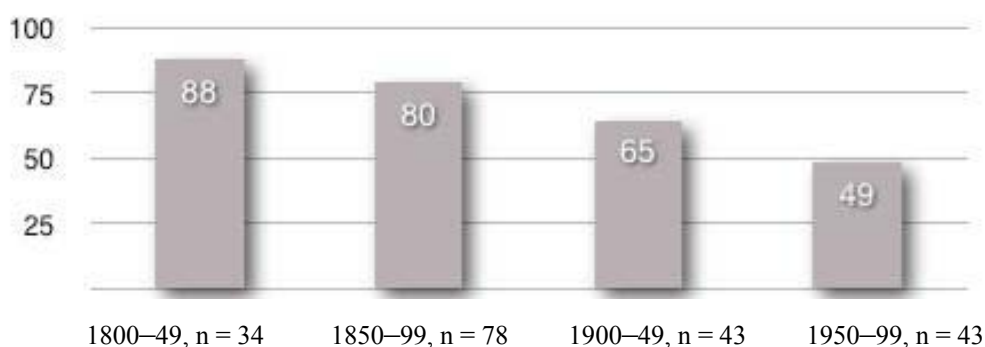
Arrequin-Toft (2007) danes opaža tudi gibanje povišanja zmag šibkih nad močnimi v primerjavi s preteklimi leti. Svoje ugotovitve predstavi tudi statistično.

Tabela 3.4.4.1: Odstotek zmag v asimetričnih konfliktih v letih od 1800 do 2003

Vir: Arrequin-Toft 2007.

Tabela 3.4.4.2: Odstotek zmag v asimetričnih konfliktih skozi štiri 50-letna obdobja

Vir: Arrequin-Toft 2007.

V zadnjem obdobju, od leta 1950 do leta 1999, so šibkejši v konfliktih z močnimi zmagali večkrat, in sicer imajo 52-odstotni delež zmag. Tu gre za sile, ki so v povprečju 10-krat šibkejše od svojega nasprotnika. Vzroke za uspešnost šibkejših lahko iščemo v tem, da močnejši zmagujejo v konvencionalnem in neposrednem bojevanju, medtem ko so šibkejši uspešnejši v gverilskem in posrednem vodenju spopadov. Strategija, ki je bila učinkovita v 2. svetovni vojni, danes ne zagotavlja več zmag. Tako nastaja razmerje med konvencionalno neposrednimi in nekonvencionalno posrednimi spopadi.

3.5 VZROKI ZA UPORABO ASIMETRIČNIH PRISTOPOV

Na vprašanje, zakaj se akterji odločajo za vodenje asimetričnih spopadov, lahko s pomočjo Paulove (1994: 24) analize odgovorimo prek treh strategij: strategija manevra, bliskovita strategija in strategija omejenih ciljev.

Po Paulu (1994: 23–31) je pri strategiji manevra glavni cilj napadalca usmerjen v poraz nasprotnika s pomočjo posameznih akcij. Bliskovita strategija poizkuša nasprotnika poraziti z dosego strateškega prodora, kar vodi v onesposabljanje njegovih komunikacij. Pri strategiji omejenih ciljev pa je napadalec osredinjen na zavzetje dela sovražnikovega ozemlja oziroma na vplivanje na njegovo politiko, kar ne vodi v popoln poraz nasprotne strani. Glede na te tri strategije lahko nadalje razlagamo vzroke, zakaj šibkejši začno konflikte, ki vsebujejo asimetrične elemente. Če šibkejša stran predvideva, da bo spopad vodil v dolgotrajno vojno, se le-temu skuša izogniti. Posledice dolgotrajnega spopada lahko namreč izčrpajo vojaške in ekonomske zmogljivosti šibkejšega in tudi negativno vplivajo na moralo vojakov ter civilistov. Lidell Hart (Lidell Hart v Paul 1994: 25) pravi, da strategija omejenih ciljev nima namena uničiti sovražnikove vojaške moči. Šibkejše strani se je poslužujejo, ker nimajo dovolj moči, da bi začele voditi odločno in obsežno operacijo proti svojim nasprotnikom. Paul (1994: 23–31) nadaljuje, da se, če je močnejši nasprotnik občutljiv na človeške žrtve, kar večina držav tudi je, šibkejša stran poslužuje strategije manevra, s katero lahko povzroči ogromno žrtev. Takšno gverilsko bojevanje je uspešneje vodeno v gorskem svetu, ker zagotavlja večjo zaščito in neopaznost, tj. ob podpori krajevnega prebivalstva. Tovrstna strategija ima tudi svoje omejitve predvsem s stališča ofenzivnega bojevanja šibkejše strani. Prednosti se kažejo pri defenzivni oziroma defenzivno-ofenzivni strategiji. Na drugi strani bliskovita strategija zahteva mobilnost, hitrost in relativno močno oboroženo silo. Manj zahtevna je torej strategija omejenih ciljev, ki ne predvideva razvoja konflikta v vseh razsežnostih in ne pogojuje popolne mobilizacije sredstev in sile. Šibkejši pogosto predvidevajo, da močnejši nasprotnik niti ne bo vojaško odgovoril na njihovo iniciativo, predvsem zaradi nizke pomembnosti konflikta in neodobravanja javnosti. Ključni element strategije omejenih ciljev je gotovo presenečenje, ki lahko izniči nasprotnikove prednosti. Tu ne gre le za številčnost sil in materialno-tehničnih sredstev, ampak tudi za slabljenje nasprotnikove morale vojakov in civilnega prebivalstva.

Šibkejši po navadi začno konfliktno stanje zaradi nezadovoljstva z obstoječim statusom quo in ob prepričanju, da jim možnost prvega udarca omogoča hitro in uspešno rešitev. Z drugega vidika Huntington (Huntington v Paul 1994: 31) pravi, da se spopadi navadno začno v zgodnjih fazah oboroževanja dveh strani. V času, ko šibkejša stran skuša dohiteti močnejšo in še preden slednja postane nepremagljivo močna.

Začetki konfliktov so pogojeni tudi z zavezništvi med državami. Verjetnost začetka spopada je večja, če so zavezništva na novo vzpostavljena in obveznosti ter pogodbe še niso dokončno dorečene. Šibkejša stran si tako ob spopadu obeta pomoč svojih zaveznic. Spremembe v notranji strukturi moči, ki so posledica sprememb vladavine države prav tako velikokrat pripeljejo do vzrokov šibkejših, da napadejo močnejše. Ključno vprašanje je, zakaj nekatere države iščejo rešitve sporov prek vojaške aktivnosti, medtem ko druge države strmiijo k pogajanjem in diplomatskim rešitvam. Dejstvo je, da v različnih vodstvenih strukturah različni voditelji na različne krize odgovarjajo in se odzovejo različno (Paul 1994: 31–34).

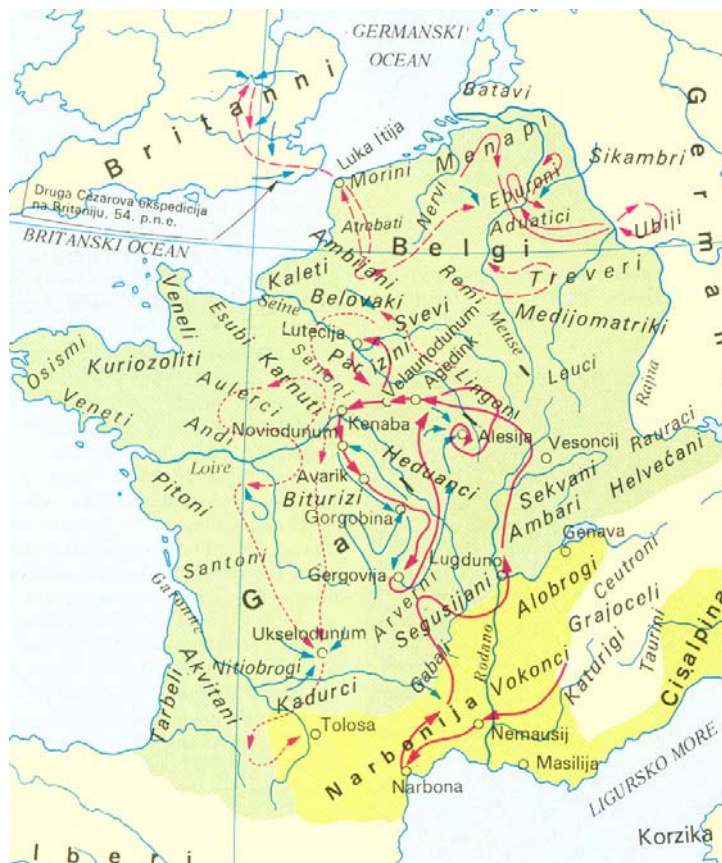
S poglavjem o vzrokih za uporabo asimetričnih pristopov končujem teoretični del naloge, v katerem sem spoznala vrsto različnih definicij asimetrije v vojskovanju in nekatere bistvene značilnosti asimetričnega vojskovanja. Bistvo asimetrije ni v kvantiteti, ampak v kvalitativnih prvinah posamezne strani med vodenjem spopada. Kakovost akterja se med vodenjem spopada kaže tudi prek učinkovite in uspešne uporabe mehke sile oziroma »soft power«, ki lahko v asimetričnih spopadih velikokrat učinkovito nadomesti trdo silo oziroma »hard power«. Sama vojaška moč torej ni vedno najboljša rešitev; velikokrat s pomočjo posrednega vplivanja na voljo, ideje in na vrednote lažje in hitreje pridemo do končnega cilja. Na tem mestu bi omenila tudi pomen strateške kulture akterjev asimetričnega vojskovanja na splošno. Vsaka družba in kultura pojmuje vojno in spopade na svoj način. Od kulture akterja je odvisno, na kakšen način bo vodil spopad in kaj zanj pomenijo posledice delovanja nasprotnega akterja. Kvantitativna premoč ene izmed strani v spopadu predstavlja, kot bomo videli v nadaljevanju, razlog, zakaj se akterji v oboroženih spopadih poslužujejo asimetričnih pristopov za doseg zmage. Na podlagi teoretičnih ugotovitev in štirih ključnih indikatorjev, kamor sodijo narava udeležencev, asimetričnost interesov, volja nasprotnika in materialno-tehnični dejavnik, bom v nadaljevanju predstavila študijo primerov treh konkretnih spopadov. Ugotovitve iz teorij različnih avtorjev bom prenesla na bitko pri Alesiji, Cortesovo osvajanje Aztekov in na državljansko vojno v Somaliji.

4. ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE – ŠTUDIJA PRIMEROV

4.1 BITKA PRI ALESIJI

Leta 59. pr. n. št. je bil Gaj Julij Cezar v Rimu izvoljen za konzula. V upravo je dobil Galijo, kjer je bilo večje število držav, v katerih so živela ljudstva različnega izvora, ki so med seboj živahno trgovala. Rimljani so ta ljudstva imenovali Kelti oz. Galci. Kljub nadzoru Galije, za katerega si je Cezar prizadeval, se je pozimi leta 52 pr. n. št. zgodila največja galska vstaja, v kateri so se združila dejansko vsa galska plemena (razen Belgov) pod enim poveljnikom, tj. Vercingetoriksom. Galci so se zatekli v utrdbo Alesija, kjer jih je Cezar dokončno premagal po obleganju od julija do oktobra leta 52 pr. n. št. S Cezarjevo zmago so se končale vojne v Galiji. S padcem Alesije pa je bila Galija že drugič osvojena v celoti. V tem času je Cezar zavzel 830 mest in si pokoril okoli 300 plemen. Galija je bila podjarmljena in je postala rimska provinca; sčasoma je bila porazdeljena na več manjših upravnih oddelkov (Fašalek 1999: 5–17).

Slika 4.1.1: Odpor galskih plemen in Cezarjeva zmaga

—→ Odpor galskih plemen

- - - - -→ Cezarjev pohod leta 54 pr. n. št. proti Treviri in Eburoni

—→ Cezarjev pohod leta 53 pr. n. št. proti Belgom na severu

—→ Cezarjev pohod leta 52 pr. n. št. – veliki Vercingetoriksov upor

.....→ Cezarjev pohod leta 51 pr. n. št. – Belovaki, jugozahodni Galci in Akvitanii

Vir: Vincenti 1976.

4.1.1 OBOROŽITEV IN OPREMA

V bitki pri Alesiji se je spopadel Gaj Julij Cezar z rimsko vojsko proti Vercingetoriksu z galsko vojsko. Cezar je imel 45.000 vojakov, kar je bilo precej manj v primerjavi z Vercingetoriksovo vojsko, ki je imela sprva kar 80.000 mož. Vercingetoriks je svojo vojsko razdelil na majhne oddelke in vsakemu določil več poveljnikov (Sovre 2000: 93–94). Galci so potrebovali pomoč od zunaj, zato so se zbrala podjarmljena plemena, ki so obkolila Cezarjevo vojsko s še dodatnimi 8.000 konjeniki in z 250.000 možmi pehote. Galska vojska je bila sestavljena iz konjenikov, lokostrelcev in pešcev z lahko bojno opremo, v napadu pa so uporabljali različno orožje. Metali so les, uporabljali puščice, frače in kamenje. Kljub številčni premoči Galcev je imela rimska vojska boljše orožje, saj so za napad uporabljali katapulte, škorpijone, ovne v lopah na kolesih ali v stolpih. Najmočnejši med katapulti, imenovan onager, je lahko 50 kg težek izstrelek zalučal 400 m daleč. Vse svoje naprave, ki so jih postavili v bližini obzidja, pa so prekrili s svežimi kožami, da jih nasprotnik ne bi mogel zažgati. Osnovna vojaška enota rimske vojske je bila legija.¹⁴ Cezar je Alesijo oblegal z desetimi legijami. Legionarji so bili oboroženi z bronasto čelado, železno srajco, elipsasto oblikovanim ščitom, mečem, lahkim in s težkim pilumom, lahko pa tudi z bodalom. Centuriji so imeli železni oklep in niso posedovali pilumov (Herm 1983: 270–276).

4.1.2 CEZARJEVA ZMAGA NAD GALCI

Prvi korak bitke je bil konjeniški spopad na ravnini, kjer so Rimljani zašli v stisko. Cezar je poklical na pomoč Germane, da bi njihove legije zavrnile napad sovražne pehote, od koder so nato sovražniki prvič zbežali. Cezar je najprej ukazal skopati jarke; za temi jarki je postavil utrdbe, da bi obranil nepričakovane nočne izpade sovražnikov, podnevi pa z namenom, da zavaruje delavce pred sovražnimi izstrelki. Za vmesnim prostorom je prav tako dal skopati dva jarka in ju dal napolniti z vodo, za jarkoma pa zgradil nasip.¹⁵

¹⁴Sestava legije se je s časom spreminjala, obvezno pa je štela 10 kohort, ki so se naprej delile na 6 centurij s po približno 80 možmi. Centurija je bila sestavljena iz desetih kontubernijev ali skupin osmih legionarjev, ki so prebivali v istem šotoru. Centuriji je poveljeval centurij, ki je bil podrejen tribunu. Legija, v katero so sodile tudi 4 konjeniške enote ali turmae (120 mož), je bila pod poveljstvom legata, ki je bil po navadi pripadnik senatorskega razreda (Bourbon 2000: 92–97).

¹⁵Rimljani so mesto obdali z dvajset čevljev širokim jarkom, ki je imel pokončne stene; spodaj in zgoraj je bil enako širok. Štiristo čevljev za tem jarkom je Cezar postavil druge utrdbe. Štiristo čevljev za vmesnim prostorom je dal skopati dva jarka, ki sta bila petnajst čevljev široka in prav toliko globoka. V notranjega, tistega, ki je bil bližje mestu, je dal napeljati vodo iz reke. Za tema dvema jarkoma je dal zgraditi nasip, visok dvanajst čevljev, zavarovan s prsobrani z zobčastim nadzidkom. Pred nasipom je ukazal zabiti rogovilaste kole, ki bi preprečevali dostop do nasipa. Po vsej obrambni črti je dal na osemdeset čevljev postaviti še stolpe. Cezar

Tako je imel Cezar zgrajeni dve obrambni črti; prva je bila obrnjena proti Alesiji, druga proti zunanjemu obroču sovražnika (Herm 1983: 270–276).

Slika 4.1.2.1: Skica dvojne obrambe Alesije

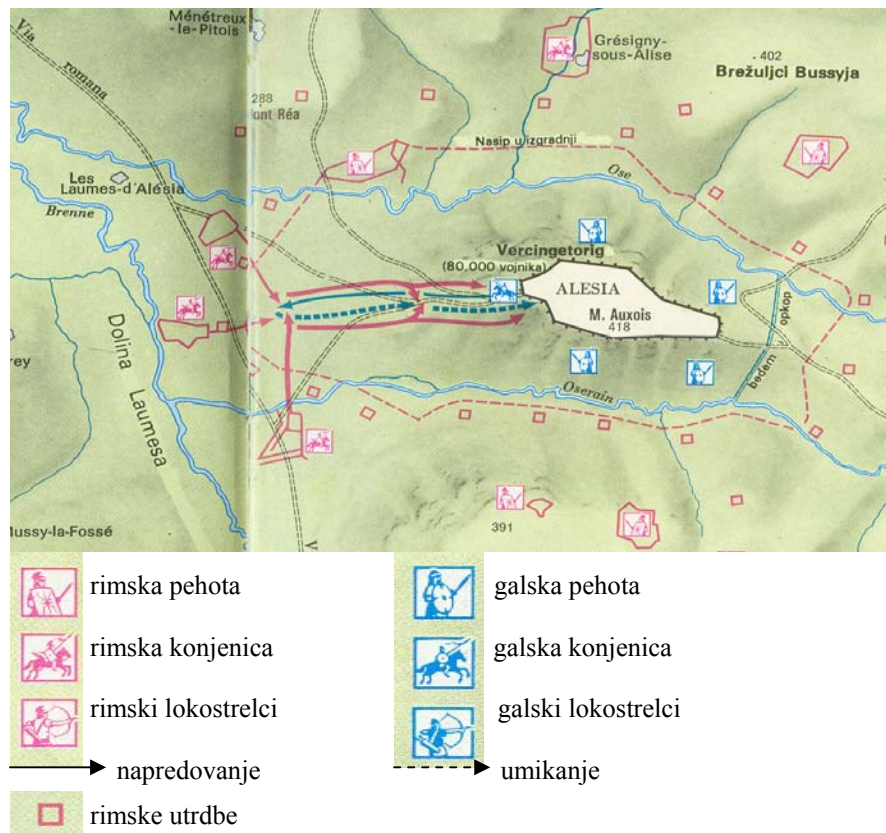
Vir: Cross 2006.

Na drugi strani so se združila vsa galska plemena pod enim poveljnikom, tj. Vercingetorixom. Vsa množica je krenila polna zaupanja in poguma proti Alesiji. Med obleganjem je Galcem začelo primanjkovati hrane, zato so otroke in žene poslali proti Rimljanom, vendar so jih ti zavrnili in tako so od lakote pomrli med obema bojnim črtama. V tem času so Galci z vsemi silami prišli pred Alesijo in zasedli neki zunanji grič, oddaljen komaj eno miljo od obrambne črte Rimljanov. Drugi dan so odšli sovražniki s konjenico iz tabora in z njo zasedli ravnino, pehoto pa so postavili v primerni razdalji skrito na višini. Cezar je razdelil svojo vojsko na obe obrambni črti, konjenico poslal pred tabor in ji ukazal, naj začne bitko. Galci so med konjenike razstavili lokostrelce in pešce z lahko bojno opravo, ki naj bi zadržala konjenike. Tako so ranili veliko Rimljanov, ki so morali zapustiti bojišče, kar je Galce skoraj prepričalo v zmago (Fašalek 1999: 181).

je dal podreti drevesa z močnimi vejami, oklestil je veje in jih na koncu priostril, skopal sklenjene jarke, globoke pet čevljev. Vanje je zabil debla in jih spodaj trdno spojil, da jih ni bilo mogoče izvleči in da so molele iz jarka priostrene veje. Takih jarkov je bilo pet vrst in so bili med seboj povezani in prepleteni. Imenovali so jih nagrobne stene in kdor je stopil vanje, se je nabodel na ostre konice kolov. Pred njimi je skopal jame, pri dnu nekoliko ožje in tri čevlje globoke. Razporedil jih je križem v poševnih vrstah. Vanje je zabil okrogle, skoraj priostrene in ožgane kole, debele kot stegno. Iz zemlje so štrleli le štiri palce visoko. Da so bili koli trdnejši, so v jame nasuli zemljo in jo poteptali, jamo pa so pokrili z dračjem in grmičjem, da bi zakrili prevaro. Jame so imele obliko čaše in so se zato imenovale lilije. Pred njimi so zakopali v zemljo čevljev dolge količe, v katere so bili zabiti železni trnki, ki so jih Rimljani imenovali žela. Take vrste pasti so nato postavili še v nasprotni smeri, tako da jih ni presenetil sovražnik izza hrbta (Fašalek 1999: 177–179).

Boj je potekal brez odločitve vse popoldne, ko so Germani nato strnjeni v formaciji napadli na enem samem kraju in premagali sovražno konjenico. Po njenem pobegu so ostali lokostrelci brez zaščite, kar jih je vodilo v smrt. Takrat so Rimljani tudi na drugih mestih napredovali in zasledovali sovražnike vse do tabora, kjer so se obleganci umaknili v mesto. Po enem dnevu so Galci spet napadli; začeli so metati les, obsipavati s puščicami, fračami in s kamenjem. Rimljani pa so jih napadli s kamenjem, koli, svinčenimi izstrelki in s puščicami, izstreljenimi iz katapultov. Dokler so bili Galci še nekoliko oddaljeni od obrambne črte, so bili zaradi svojih strelnih priprav močnejši, ko so prišli bliže, pa jih je rimska vojska spet prisilila k umiku. Dvakrat odbiti Galci so odkrili grič na severu, ki ga Rimljani niso vključili v obrambno črto, bili so le prisiljeni postaviti tabor na neugodnem kraju, ki se je počasi spuščal navzdol. Galci so napadli opoldne, hkrati se je začela utrdbam bližati konjenica, preostale galske čete pa so se zbirale pred taborom. Tako so Galci krenili naravnost nad najšibkejšo mesto, kjer so se rimske vojne sile zaradi dolge obrambne črte le težko branile istočasno na več mestih (ibidem).

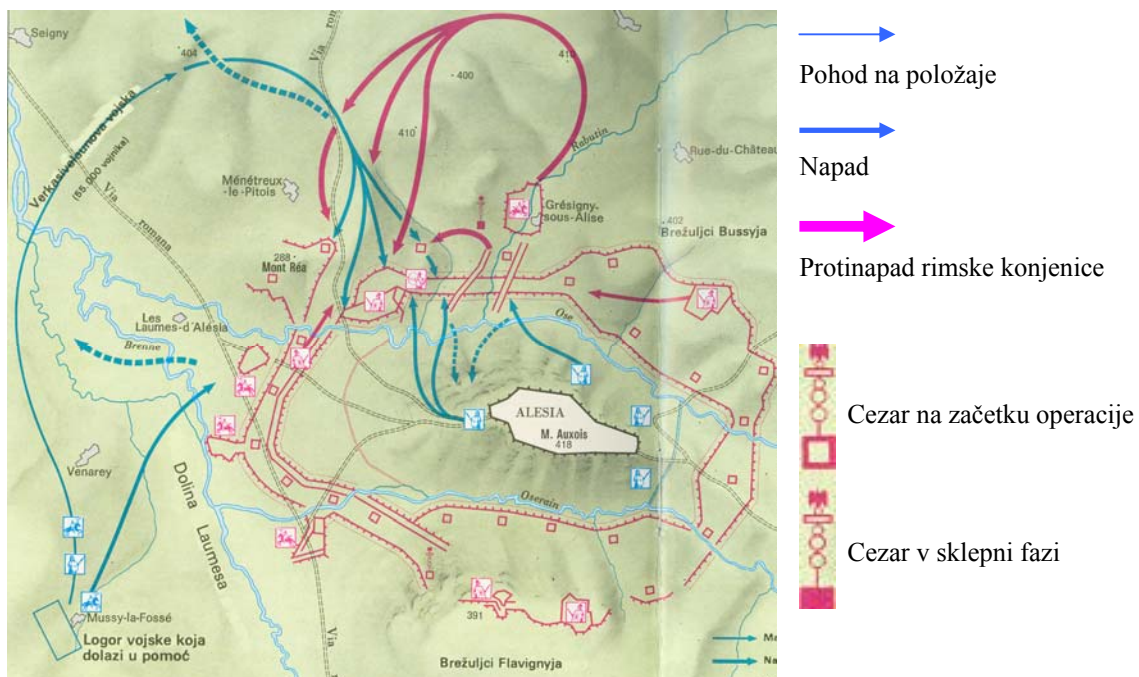
Slika 4.1.2.2: Postavitve rimskih in galskih enot pred Alesijo

Vir: Vincenti 1976.

Cezar je celoten boj opazoval in po potrebi okrepnjeval ogrožene točke. Oboji so vedeli, da je to čas odločitve, kjer je bilo vse odvisno od Galcev in njihovega (ne)uspešnega prodora skozi obrambno linijo Rimljanov. Šibka točka za Rimljane je bil vrh nad pobočjem, kjer je del Galcev streljal in s kamenjem napadal, drugi del pa napadal pod strnjenimi ščiti. Galci so prekrivali obrambne priprave Rimljanov in si delali pot za napad, Rimljanom pa so vse bolj pojenjali moči in orožje. Zato je Cezar ogroženim poslal Labiena s šestimi kohortami na pomoč, sam pa je odšel k drugim in jih spodbujal, ker je vedel, da gre za odločilno uro. Obleganci so opustili poskus prodora obrambne črte in skušali preplezati strma pobočja, jarke so napolnili z lesom in zemljo ter začeli z močnimi kavlji rušiti nasip in prsobran. Cezar je nato poslal Bruta s kohortami na bojišče, pozneje tudi legata Gaja Fabija, prav tako s kohortami. Ko so tu odbili sovražnika, je Cezar odšel še tja, kamor je prej poslal Labiena. Sledil naj bi mu še del konjenice, ki naj bi napadel sovražnika od zadaj. Medtem pa je Labien zbral še nekaj kohort, ker je uvidel, da nasip ne bi mogel zadržati sovražnika, in obvestil Cezarja, ki se mu je pridružil, da bi se udeležil boja. Rimljani so napadli z meči, za hrbtom Galcev se je pojavila konjenica, prihajale pa so še druge kohorte, kar je sovražnika spet prisililo za pobeg. Bežeče je prestregla konjenica in tako se je začel pokol, ki je Cezarju prinesel zmago (Fašalek 1999: 187–188).

Slika 4.1.2.3: Sklepna faza bitke pri Alesiji

Vir: Vincenti 1976.

4.1.3 ASIMETRIJA BOJEVANJA V BITKI PRI ALESIJU

V bitki pri Alesiji asimetrične pristope uporablja rimska vojska oziroma Cezar kot njen vojskovodja proti galski vojski in Vercingetoriksu.

4.1.3.1 Narava rimske in galske moči

Cezarjeva in Vercingetoriksova avtoriteta po Webrovi delitvi oblasti izhaja iz karizmatične in tradicionalne avtoritete. Predvsem Cezar si je kot zmagovalec v preteklih bitkah in kot uspešen politik v Rimu zagotovil moč, ki jo sprejemajo in odobravajo njegovi vojaki in tudi prebivalstvo v Rimu.

Glede na Arrequin-Toftovo razlago imajo demokratični sistemi v spopadu manjše možnosti za zmago kot avtoritarni sistemi. V primeru Alesije 52. leta pr. n. št. takšne delitve ne moremo ugotavljati. Obe strani sta imeli namreč družbeno ureditev, ki je bližje avtoritarnim kot demokratičnim sistemom. Avtoritarnost je jasno razvidna tudi iz štirih implikacij, ki jih podaja Arrequin-Toft.

- Mobilizacija moč za bojevanje je bila v obeh primerih precej učinkovita. Cezar je imel svojo vojsko dobro organizirano, izurjeno in disciplinirano.¹⁶ Sestavljali so jo vojaki, imenovani legionarji, ki so bili razporejeni po legijah. Pri rimski vojski je bila natančno določena tudi razporeditev bojevanja: konjenica na krilih in pehota v sredini (Brodnik et al. 1999: 148). Vercingetoriksova vojska je bila sestavljena iz različnih plemen, ki so jih mobilizirali izključno za bojevanje proti Cezarju. To je pomenilo, da njihova usklajenost in organiziranost gotovo nista bili na ravni rimske vojske. Vercingetoriks je za boj zbiral silo tudi na podeželju med reveži (Fašalek 1999: 145). To le še pojasnjuje, zakaj je veliko vojakov še pred samim začetkom bojev hotelo zapustiti svoje položaje in mesto. To govori o nelojalnosti veliko Vercingetorikovih moč, kar je Vercingetoriks skušal rešiti z zaprtjem mestnih vrat.

¹⁶Moč rimske vojske je temeljila na svobodnem kmetu. Na začetku vojaška služba ni bila plačana, zato so se vanjo vključevali premožnejši sloji, ki so si sami lahko priskrbeli opremo. Ko je država ob koncu 2. stol. pr. n. št. začela vojake plačevati, pa je nastala poklicna vojska, v katero so se vključevali vsi sloji prebivalstva. V miru in v vojni je imela rimska vojska pomembno družbeno vlogo. Kljub strogi disciplini in naglemu sodišču, ki je delovalo brez milosti, se je ob koncu 2. stol. pr. n. št. vse več revnih ljudi odločalo za vojaško pot (Brodnik et al. 1999: 148).

- Avtoritarni sistemi se pogosto poslužujejo elementov ustrahovanja in brezpogojnega izvrševanja ukazov. Tudi v tem primeru lahko rečemo, da je praksa podobna pri obeh straneh. Rim je vsak prekršek strogo sankcioniral. Kazni so bile seveda odvisne od stopnje prekrška oziroma zločina, izključena pa nista bila ne mučenje ne smrt. Fašalek (1999: 178) opisuje, kako je Vercingetoriks Galce opozarjal na vse, kar je storil zanje, in jih rotil, naj mislijo nanj in naj nikar ne dopustijo, da bi ga sovražniki zaradi njegovih zaslug za domovino mučili in ubili. Svojim možem je govoril, da bo njihova neodločnost kriva smrti osemdeset tisočih mož, ki se bojujejo v tej bitki. Vercingetoriks je svoje ljudstvo ustrahoval tudi s smrtno kaznijo tistim, ki mu ne bi izročili žita, saj se je zavedal lastnega pomanjkanja hrane.
- Spoštovanja vojnih zakonov, kot jih poznamo danes, v bitkah teh časov ni mogoče niti pričakovati. Bojevali so se mož na moža; vsakdo, ki se je znašel na bojišču nasprotne strani, je bil sovražnik, ki ga je bilo treba eliminirati. V tem sta si bili obe strani enaki; brez milosti in človeškosti sta pobijali nasprotnikove bojevnike. Pravila v vodenju spopadov so bila v času Cezarja drugačna, kot jih poznamo danes. Kljub temu so obstajala, bila spoštovana in tudi kršena, podobno kot danes. Le njihova percepcija je drugačna glede na današnje mednarodno vojno pravo.
- Narava bojevanja je v tistem času pomenila neizogibnost in posledično sprejemljivost visoke stopnje žrtev bojevanja, ne glede na družbeno ureditev države. Tudi v našem primeru je bila izguba mož na bojišču visoka, kar sta obe strani predvidevali in tudi sprejemali.

4.1.3.2 Interesna naravnost poveljnikov – Cezarjeva pobuda na bojišču

Po Mackovi teoriji imajo močnejši akterji manjši interes za bojevanje, ker njihov obstoj ni ogrožen (Arrequin-Toft 2005: 13–15). Na taktični ravni je ob začetku bitke ogroženost na Cezarjevi strani zaradi premoči Vercingetoriksa na bojišču. Na strateški ravni pa je ogrožen predvsem Vercingetoriks, saj je nejasna usoda njegove države in obstoja na splošno. V primeru Alesije bi Mackovo trditev le stežka potrdila, kajti Cezarjev obstoj gotovo ni bil vprašljiv v primerjavi z Vercingetoriksom, čigar obstanek lastne države je bil odvisen od izida bitke. Torej naj bi imel Vercingetoriks močnejše interese za bojevanje in za zmago nad Cezarjem. S takšnim razmišljanjem se strinja tudi Kissinger (Kissinger v Luard 2001: 631); meni, da bi moralo biti teoretično psihološko ravnotežje na strani branilca, torej Vercingetoriksa.

Branilec lahko namreč izgubi nekaj, kar je do zdaj pomenilo njegov svetovni položaj. Zakaj je kljub temu in vsem drugim prednostim, ki jih je imel Vercingetoriks, izgubil? Poleg neučinkovite taktike bi iskala razloge tudi v podcenjevanju nasprotnika in preveliki samozavesti ob začetku bojevanja. Vercingetoriks se je uštel, ko je menil, da je le številčna premoč dovolj. Fašalek (1999: 181) piše, da so Galci, polni zaupanja in poguma, stopili v boj z Rimljani. Med njimi je vladalo prepričanje, da je številčna premoč dovolj močen faktor, da Rimljane ustavijo in porazijo.

Pred samim spopadom so bili Galci nedvoumno prepričani, da so močnejši. Cezarjevi možje pa so se zavedali številčne premoči Galcev in premoči domačega terena. Zato so po mojem mnenju v boj stopili z večjimi in močnejšimi interesi, zavedajoč se, da morajo premoč Galcev na papirju kompenzirati z vrlinami drugačnega značaja. Med te gotovo sodijo odločnost, disciplina, odlično poveljevanje in izjemna taktika poveljnika, ki se ni izkazala samo med samimi potekom bitke, ampak tudi skozi predpriprave na bitko. Pobudo na bojišču je imel Cezar, ki je tudi narekoval potek same bitke. Za Vercingetoriksa, ki se je bojeval za lasten obstoj, je imela bitka strateški pomen, medtem ko je bil za Cezarja spopad operativnega in taktičnega pomena.

4.1.3.3 Cezarjeva volja proti nekonstantni volji galskih mož

Vercingetoriksovi možje so imeli močno voljo in pripravljenost na bojevanje, čeprav je bilo med boji jasno, da njihova morala upada. Problem nekonstantnega zagona in volje lahko iščemo tudi v vodji. V primerjavi s Cezarjem, ki je bil znan po izjemni karizmi in osebnem stiku s svojimi bojevniki, Vercingetoriksova taktika spodbujanja mož ni bila tako učinkovita in neposredna. Clausewitz (1963/2004: 108) pravi, da so glavne moralne sile v vojni talenti vojskovodje, vojaška vrlina vojske in njen ljudski duh. Fašalek (1999: 180) v svojem delu opisuje, kako so bili Galci z velikim navdušenjem za svobodo in staro vojno slavo pripravljeni dati svojo kri in premoženje. To govori o resnično veliki volji galskih bojevnikov. Vendar se zdi, da je bila ta bojna morala dejansko kratkoročna, mogoče celo naivna, in je ob prvih neuspehih galske vojske opešala. Kljub temu lahko rečemo, da sta bila želja po slavi in strah pred sramoto neuspeha prisotna pri obeh straneh.

Pa vendar psihološki učinek samozavestnega upora in številčne premoči Galcev očitno ni bil dovolj učinkovit, da bi imel na rimsko vojsko omembe vreden učinek.¹⁷ Na tem mestu lahko spet omenim, kako pomembno vlogo je igrala disciplinirana in stabilna Cezarjeva vojska, katere bojna morala ni nihala med samim bojevanjem. Vercingetoriks pa se na disciplino in red svojih enot zaradi množičnosti gotovo ni mogel zanašati, česar se je zavedal že pred začetkom bojev.

4.1.3.4 Cezarjeva tehnološka superiornost in številčna inferiornost

Čeprav vemo, da tehnološka superiornost in številčna premoč nista zadosten pogoj za zmago v bitki, lahko nekaj povezav iščemo tudi tu, kjer je asimetrija jasna in kjer ni dvoma, da bi, če bi bila številčna premoč odločilna, Vercingetoriks moral poraziti Cezarja.¹⁸ Vendar so bili, kot sem že omenila, v tej bitki drugi elementi vse bolj bistveni kot številčnost vojske.

Glede orožja pa je imela rimska vojska izrazito prednost.¹⁹ Vendar ni bistvo le v tehnološki naprednosti orožja, ampak v učinkoviti uporabi orožja, ki ga vojska poseduje. Prednost vojaka je predvsem v dobrem poznavanju svojega orožja in posledično uspešni uporabi na bojišču. Rimljani so se na boj dobro pripravili in svoje oblegovalne naprave učinkovito izrabili. Poleg tega so taktično uporabili teren, in sicer z izkopavanjem jarkov, kar jim je služilo kot zelo učinkovito orožje.

V bitki pri Alesiji lahko najdemo veliko sorodnih elementov, ki smo jih omenjali v tretjem poglavju skozi posamezne definicije asimetričnega vojskovanja. Avtorja Arrequin-Toft (2005: 96) in Paul (1994: 20) govorita o potrebnem razmerju sil za identifikacijo asimetričnega konflikta. Po njunem mnenju mora le-to zadostovati razmerju 5 : 1 oziroma vsaj 2 : 1 v prid močnejšemu nasprotniku. Primer Alesije temu kriteriju gotovo zadostuje. Ob začetku bitke naj bi bilo razmerje sil približno 2 : 1 za galskega poveljnika. Pozneje je to neravnotežje le še raslo do nekje 7,5 : 1 v prid Vercingetoriksu.

¹⁷Čeprav Fašalek (1999: 185) opisuje, kako je Cezarjeve bojovnike plašilo bojno kričanje Galcev, ki so ga slišali izza hrbta. Zavedali so se namreč, da lahko le hrabrost drugih uspešno odbije njihovo nevarnost. Vendar še dodaja, da človeka vedno najbolj vznemirja tisto, česar ne vidi.

¹⁸Številčno je Vercingetoriksova vojska štela sprva 80.000 mož; pozneje je pridobila še dodatnih 8.000 konjenikov in 250.000 mož pehote. Cezar je razpolagal s 45.000 vojaki (Sovre 2000: 93–94).

¹⁹Galci so uporabljali lahko bojno opremo. Predvsem so v boju metali les, puščice, frače in kamenje. Rimljani so za napad uporabljali katapulte, škorpijone in ovne. Legionarji so bili opremljeni z bronasto čelado, železno srajco in z elipsasto oblikovanim ščitom. Njihovo oborožitev so sestavljali meč, lahki in težki pilum in pogosto tudi bodalo (Herm 1983: 270–276).

Roberts (2002: 3–4) pravi, da asimetrično bojevanje vključuje odvzem oziroma ogrožanje za nasprotnika ključnih elementov. Takšno strategijo je vodil tudi Cezar, kar je na Galce psihološko močno vplivalo. Smrt veliko galskih žena in otrok zaradi lakote je pomenila velik psihološki učinek, katerega posledica sta bila šok in zmeda v galskih vrstah. S temi elementi asimetrije v spopadih se prek svoje definicije strinjata tudi avtorja Metz in Johnson (2001: 4–5). Milovac (2001: 25) v svojo definicijo vključuje pomembnost prevare in presenečenja, ki se ju šibkejši poslužuje, da bi kompenziral svoje pomanjkljivosti. Cezar je v ta namen spretno izkoristil naravne danosti prizorišča spopada in jih s spretno taktiko in strategijo še izpopolnil. Galci so bili torej med boji velikokrat deležni presenečenj, kot so na primer nepričakovano stopanje na trnke, padanje v jame in natikanje na količe. Asimetrija je po Metzu in Johnsonu (2001: 5–6) lahko kratkoročna ali dolgoročna, premišljena ali naključna. V primeru Alesije je asimetrija kratkoročna, saj obleganje utrdbe ni trajalo bistveno dolgo. Lahko pa rečemo, da je bila asimetrija predvsem premišljena. Cezar namreč ni dopuščal razvoja dogodkov srečnemu naključju, ampak se je na spopad predhodno dobro pripravil.

Če povzamemo, bitka pri Alesiji kaže na očitno premoč šibkejšega na bojišču nad močnejšim. Vendar je tu treba poudariti, da šibkejši akter na bojišču Alesije ne predstavlja šibkejšega na splošno. Rimski imperij je namreč kot velesila v času Cezarja in Vercingetoriksa predstavljal očitno močnejšo silo v primerjavi z galsko vojsko. Cezar je strateško močnejši in le na taktični ravni v primeru bitke pri Alesiji predstavlja šibkejšega akterja. Asimetrične pristope na tem mestu uporablja generalno gledano močnejši akter, vendar v situaciji, ko postane inferioren proti nasprotniku.

4.2 CORTESOVO OSVAJANJE AZTEKOV

Ko je leta 1492 Krištof Kolumb odkril Ameriko, se je za Evropo začelo novo obdobje. Pojavila so se še neodkrita ozemlja, ki so ponujala veliko še neizkoriščenih bogastev. Evropski konkvistadorji so se na podlagi svoje kulturne večvrednosti počutili upravičene do vsega, kar jim je ponujal novi svet. Tako pri osvajanju niso izbirali metod. Asimetrično bojevanje bom predstavila na primeru španske osvojitve Azteške države v 16. stoletju.

4.2.1 AZTEŠKA CIVILIZACIJA

Azteki ne predstavljajo prve civilizacije v Mehiki. Teotihuacan, veliko urbano središče severno od Ciudad de Mexico, je znan že od leta 150 n. št., ko je v njem cvetela zgodnja kultura.

Slika 4.2.1.1: Azteški imperij

Pred zatonom tolteškega cesarstva so se v Mehiki kotlini naselila številna bojovniška ljudstva, ki so se od Toltekov naučila umetnosti civilizacije. V pokrajino se je kot zadnje naselilo pleme Mexica, pozneje znano kot Azteki. V letih pred španskim zavzetjem je Tenochtitlan postal najmočnejša država v Mehiki (Keegan 1994/2005: 161).

Vir: World Book Online Americas Edition 2008.

Azteški voditelj Montezuma je nadzoroval velikansko cesarstvo, ki je segalo od Atlantskega oceana do obal Tihega oceana. Azteška civilizacija je dosegla svoj vrh ravno v času, ko je na mehiški obali pristal Cortes (Briggs et al. 2006: 124). Azteki so bili strašni vojščaki, katerim je med 13. in 16. stoletjem našega štetja uspelo zavladati osrednji mehiški dolini in zgraditi najimpenitnejšo materialno civilizacijo med vsemi kulturami, pred začetkom pisave in pridobivanja kovin. Azteki so znani po žrtvovanju ljudi. Žrtvovali so vojne ujetnike; ko le-teh ni bilo več, pa so začeli žrtvovati svoje ljudi, ne le odraslih, ampak tudi otroke. Vse to kaže na visoko stopnjo (samo)destruktivnosti azteške civilizacije (ibidem).

4.2.2 OBOROŽITEV IN OPREMA – MEČ PROTI KIJU

Vojna in vojska sta imeli za Azteke velik pomen. Vsak moški je moral v vojni tudi sodelovati (Lucena 1994: 87). Značilno je bilo, da je bila vojska razdeljena v enote z osem tisoč možmi, ki so lahko korakale po odličnih vzporednih cestah imperija s hitrostjo 19 kilometrov na dan. S seboj so enote nosile zaloge za osemdnevno bojevanje (Keegan 1994/2005: 161).²⁰ Med različnimi vrstami orožja, s katerimi so se bojevali, je bil najpogostejši meč iz trdega lesa, v katerega so vtisnili drobce obsidiana (Lucena 1994: 87–88). Poleg meča so uporabljali tudi lok, puščice, sulico in *atlatl*, vzvod, ki je zalučani sulici povečal domet.

Slika 4.2.2.1: Azteški bojevnik

Vojščaki so bili oblečeni v podložene bombažne »oklepe«, kateri so zadržali puščice. V rokah so nosili majhne okrogle ščite. Podobno zaščito so si pozneje v bojih začeli nadevati tudi Španci, ki so odkrili, da so njihovi kovinski prsni oklepi prevroči in v Mehiki odveč (Keegan 1994/2005: 163). Cortesovi vojaki so v boju uporabljali predvsem meč, lok in muškete (Davies 1980: 267).

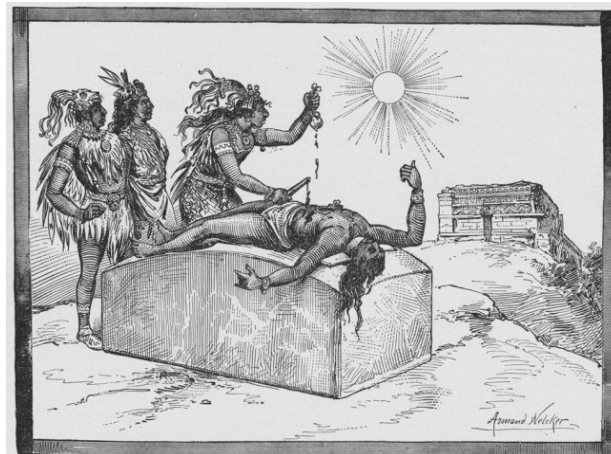
Vir: Solar navigator 2007.

Azteki so se bojevali v urejenih vrstah in od blizu. Njihov cilj je bil približati se nasprotniku in ga z udarcem po nogah pod ščitom onemogočiti. Montezuma sicer ni imel na voljo nobene stalne armade. Za svojo osebno zaščito je imel dnevno po 600 knezov in vitezov, ki so predstavljali spremljevalce in služabnike, ne pa toliko stalne osebne straže (Davies 1980: 293). Azteški namen bojevanja je bil zajeti čim več ujetnikov, zato niso razumeli bojevanja Špancev, ki so svoje sovražnike pobijali (Keegan 1994/2005: 163).

²⁰Začetek vojaškega usposabljanja je potekal v t. i. telpochallih (šolah), kjer so mlade urili v različnih načinih bojevanja. V poznejših letih, ko so odrasli, je bila njihova dolžnost, da sodelujejo v vojnih pohodih vedno, kadar so bili vpoklicani. Življenje plemičev je bilo popolnoma posvečeno vojskovanju. Red profesionalnih vojščakov se je v azteški vojski imenoval quachictin (obritoglavci). Ti so prisegli, da se v boju ne bodo nikoli umaknili ali predali. Bili so v prvih bojnih vrstah in deležni velikega ugleda in privilegijev (Lucena 1994: 87–88).

Danes sta vera in način vojskovanja manj razumljivi del azteške kulture. Nerazumljivo je tudi dejstvo, da so žrtvovali na tisoče ljudi v znak spoštovanja njihovim bogovom. V 16. stoletju so bili Španci, vajeni nasilja, presenečeni nad njihovim početjem. A so prek tega našli dober izgovor za upravičevanje njihovega osvajalnega početja. Dejali so, da je bilo treba narediti konec njihovim neusmiljenim in divjim navadam (Lucena 1994: 82).

Slika 4.2.2.2: Azteško žrtvovanje soncu

Vir: The Mariners' Museum 2004.

4.2.3 CORTESOVA ZMAGA NAD AZTEKI

Hernan Cortes je kot španski konkvistador za Španijo osvojil Mehiko. Leta 1519 se je Cortes z le 508 vojaki izkrcal v Mehiki. Med njimi je bilo 32 lokostrelcev, 13 mušketirjev, oboroženih z mušketami, in 16 konjev. Poleg tega je imel Cortes tudi bronasti top. Azteki so imeli v tistem času pod poveljstvom vladarja Montezume na desetisoče bojevnikov. Kljub temu je Špancem do leta 1521 uspelo njihov imperij zavzeti (Davies 1980: 267).

Ko je Cortes napredoval proti azteški prestolnici Tenochtitlan, so ga skrbno opazovali ogledniki cesarja Montezume. Slednji je želel izvedeti čim več o prišlekih, čeprav se je zavedal, da je njegova oblast ogrožena. Njegov poizkus, da bi Špance zastrašil z dragocenimi darovi ob njihovem prihodu na obali, je samo še povečal pohlep pustolovcev po zlatu (Davies 1980).

Montezuma je prihod tujcev dolgo časa pričakoval, saj ga je azteška vraževernost zaradi padcev meteoritov, poplav in udarov strel svarila pred pogubo.²¹ Zato ni bilo nenavadno, da je bil Cortesov pristanek na mehiški obali leta 1519 poln simbolike. Montezumo so ogledniki obvestili o možeh z rumenimi bradami in bele polti, ki so s seboj nosili napravo, ki je izstreljevala velike kamnite krogle. To je Azteke še bolj prepričalo, da je bradati vodja prišlekov res Quetzalcoatl (azteški bog), ki si je prišel prilastiti svojo deželo. Cortes in njegovi možje so 8. novembra prispeli v Tenochtitlan na jezeru Texcoco, kjer se je Cortes srečal z Montezumo. Azteškega cesarja, odetega v fino stikano platno, so nosili pod baldahinom iz zelenih peres, okrašenim z zlatom in s srebrom. Cortes je razjahal in izročil Montezumi biserno ogrlico in čašo, potopljeno v pižem. Montezuma, ki ni bil prepričan, ali je Cortes bog ali človek, ga je pozdravil in mu izročil svoja dragocena darila. Nato so Špance odpeljali v njihova prebivališča v palačo, v mestu, kjer so jih čakali koruza, mlinski kamni, ženske, ki naj bi jim peklo kruh, kokoši in krma za konje. Na Cortesa je Tenochtitlan naredil velik vtis, toda ob sledih človeškega žrtvovanja ga je zmrazilo. Kralj je zaudarjal po gnijočem se mesu in slike na kamnih so bile oškropljene s človeško krvjo (ibidem).

Da bi prevzel nadzor nad dogajanjem, je Cortes nazadnje sklical svoje častnike. V njegovi skupini konkvistadorjev je bilo vsega 400 mož, okrog njih pa se je zgrinjalo okoli 250.000 Aztekov. Španci so začeli sumiti, da jih je Montezuma speljal v past, na kar se je Cortes hitro odzval. S svojimi stotniki je vstopil v Montezumovo palačo in ga prisilil, da se je vrnil z njimi kot talec. Da bi preprečil upor, ki bi ogrozil njegovo življenje, je Montezuma svojemu ljudstvu dejal, da se je po svoji volji odločil, da bo živel pri Špancih. Cortes je tako zlahka prevzel oblast. Ker so Azteki brezpogojno priznavali Montezumovo oblast, Cortezovo vladanje ljudstvu ni bilo problematično (Davies 1980: 268–276).

Več mesecev pozneje je Cortes izvedel, da je na obalo priplulo špansko ladjevje s Kube, in sicer z namenom, da bi ga odpeljali v ujetništvo. Guverner Velazquez, ki je plačal za Cortesovo odpravo, se je zbal, da namerava Cortes prevzeti nadzor pod neposredno oblastjo španskega kralja, namesto pod njegovo upravo.

²¹Montezuma je poznal legendo, ki je napovedovala vrnitev svetlolasega in bradatega boga, kralja Quetzalcoatla, v mehiško kraljestvo. To naj bi se zgodilo v letu »enega trsa«, kar je pri Aztekih pomenil dogodek, ki se po azteškem koledarju ponovi vsakih 52 let (Davies 1980: 269).

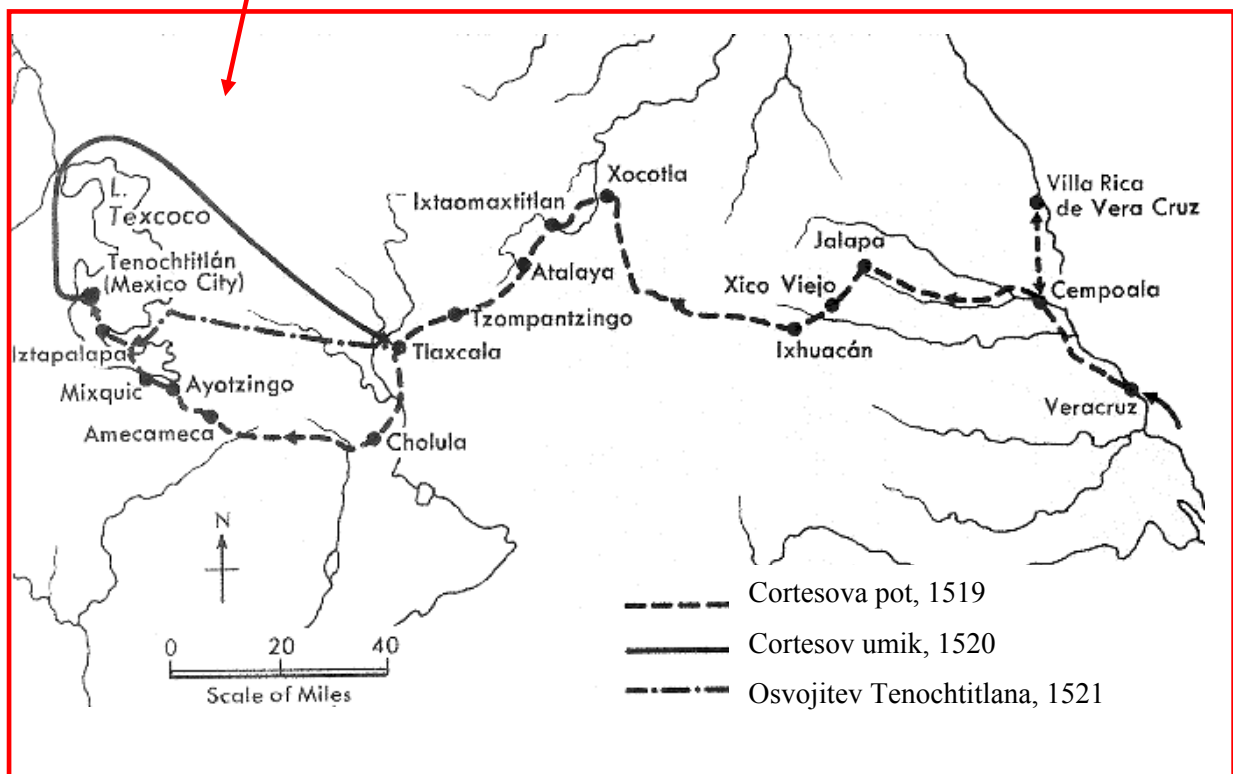
Cortes ni okleval in je takoj odšel nasproti svojemu nasprotniku. Med Cortesovo odsotnostjo so španske sile v notranjosti Azteške države poklale približno 600 Aztekov. Cortes je po zmagi nad svojimi španskimi nasprotniki na obali našel Tenochtitlan v kaosu. Da bi pomiril množice, ki so obkolile prostore Špancev, je Montezumo poslal na balkon. Toda ko je cesar govoril, mu je nekdo iz množice vrgel kamen v glavo in Montezuma je mrtev padel na tla. Po štirih dneh obleganja so Španci poskusili pobegniti, vendar so jih opazili in ponovno napadli. Samo četrtnina Špancev, med njimi tudi njihov poveljnik, se je rešila iz Tenochtitlana, vendar jih po tem niso več zasledovali, ampak so jim dovolili pobegniti na varno. To je bila velika napaka Aztekov; ko bi morali sovražniku slediti in ga uničiti, jih je vse preveč zaposlovala misel na plen in žrtve. Med Španci je namreč ostalo le 440 preživelih, 12 lokostrelcev, 7 mušketirjev in 20 konj. Izgubili so vse puške, muškete in smodnik, kar bi lahko predstavljalo tarčo za azteške bojvnike (Davies 1980: 281–301).

28. aprila 1521 je bil Cortes ponovno pripravljen za obleganje mesta. Okrepil se je s tisoči mož, predvsem iz Aztekom sovražnih ljudstev Tlaxcale in Chalca. Cortesova vojna moč je tokrat štela 86 jezdecev, 118 mušketirjev in lokostrelcev, 700 z meči in s ščiti oboroženih vojakov ter 15 topov (Davies 1980: 305). S topovi je razstrelil sovražnikove kanuje in zgradil lastna plovila za plovbo po jezeru. Onemogočil je prenos zalog v mesto in uničil akvadukt, s katerim se je mesto oskrbovalo s svežo vodo. Odločni Azteki so več kot 80 dni prenašali obleganje. Španci so kmalu vdrl v mesto in porušili hiše, da bi naredili prostor za svojo konjenico. Odgovor Aztekov je bil z lučanjem kamnov in kopij s konicami iz obsidiana, toda ves njihov trud je bil zaman. 13. avgusta 1521 so Španci zavzeli še zadnje oporišče Aztekov, s čimer je bilo azteške prevlade tudi konec (Briggs et al. 2006: 122–123).

Slika 4.2.3.1: Cortesova pot po azteškem imperiju

Slika 4.2.3.2: Cortesovo osvajanje Aztekov od leta 1519 do leta 1521

Vir: The Border History 2007.

4.2.4 ASIMETRIJA BOJEVANJA V BITKI AZTEKOV S KONKVISTADORJI

Asimetrične pristope in prijeme v Mehiki zasledimo prek Cortesa in španskih bojevnikov proti azteški družbi in njenem vladarju Montezumi.

4.2.4.1 Azteška in španska narava moči

Po Webrovi delitvi oblasti Cortesova moč izvira predvsem iz karizme, medtem ko Montezumova avtoriteta izhaja iz karizme in tudi iz tradicionalno prirojenih pravic. Slednji je slovel po svoji politični modrosti in se odlikoval predvsem kot vojskovodja izrednega poguma in podjetnosti. Na drugi strani je Cortes slovel ne le po osebnem pogumu in vojaškem znanju, ampak tudi po svoji diplomatski spretnosti, bistrovidnosti in poznavanju ljudi. Bistvo njegovega uspeha v Mehiki je bilo zmožnost, da je znal med domorodci najti prijatelje in sovražnike. Kljub nadarjenosti za politične spletke je bila njegova glavna ovira skoraj fanatična zagrizenost v verskih zadevah.

Azteška ureditev je bilo cesarstvo, katerega je vodil Montezuma. Družbena ureditev je bila brezrazredna in razredna hkrati. Brezrazrednost je temeljila na prvotni plemenski ureditvi, razredi pa so bili posledica osvajalnih vojn, ki so se vrstile vse od leta 1426 (Lucena 1994: 26).²² Glede na to lahko trdim, da je bil azteški sistem gotovo bližje avtoritarnemu kot demokratičnemu. Podobno bi med izbiro avtoritarnega in demokratičnega sistema špansko ureditev uvrstila bližje avtoritarnemu kot demokratičnemu. Španija je bila v tistem času kraljevina pod vodstvom habsburžanske rodbine. Glede na Arrequin-Toftove (2005: 7–18) implikacije avtoritarnih sistemov lahko najdemo nekaj vzporednic tudi pri azteški in Cortesovi vojski.

- Cortes je imel svojo vojsko že pred začetkom bojevanj z Azteki določeno, glede na to, da je bil kolonialni osvajalec v tuji deželi. Kljub temu je pozneje na svojo stran uspešno pridobil za Azteke sovražno ljudstvo Tlaxcalan in njihovih več tisoč bojevnikov, kar je ključnega pomena za Cortesovo zmago nad Azteki. Pridobitev večje sile za spopad torej niti ni bila preveč težavna, treba je bilo najti le prave sovražnike Aztekov. To pa ni bilo težko, saj so bili Azteki vojaško vedno zelo dejavni in si tako skozi leta pridobili veliko nasprotnikov.

²²Oblast sta si delila plemstvo in duhovščina, na vrhu vladajočega razreda pa je bil *tlatoani*, kar pomeni »govornik«. Slednji je bil mestni politični, vojaški in verski vodja (Lucena 1994: 26, 27).

Azteško mobiliziranje mož prav tako ni bilo problematično, saj je moral skoraj vsak moški azteške družbe v vojni sodelovati. Prav tako nista bili vprašljivi njihova usposobljenost in pripravljenost na bojevanje.²³

- Enako kot v primeru Alesije tu ne moremo enačiti spoštovanja vojaških zakonov in načel človečnosti v bojevanju tistega časa in danes. Španci in predvsem Azteki so se ravnali po takratnih pravilih, ki sta jih odobraval njihova družba in čas, v katerem so živeli. Bistvo bojevanja Špancev na bojišču je bila smrt sovražnika, Aztekov pa zajetje nasprotnika za poznejše žrtvovanje bogovom.
- Kot sem že omenila pri Alesiji, je bila stopnja sprejemanja žrtev spopadov v tem času še vedno zelo visoka. Predvsem če primerjamo stopnjo sprejemljivosti vojnega davka z današnjimi spopadi.

4.2.4.2 Versko pogojeno osvajanje Aztekov

Interesi evropskih konkvistadorjev, vključno s Cortesom, so bili osvajalske narave. V še neodkritih ozemljih so iskali neizkoriščena bogastva, dragocenosti in naravne vire za svojo lastno korist in zadovoljstvo države, ki je njihove odprave financirala. Darovi Aztekov so torej Cortesov pohlep po zlatu le še povečali.

Čeprav je Cortesa gnal zaveden in pošten namen, da Azteke pridobi za svojo vero, je bila njegova požrešnost za zlatom enaka tej njegovi vnemi širjenja katoliške vere. Španci tako niso ogrožali le Azteške države, ampak tudi njihovo religijo, zato so doživeli tudi najhujši odpor (Davies 1980: 276). Temeljna razlika med obema je v tem, da Cortesova vera ni bila nujno globlja od Montezumove, vendar je imela prednost v tem, da je Cortes hotel na vsak način in za vsako ceno spreobrniti vse pogane, medtem ko Montezuma ni nikoli poizkušal spreobrniti Špancev k svoji veri (Davies 1980: 287).

Azteški interesi ob prihodu Špancev niso imeli izrazitih namenov. Med spopadi pa so v Špancih videli le eno, tj. potencialne žrtve verskih darovanj. To jih je tudi omejevalo, saj so žrtve na bojišču morali ujeti žive, kar je bistveno težje kot nasprotniku zadati smrt.

²³Azteki so bili strašni vojščaki, znani po žrtvovanju ljudi. Žrtvovali so vojne ujetnike; ko le-teh ni bilo več na voljo, pa so začeli žrtvovati svoje ljudi. Vojna in vojska sta imeli zanje velik pomen. Azteški vojaki so sestavljali več rodov; usposabljali so se v šolah, imeli pa so tudi red profesionalnih vojščakov (Lucena 1994: 87, 88).

Keegan (1994/2005: 169) pravi, da so Azteki bitkam pripisovali veliko stopnjo slovesnosti in obrednosti. Vzrok za njihov začetek in konec je bil le malo podoben vzrokom in posledicam, s katerimi se srečuje moderni človek med bojevanjem. Aztekom sta maščevanje in odpravljanje razžalitve običajno delovala kot vzrok, potešitev mitične nujnosti ali božanskih zahtev pa kot sklep.

Glede na izid spopada bi lahko po Macku sklepali, da je bil azteški obstoj v tej bitki gotovo ogrožen in posledično njihovi interesi ključnejši od španskih. Vendar tega v tem primeru ne morem trditi. Azteki se ob prihodu Špancev namreč niso zavedali ogroženosti. Obisk so vrednotili popolnoma iz verskega stališča in imeli celo Cortesa za azteškega boga Quetzalcoatla. Glede na to bi rekla, da je pretirana vraževernost Aztekom zaslepila oči, kar jim je onemogočilo prepoznati sovražnika že ob prvem stiku. Ob spoznanju Aztekov, da je njihov obstoj ogrožen, dobi konflikt zanje strateški pomen. Na drugi strani je za Cortesa spopad operativnega in taktičnega pomena.

4.2.4.3 Konkvistadorska volja proti nestalnemu azteškemu bojnem duhu

Azteki so predstavljali Evropejcem sebi drugačno ljudstvo, katerih načina vojskovanja in pojmovanja vere niso razumeli. Kljub mogočnosti azteškega ljudstva so imeli Španci bistveno premoč v bojni morali in taktiki.²⁴

Azteški bojni duh je bil nestalen in precej odvisen od uspeha. Po prvem hujšem udarcu so izgubili pogum, medtem ko so neustrašni Španci ob neuspehu šele začeli učinkovito delovati. Problematična je bila tudi neenotnost med prebivalci v Mehiki, ki je bila prevelika; zato je onemogočala uspešno bojevanje proti vsiljivcem. Pa vendar je treba omeniti veliko azteško odločnost. Po Cortesovi vrnitvi so se pred dokončnim porazom uspešno branili kar osemdeset dni, in to kljub hudemu pomanjkanju hrane. Davies (1980: 281) pravi, da je bila na bojišču najverjetneje od vseh prednosti Špancev odločujoča ravno psihološka premoč. V neposrednem stiku mož na moža Azteki preprosto niso bili enakovredni Špancem, kljub njihovi številčni premoči.

²⁴ Azteško vodstvo pogosto ni bilo učinkovito. Imeli so navado stisniti se v gručo in nato delovati naprej. Poleg tega so imeli težave s predstavo o tem, da morajo svoje sovražnike ujeti žive. Azteki so poizkušali premagati svojega nasprotnika s postopkom, ki je bil delno vojna in delno bogoslužje z elementi magije. V 16. stoletju Azteki niso poznali pomena totalne vojne, ki je bil v Evropi že prisoten (Davies 1980: 280, 281).

4.2.4.4 Cortesova tehnološka superiornost in številčna inferiornost

Tehnični vidik sprtih strani v spopadu, kot sem omenila že pri Alesiji, gotovo ni odločujoč. Clausewitz (1963/2004: 118) pravi, da je številčna premoč v spopadu le eden izmed dejavnikov, ki tvorijo zmago. Vendar s številčno premočjo še zdaleč ni dobljeno vse ali vsaj ne bistveno; s tem je morda doseženo še zelo malo. Kljub temu je v tem primeru jasno, da so imeli Španci bistveno premoč v oborožitvi v primerjavi z Azteki. Španci so uporabljali naprednejše ognjeno orožje proti Aztekom, ki so imeli le hladno orožje. Prednost Špancev je bila tudi v uspešnem obvladovanju svojega orožja. Španski strelski lok je bil bistveno učinkovitejši od azteškega loka. Enako je imel prednost španski meč proti azteškemu maquahuitlu, lesenemu, z drobci obsidiana opremljenemu kiju. Kij je bilo treba najprej visoko dvigniti, da je lahko sledil udarec, medtem ko so Španci z bliskovitimi udarci meča hitreje premagovali nasprotnika. Azteška puščica in lok nista bila toliko namenjena ubijanju, kot sta bila za zadajanje ran sovražniku (Davies 1980: 279).

Španci so znali uporabiti kopja domačinov, ki so jih zaplenili. V nasprotnem primeru se Azteki nikakor niso zmogli naučiti, kako bi unovčili prednost španskih mečev, ki so jih zasegli. Številčno je bila prednost gotovo na strani Aztekov. Cortes je imel ob izkrcanju v Mehiki ob sebi le 508 vojakov proti azteškim bojevnikom, ki jih je bilo na desetisoče, čeprav je pozneje Cortes svojo vojsko povečal, ko je na svojo stran pridobil več tisoč bojevnikov ljudstva Tlaxcalan.

Kljub naštetim razlikam med špansko in azteško logiko bojevanja sta si bila voditelja obeh strani v marsikaterem pogledu precej podobna. Oba sta bila sposobna vojskovodja in zvitá politika, katerih vrlina je bil zanesljiv čut za dvoumno diplomatsko križno igro. Bila sta trezna realista in verska fanatika. Montezumova globoko zakoreninjena verska prepričanja so bila pod vplivom magijskih preudarkov in zato izpostavljena naglemu menjavanju stališč.

Ko skušamo Cortesovo osvajanje Aztekov razumeti kot asimetrični spopad, nam pri tem pomaga tudi primerjava spopada z definicijami asimetričnega vojskovanja. Glede na Arrequin-Toftovo (2005: 96) definicijo mora razmerje sil ustrezati vsaj razmerju 5 : 1 v prid močnejšemu nasprotniku. V primeru Cortesa proti Aztekom to razmerje znatno presega Arrequin-Toftov pogoj.

Cortes je ob prihodu v Mehiko razpolagal z le 508 vojaki nasproti desetisočim azteškim bojevnikom. Naslednji indikator so Cortesove prevare in presenečenja med spopadi, kar zadostuje kriterijem definicije, ki jo je oblikoval Milovac (2001: 25).

Ogrožanje ključnih elementov je po Robertsu (2002: 3–4) eden izmed pomembnih dejavnikov asimetrije. To zasledimo tudi pri Cortesu, ki je Aztekom onemogočil prenos zalog v mesto, s čimer jih je, kljub njihovi vzdržljivosti, dolgoročno izčrpal. Čeprav so se Azteki sorazmerno dolgo upirali (v sklepni fazi celo več kot osemdeset dni), je asimetričnost v tem primeru po Metzju in Johnsonu (2001: 5–6) kratkoročna, če jo primerjamo s časovno komponento v Somaliji.

Cortesovo osvajanje Aztekov je v veliko pogledih podobno Cezarjevi zmagi nad Galci. Zmaga šibkejšega nad močnejšim se tudi tu nanaša le na trenutno situacijo in ne na splošni položaj akterjev v tistem času. Cortes je namreč v Mehiki dejansko predstavljal podrejenega akterja nasproti azteški sili, vendar na strateški ravni Cortes s svojo vojsko zastopa velesilo. Taktično je Cortes v Mehiki šibkejši, zato se poslužuje asimetričnih pristopov za doseg zmage nad Azteki in enako kot Cezar dokazuje, da se asimetrične vsebine ne nanašajo le na šibkejše akterje v splošnem.

4.3 DRŽAVLJANSKA VOJNA V SOMALIJI

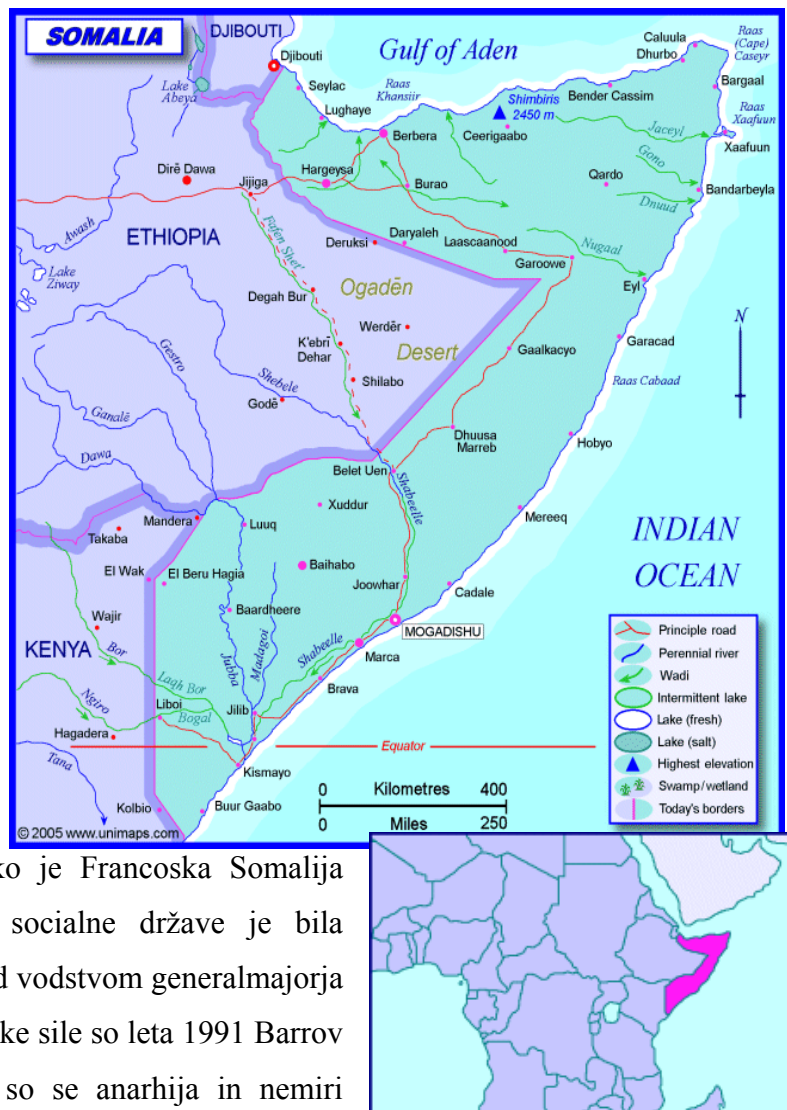
4.3.1 ZEMLJEPISNI IN POLITIČNI POLOŽAJ SOMALIJSKE DRUŽBE

Slika 4.3.1.1: Somalija in položaj države v Afriki

Somalija se nahaja na vzhodni obali afriške celine, kjer skupaj z Etiopijo in Džibutijem sestavlja rog Afrike. Severni del države je hribovit, osrednji in južni del pa sta ravninska. Podnebje je skozi celotno leto sorazmerno vroče, s sezonskimi monsunskimi vetrovi, z nestalnim deževjem in s sušami (Metz 1992b).

Republika Somalija je 1. julija 1960 razglasila neodvisnost. Oblikovana je bila kot zveza Britanske Somalije in

Italijanske Somalije, medtem ko je Francoska Somalija postala Džibuti. Vzpostavitev socialne države je bila posledica državnega prevrata pod vodstvom generalmajorja Mohameda Siada Barre. Uporniške sile so leta 1991 Barrov politični red odstavile, vendar so se anarhija in nemiri nadaljevali.

Vir: UNI maps 2007.

Somalijsko nacionalno gibanje (SNM) je prevzelo nadzor na severu države, medtem ko je v prestolnici Mogadiš in v najjužnejših delih Somalije nadzor prevzel Združeni somalijski kongres. Somalija je tako brez stabilne vlade, odkar je bil diktator Mohamed Siad Barre odstavljen leta 1991 (SomaliNet 2005).

4.3.2 POLITIČNO-VOJAŠKE RAZMERE PRED LETOM 2006

Napetosti med tekmovalnimi voditelji posameznih strank so vodile v poboje, dezorganizacijo in revščino tisočih Somalcev, kar je spodbudilo OZN v vojaško intervencijo leta 1992. Zaradi političnega kaosa in humanitarne katastrofe so leta 1992 Združene države Amerike in druge države vzpostavile t. i. mirovno operacijo Vrnimo upanje, da bi zagotovile zadostne pogoje za pomoč somalijskim prebivalcem. Do marca 1993 jim je uspešno uspelo zaustaviti množično revščino, vendar varnostno vprašanje še zdaleč ni bilo rešeno. 3. oktobra 1993 so ameriške sile doživele precejšnje izgube, tj. 18 mrtvih in 77 ranjenih v bojih s somalijskimi skrajneži (GlobalSecurity.org 2007).

Ko so ZDA leta 1994 in ZN leta 1995 umaknili svoje sile iz države, zaradi prevelikih izgub mirno stanje še vedno ni bilo vzpostavljeno²⁵. Napetosti so se med rivalskimi vodji in njihovimi frakcijami stopnjevale skozi vsa devetdeseta leta in stabilne vlade še vedno ni bilo mogoče vzpostaviti. ZN je sicer oskrboval prebivalstvo s hrano, vendar mirovnih sil ni več pošiljal²⁶. V poznih devetdesetih letih se je začelo obdobje sorazmernega miru in ekonomskega razvoja. Vendar kljub temu ne moremo govoriti o stabilnosti države, le o njenem napredku (ibidem).

Leta 2000 se je vzpostavila prehodna vlada, ki pa je kmalu izgubila na veljavi. Dve regiji na severu (Somaliland in Puntland) sta se namreč odcepili od združene Somalije in vzpostavili delno avtonomni vladi, ki pa nista bili mednarodno priznani. Januarja 2004, po pogovorih v Keniji, je približno 24 voditeljev posameznih strank doseglo sporazum o delitvi moči. Sporazum je priznal 275-članski parlament. Vzpostavili so prehodno federalno vlado (TFG – Transitional Federal Government), ki je bila od leta 1991 štirinajsti poizkus vzpostavitve stabilne vlade.

²⁵Pettiford in Hardin (2005: 203) pišeta, da so z veliko operacijo pod vodstvom ZN in ZDA stradanje res zaustavili, vendar ZDA niso pokazale nobene želje, da razorožijo sprte strani, čeprav je generalni sekretar ZN Butros Gali opozarjal, da je to nujno potrebno. Ko se je večina ameriških vojakov umaknila, je znaten del vojaških sil ostal in tudi operativni nadzor je bil v ameriških rokah. Američani so ocenjevali, da so s humanitarno akcijo rešili na tisoče ljudi, a kaj, ko so le-ti pozneje umrli v oboroženih spopadih.

²⁶Na tem mestu bi namenila nekaj besed tudi medijskemu delovanju ZDA. Rieff (2004: 39–41) piše, kako je bila somalijska tragedija skozi medije predstavljena brez zgodovinskega konteksta, zemljepisne določenosti in brez vsake prave personalizacije. Prikazani so bili brezimno stradajoči državljani, neidentificirani plenilci in enako nedoločeni humanitarni delavci. V zgodbah so torej le žrtve, povzročitelji trpljenja in humanitarni delavci, ki želijo pomagati. Po 3. oktobru 1993 je podoba 18 ameriških vojakov pretehtala podobe stradajočih otrok. Ta misija je bila nato smiselna le, dokler ni bilo ameriških žrtev; glede na odzive ameriške javnosti je bilo namreč jasno, da Zahod ni pripravljen kaj žrtvovati in tudi sočustvovati zaradi podob brezimnih žrtev in zgodbic o nedolžnih, nepolitičnih civilistih.

Vodja TFG, Abdullah Yusuf, je pozval afriške mirovne sile, da bi vzpostavile red v Somaliji, vendar se je veliko Somalcev balo mogočega posega, predvsem iz strani bližnje Etiopije (GlobalSecurity.org 2007).

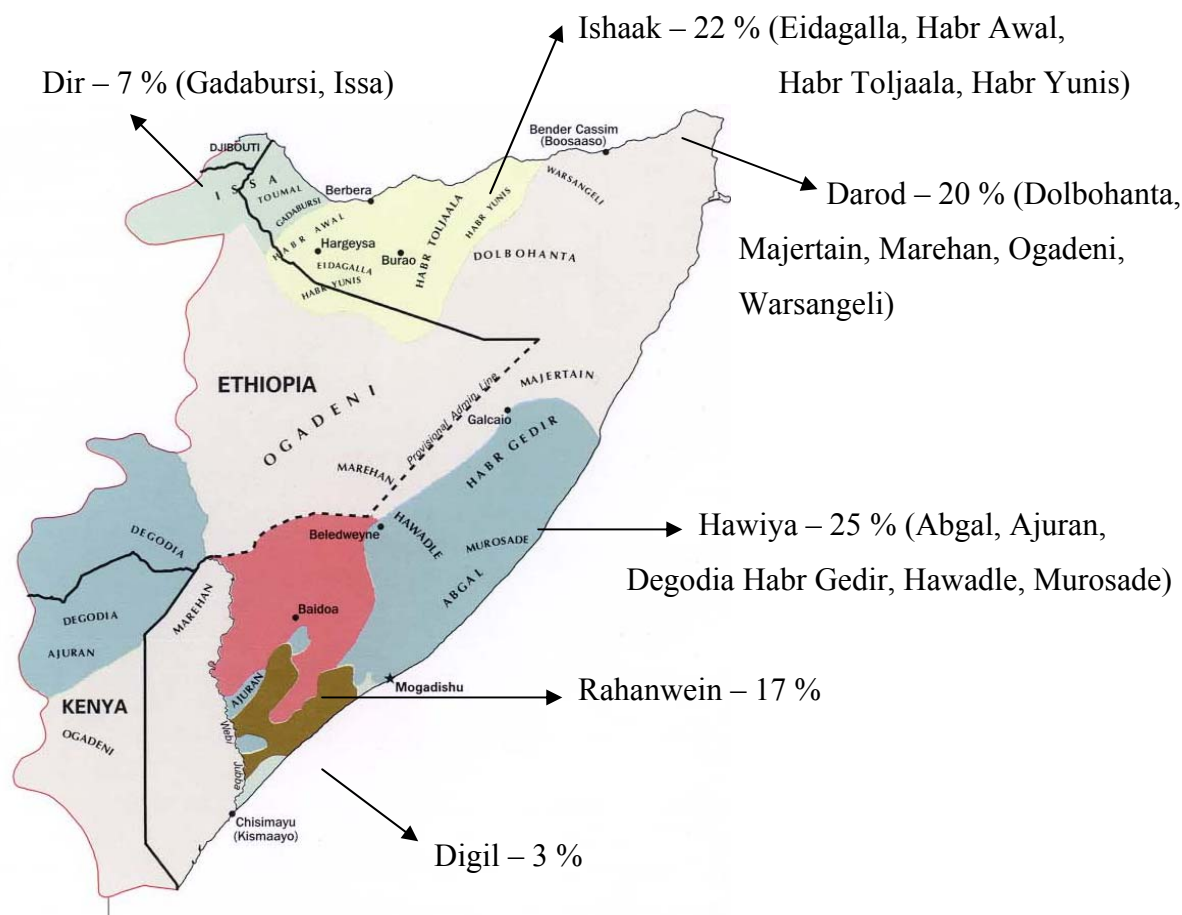
4.3.3 POLITIČNO-VOJAŠKE RAZMERE PO LETU 2006

Maja 2006 so nastali hudi spopadi v glavnem mestu Mogadiš, in sicer med nasprotniki TFG, kamor štejemo islamsko gibanje ICU ²⁷(Supreme Islamic Courts Union), in vodji TFG, ki so upali, da bodo ustregli ZDA z bojevanjem proti domnevnim podpornikom terorizma. TFG ter Zveza za obnovitev miru in protiterorizem ARPCT (Alliance for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism) sta bila namreč prepričana, da dobivata finančno podporo ZDA. Junija je ICU prevzel nadzor v Mogadišu in v večjem delu južne Somalije, kar je prisililo Yusufov TFG, da se prestavi iz mesta Jowhar v Baidoi²⁸. Od julija 2006 je Yusufova vlada s pomočjo Etiopije še vedno upala, da bodo odvzeli moč islamistov, vendar je za to le malo naredila. ICU je zmerneže potisnil na stran in začel oblikovati konservativno islamsko državo. Vse od padca Mogadiša junija 2006 je Yusuf pozival mirovne sile Afriške unije, vendar so imele zadržke, da bi njihovo posredovanje vodilo v še večjo nestabilnost in napetost. Junija 2006 so se vodje TFG in ICU srečali v Kartumu na mirovnih pogajanjih, kjer pa ni bilo nikakršnega sporazuma. Problem pri doseganju dogovorov z ICU je bil predvsem v tem, da so slednji oblikovani iz 11 različnih rodov in asimetrične strukture moči (GlobalSecurity.org 2007).

²⁷ICU so leta 2000 oblikovali nekdanji člani AIAI (al-Ittihad al-Islamiya), tj. skupine, ki se je bojevala skupaj z OLF (Somali Oromo Liberation Front). Sile AIAI in OLF so želele odcepitev Ogadenske regije od južne Etiopije (GlobalSecurity.org 2007).

²⁸TFG je bil sprva lociran v Jowharju, ker od prevzema začasne vlade ni imel popolnega nadzora nad območjem. Jowhar je od prestolnice Mogadiš oddaljen 100 kilometrov. Po porazu ARCPT junija 2006 se je TFG prestavil v Baidoi, tj. 250 kilometrov severozahodno od prestolnice (GlobalSecurity.org 2007).

Slika 4.3.3.1: Etnične skupine v Somaliji²⁹

Vir: University of Texas Libraries 2008.

18. septembra 2006 je samomorilski napadalec v Baidoji izvedel napad na Yusufov konvoj. Yusuf je napad preživel, vendar je bilo ubitih 11 ljudi, vključno z njegovim bratom. Vse od oktobra 2006 je bilo mogoče zaslediti, da bo TFG izgubil nadzor nad Baidojo, edinim večjim mestom v južni Somaliji, ki ni bil pod nadzorom ICU. 9 oktobra so TFG in ARPCT začeli napade na cilje ICU v mestu Burahakaba, ki je strateško zelo pomembno, saj je locirano približno 50 kilometrov južno od Baidoije na poti v prestolnico (GlobalSecurity.org 2007).

25. oktobra je etiopski ministrski predsednik Meles Zenawi razglasil, da je Etiopija teoretično že v vojni z ICU, ki pa še ni prerasla v dejanske bojne spopade, katerim bi se sam tudi rad izognil.

²⁹Zastopanost etničnih skupin je izražena v odstotkih. Poleg šestih glavnih skupin (94 %) je v Somaliji še 6 % etničnih manjšin.

Kljub temu bo kontingent etiopskih sil nadaljeval s pomočjo somalijske začasne vlade. 11. novembra je ICU naznanil dosego mirovnega sporazuma z vlado. Vlado je takrat predstavljal parlamentarni govornik Sharif Hassan Sheikh Adan, ki ni imel dovoljenja ali pravice do pogajanj, zato je vlada dogovor nemudoma razglasila kot nerelevantnega. 23. novembra je Zenawi izjavil, da je Etiopija pripravljena na »islamsko vojno«, na kar je ICU odgovoril, da se je pripravljen soočiti z Etiopijo. Pet dni pozneje so etiopske sile izstrelile rakete na Bandiradley, strateško pomembno mesto severno od Mogadiša. V odgovor je ICU zasedel etiopski konvoj in trdil, da je bilo ubitih 20 Etiopijcev. V Baidoji je eksplodiral avtomobil bomba, za kar je ICU vpletenost zanimal. Istega dne je etiopski parlament potrdil sklep, ki dovoljuje vse zakonite in potrebne prijeme zoper vsakršno invazijo ICU (Wolly 2007).

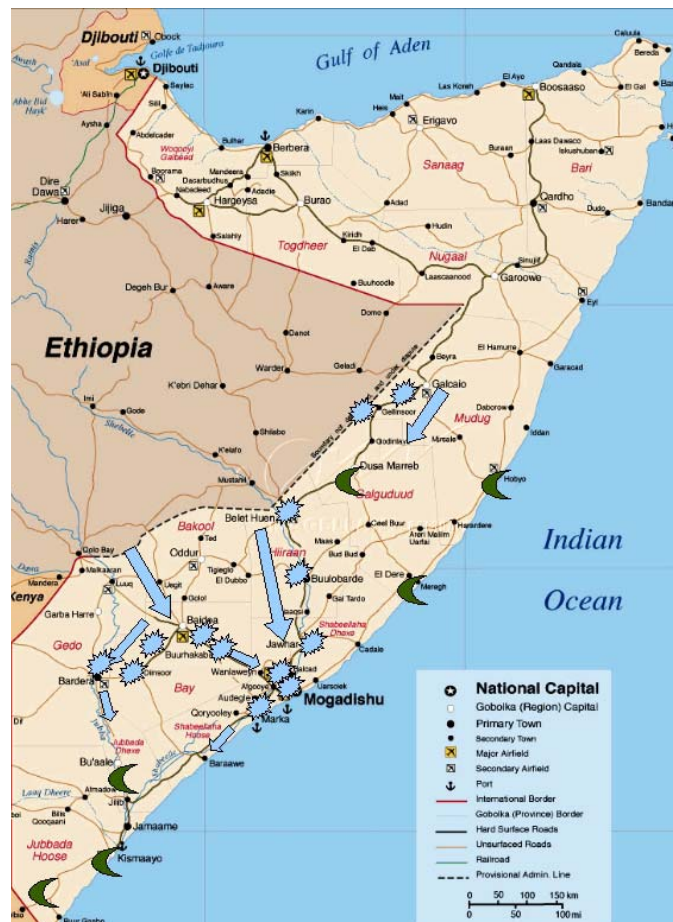
7. decembra 2006 je Varnostni svet Združenih narodov³⁰ potrdil mirovno misijo (»training and protection mision«), v katero bo vključenih 8.000 vojakov iz članic IGAD (Intergovernmental Authority on Development), kamor štejemo Džibuti, Eritrejo, Etiopijo, Kenijo, Somalijo, Sudan in Ugando. Problematičnost misije bo le v državah, ki podpirajo obe sprti strani v spopadu. 8. decembra 2006 je začasna vlada s pomočjo etiopskih sil napadla položaje ICU. Protinapad ICU je pomenil odrezati Baidojo od etiopske pomoči s ciljanjem mest blizu somalijsko-etioipske meje³¹ (GlobalSecurity.org 2007).

23. decembra 2006 je ICU pozval tuje muslimanske bojavnike za boj proti etiopskim in vladnim somalijskim silam. Obrambni načelnik ICU Yusuf Mohamed Siad je izjavil, da je država odprta za islamske bojavnike z vsega sveta v t. i. »sveti vojni«. 24. decembra je Etiopija z odobritvijo ZDA posredovala v somalijskem konfliktu, s tem ko je zagotovila silam TFG veliko ognjeno podporo. Kot del ofenzive so etiopske sile sprožile artilerijske in letalske napade. ICU je imel tako le malo možnosti, da vzdrži svoje položaje proti ogromni premoči etiopskih sil in sil TFG (ibidem).

³⁰Resolucija je tudi zmanjšala Somaliji embargo na orožje iz leta 1992 (GlobalSecurity.org 2007).

³¹Od leta 1991 do leta 2006 je zaradi krize v Somaliji umrlo od 350.000 do 1.000.000 ljudi (GlobalSecurity.org 2007).

Slika 4.3.3.2: Premiki etiopskih sil v Somaliji decembra 2006

Vir: The Long War Journal 2007.

Etiopski minister za informiranje, Berhan Hailu, poroča, da so njihove sile napadle več islamskih vojaških ciljev ob etiopski meji.³² To je bilo prvič, da se je Etiopija zavedala svoje vojaške aktivnosti v Somaliji. Priče spopadov v osrednji in severni Somaliji so poročale o bombardiranju etiopskih bojnih letal na islamske cilje in o etiopskih kopenskih enotah v bojih z islamskimi silami. Hudi spopadi so se odvijali tudi blizu TFG-jevih položajev v Baidoji. Etiopski premier Meles Zenawi je dejal, da je bila Etiopija prisiljena posredovati zaradi islamskih skrajnežev, ki hočejo združiti dele Etiopije, Džibutija in Kenije v veliko Somalijo, in sicer pod strogo versko pogojeno oblastjo. Hailu je nadalje pojasnil, zakaj je Etiopija združila moč s Somalijo v vojni proti ICU.

³²Etiopski premier Zenawi je 28. decembra 2006 poročal, da je bilo v bojih ubitih od 2.000 do 3.000 islamskih bojnikov. Od 4.000 do 5.000 naj bi jih bilo ranjenih, vendar ob tem ne poroča o žrtvah tujih islamskih bojnikov. Somaljski strokovnjaki pa so ocenili, da je bilo v bojih udeleženih tudi okoli 3.000 tujih bojnikov, ki so jih privabili voditelji ICU (GlobalSecurity.org 2007).

Pravi, da je ICU grožnja nacionalnim interesom Etiopije in da so islamski skrajneži na različne načine načrtovali napade na Etiopijo, vključno s terorističnimi napadi. Etiopski cilji pa so varovanje lastnih nacionalnih interesov in tudi pomoč prehodni vladi v Somaliji (GlobalSecurity.org 2007).

28. decembra 2006 je glavno mesto Mogadiš zajelo krizno stanje, ko so vodje islamskega gibanja dobesedno pobegnili iz mesta, namesto da bi se soočili z vojaško superiorno etiopsko vojsko in vladno somalijsko vojsko, ki je prodirala proti prestolnici. ICU se je umaknil z namenom, da bi se izognil civilnemu masakru.³³ Z zavzetjem glavnega mesta je premier Zenawi razglasil konec velike t. i. štiridnevne vojne. Po etiopskem ognju 1. januarja 2007 je TFG naznanil, da je zajel še zadnje ICU-jevo oporišče Kismayo. Islamski voditelji so s svojimi bojovníki zapustili glavno mesto in se umaknili v svojo bazo blizu kenijske meje.³⁴ Po umiku islamskih skrajnežev je TFG prevzel nadzor nad Somalijo (ibidem).

Oboroženim silam ICU in njihovim privržencem je dal na voljo tridnevni rok, v katerem naj bi se prostovoljno razorožili; v nasprotnem primeru bi razorožitev potekala prisilno. Tovrstno razoroževanje, tudi Etiopije, bi lahko spet povzročilo nemire. Etiopija v vlogi nasprotnice Somalije iz dveh preteklih vojn namreč še ni bila pozabljena.³⁵ Poleg tega je takšna vloga Etiopije vzbujala slutnje, da je TFG le lutka etiopskih oblasti. V ta namen je etiopski premier dejal, da bodo njegove sile zapustile Somalijo v nekaj tednih. Dodal je še, da bodo etiopske sile pomagale TFG vzpostaviti stabilnost v državi; pozval pa je tudi mednarodno skupnost, da nemudoma pošlje mirovne sile v posredovanje.³⁶ 5. januarja 2007 je ameriški pomočnik sekretarja Jendayi Frazer dejal, da so bile sile za stabilizacijo države nujne; obljubil je več sredstev TFG-ju (ibidem).

³³Veliko islamskih bojovníkov je odvrгло svoje uniforme in čakalo na nasvete svojih vodij o nadaljnjem delovanju (GlobalSecurity.org 2007).

³⁴Pričevanja navzočih v Kismayu govorijo o tem, da je nekaj tisoč islamskih bojovníkov dezertiralo iz svojih položajev, ko je etiopska artilerija udarila (GlobalSecurity.org 2007).

³⁵Napetosti med Kenijo in Somalijo ter Somalijo in Etiopijo so nastale predvsem zaradi poizkusov vlad, da bi z grožnjami, s subverzijo ali z odkritim vojaškim napadom priključile etnične rojake, ki živijo v sosednjih državah (Holsti v Luard 2001: 589).

³⁶Skozi vojno so ameriške bojne ladje kontrolirale somalijsko obalo, in sicer z namenom, da bi mogočim islamskim voditeljem in/ali bojovníkom preprečile pobeg na morje. Vendar ameriške sile niso zaznale bistvenega begunskega gibanja, razen nekaj civilistov, ki so odhajali proti mejnim območjem zaradi močnih poplav, ki so po kriznem obdobju prizadele državo (GlobalSecurity.org 2007).

Le teden dni po prevzemu nadzora v državi s strani TFG in etiopske vojske so se spet začeli napadi.³⁷ Med januarjem in marcem 2007 so potekali napadi v različnih oblikah; uboji vladnih uslužbencev, napadi na vojaške konvoje in napadi na policijske postaje. Tarče islamskih skrajnežev so bili pogosto tudi civilni objekti, predvsem hoteli, v katerih so prebivali uslužbenci TFG. Ponovna vstaja je bila mobilna, predvsem so uporabljali taktiko »udari in zbeži«. Odgovor TFG in etiopskih sil je bil zaščita območja in izvajanje hišnih preiskav, da bi odkrili napadalce. V začetku marca je v Somalijo prišlo prvih 1.500 vojakov Afriške unije, vendar se je do konca marca napetost v glavnem mestu le še stopnjevala.³⁸ V aprilu, ko je bil že precejšen del Mogadiša porušen, so združene sile Somalije in Etiopije razglasile zmago nad krajevnimi uporniki. Od maja naprej je bilo jasno, da marčevski in aprilski spopadi niso zaustavili upora. Skrajneži so nato začeli neopazno, a učinkovito nasilno kampanjo, ki je vključevala samomorilska bombardiranja, akcije »udari in zbeži« in zasledovanja visokih vladnih uslužbencev (GlobalSecurity.org 2007).

Konec leta 2007 je somalijskim prebivalcem novo upanje vlil izvoljeni premier Nur Hassan Hussein, znan tudi kot Nur Adde. Premier je dejal, da je sam pripravljen na pogovore in pogajanja z islamisti, kar so njegovi predhodniki neprenehoma zavračali in s tem zmanjševali možnosti vzpostavitve miru v državi (BBC News 2008).

4.3.4 ASIMETRIJA BOJEVANJA V SOMALIJI

Analiza somalijskega konflikta se v nadaljevanju nanaša na vladne sile TFG in njihove nasprotnike, tj. uporniške sile ICU, kjer ti predstavljajo glavno pobudo pri uporabi asimetričnih pristopov.

4.3.4.1 Narava moči upornikov in somalijske vlade

Somalija je bila od leta 1960, ko je razglasila samostojnost, do leta 1991 pod diktatorsko oblastjo.

³⁷5. januarja je svet obkrožil videoposnetek, na katerem naj bi Ayman Al Zawahri pozival somalijske in druge bojvnike, naj s pomočjo samomorilskih in drugih akcij preženejo etiopske sile iz Somalije. Islamski vodje so svoj umik razlagali kot taktično potezo in napovedovali gverilsko bojevanje po vzoru iraških skrajnežev (GlobalSecurity.org 2007).

³⁸Ubitih je bilo več kot 1.000 ljudi, predvsem civilistov (GlobalSecurity.org 2007).

Po letu 1991 se somalijska republika sooča z državljanskimi nemiri; trudi se vzpostaviti demokratično oblast.³⁹ Konflikti se pojavljajo med prehodno vlado in islamskimi skrajneži. Po Webru je racionalna avtoriteta oblast zakonov in ni osebna. Tej moči je bliže vladna struja TFG, čeprav je celotno prebivalstvo Somalije ne priznava. Moč posameznih voditeljev islamistov pa izvira predvsem iz karizme in osebnostnih lastnosti voditeljev.

Upornike oziroma islamiste lahko povežemo bližje avtoritarnim sistemom, čeprav obstaja več vodij posameznih frakcij, ki (ne) sodelujejo med seboj. V šestmesečnem obdobju prevlade islamskih skrajnežev, poleti leta 2006, so prebivalci Somalije kljub uvedbi zelo strogih islamskih zakonov na podlagi šeriatskega prava skrajneže podpirali, saj si skrajno želijo miru in vzpostavitve reda v državi.

- Glede mobilizacije sil lahko rečemo, da ICU⁴⁰ uspešno vodi propagando, s katero poziva islamske skrajneže tujih držav, naj se jim pridružijo. Dejstvo je, da vojaška sila ICU ni velika in da gre v tem primeru ne le za državljansko vojno, ampak tudi za »sveto vojno«, kot so jo poimenovali skrajneži sami. Tu gre predvsem za sovraštvo Etiopije (podpornice prehodne vlade), ki je pretežno krščanska, in za zamere iz pretekle vojne med Somalijo in Etiopijo leta 1970. TFG⁴¹ uživa veliko pomoč etiopskih sil ter podporo OZN, Združenih držav Amerike in Afriške unije. Konkretno so najučinkovitejše etiopske sile, ki so tudi dejansko pomagale TFG pri bojevanju proti ICU. Mednarodna skupnost se s svojim prispevkom ni najbolje izkazala, kar se je videlo tudi pri nezadovoljstvu Somalcev.
- V primeru ICU ne gre za tipično ustrahovanje in brezpogojno izvrševanje ukazov, kot je znano iz Alesije. Tu je v ospredju verski fanatizem, pogojen z močjo in vplivom, kateremu so vzor voditelji posameznih frakcij. Tu gre za dejansko sovraštvo Etiopije, kar se prenaša na sile TFG, s katerimi sodeluje Etiopija. Gre tudi za neodobravanje vmešavanja mednarodne skupnosti, predvsem ZDA.

³⁹Somalijska družba je znana po neverjetni enovitosti kulture in identitete. Interakcije različnih kultur so skozi stoletja pripeljale do skupne tradicije, enotnega jezika in do islamske vere. Precejšna raznovrstnost etničnih skupin v državi je sestavljena iz okoli 35.000 Arabcev, 2.000 Italijanov in 1.000 Indijcev ter Pakistancev. Večina prebivalcev Somalije govori somalijski jezik, ki je sestavljen iz več dialektov (Metz 1992c).

⁴⁰ICU je Zveza islamskih sodišč (Supreme Islamic Courts Union), ki zastopajo islamske skrajneže v Somaliji.

⁴¹TFG je prehodna federalna vlada (Transitional Federal Government).

- Spoštovanje mednarodnih vojnih zakonov predstavlja v Somaliji predvsem glede stopnje civilnih žrtev resno vprašanje. Poročila organizacije Human Rights Watch govorijo o nezakonitosti uporabljenih metod obeh strani in katastrofalnih posledicah, ki jih občuti predvsem civilno prebivalstvo. ICU je s svojimi napadi povzročil ogromno civilnih izgub.⁴² TFG je vojaško deloval predvsem v smeri oporišč ICU in vojaškostrateških točk, kar še vedno ne pomeni, da se je popolnoma izognil civilnim žrtvam. Gotovo pa je delovanje TFG povzročilo manj izgub kot samomorilski napadi islamskih skrajnežev. Čeprav je ogroženost civilnega prebivalstva jasna, obe strani javno govorita o njihovi zaščiti.

Vladne sile naj ne bi predstavljale nobene grožnje prebivalcem Mogadiša, zatrjuje somalijski predsednik Abdulahi Jusuf. *»Vlada se je zavezala, da bo vsak problem, ki bi lahko pestil Somalijo, reševala skozi dialog in na miren način«* (Delo.si 2006).

Vodja islamskega gibanja Abdirahman Džanakov enako pojasnjuje, da je svojim silam ukazal zapustiti Mogadiš, da bi preprečil prelivanje krvi. *»S sovražnikom in z njegovimi podrepaniki se želimo soočiti proč od civilistov.«* *»Mesto smo zapustili, da bi preprečili bombardiranje etiopske vojske, ki izvaja genocid nad somalijskim narodom«* (Delo.si 2006).

- Glede na to, da se zavedamo, da verska fanatičnost ne pozna meja in ne izbira sredstev za dosego svojih ciljev, lahko trdim, da je za ICU stopnja sprejemljivosti žrtev, lastnih in civilnih, bistveno višja kot za TFG in njihove podpornike.

4.3.4.2 Islamski interesi nasproti vladnim – politična ranljivost vlade

V primeru Somalije lahko asimetričnost interesov, podobno kot pri Alesiji in Aztekih, razlagam s pomočjo Mackove teorije. Med obema stranema ICU s svojimi pripadniki predstavlja *šibkejšo* stran v primerjavi s TFG in z njenimi pripadniki, ki so *močnejša* stran, in sicer glede na Mackovo razdelitev dveh strani v spopadu.

Interesi ICU so gotovo visoki, še posebno zaradi verske pogojenosti in občutka moči, ki so ga pridobili ob dolgotrajnem kljubovanju oblastem in kratkočasni vladavini skoraj celotni Somaliji. Zmerneži in tudi skrajneži ICU pravijo, da je njihov cilj obnoviti stabilnost in red v državi. Politična ranljivost TFG vse od leta 1991 do danes pa je zelo visoka.

⁴²Od leta 1991 do leta 2006 je v Somaliji umrlo od 350.000 do 1.000.000 ljudi. V spopadih v Mogadišu spomladi 2007 je umrlo več kot 1.000 ljudi (GlobalSecurity.org 2007).

Po Macku je bistvo premoči ICU nad TFG ravno v politični ranljivosti, ki izvira iz intenzitete interesov. S takšnim razumevanjem premoči se strinjam in menim, da je vsak politično nestabilen sistem bolj dovzeten za vojaške neuspehe, kljub premoči v številčnosti sil in tehnološko naprednejši oborožitvi. Čeprav ICU (še) ni dosegel končne zmage, je njegovo uporniško delovanje skozi desetletje trajajočo državljansko vojno v večini zelo uspešno.

V konfliktu se torej islamisti bojujejo za svoje ključne interese s pomočjo asimetrije. Zanje je spopad strateškega pomena. Njihov cilj je vladno strujo prisiliti v eskalacijo konflikta, kar bi slednje zaradi prevelikih izgub in gospodarske škode prisililo v umik. Islamisti skušajo s pomočjo asimetričnih pristopov na operativni in taktični ravni doseči končni cilj in zmago na strateški ravni.

4.3.4.3 Asimetrični pristopi proti vladni volji – psihološka prednost islamistov

Islamski skrajneži so pripravljene žrtvovati bistveno več svojih življenj kot vladne sile. Ker se ICU zaveda svojih pomanjkljivosti, le-te kompenzira z drugimi sredstvi. Kot sem že omenila, vodijo uspešno propagando⁴³ in izvajajo napade, ki psihološko delujejo proti začasni vladi in civilnemu prebivalstvu. Uboji vladnih uslužbencev, samomorilski napadi in akcije »udari in zbeži« so prijemi, ki nasprotnika presenetijo in mu povzročajo nesorazmerne posledice⁴⁴. Psihološko imajo pripadniki ICU prednost, ki izvira tudi iz lojalnosti in fanatizma islamski veri. Psihološki pritisk izvajajo tudi prek propagande.

⁴³Svete (2006: 18) pravi, da izvajalci asimetričnega bojevanja vse več uporabljajo oziroma izkoriščajo prednosti digitalnih množičnih občil. Razlog je predvsem v cenenosti in dostopnosti tehnologije, zemljepisni neomejenosti, interaktivnosti in v povezanosti različnih oblik informacijsko-medijske dejavnosti, ki ima zelo kratke inovacijske cikle.

⁴⁴Gverilski napadi, kakršni so napadi ICU, se pogosto zanašajo na nepredvidljivost. Borec je lahko vsak prebivalec, napad pa lahko pride iz katere koli smeri in z neznanimi sredstvi. Gverilci tako prisilijo dominantno vojaško silo, da živi v nenehnem strahu. Dominantna sila pa mora v asimetričnem konfliktu privzeti protivstajniške strategije, ki se ne ustavijo le pri porazu z vojaškimi sredstvi, ampak skušajo izvajati kontrolo nad sovražnikom tudi prek družbenih, političnih, ideoloških in psiholoških orožij. Gverilci so po navadi mobilni in delujejo skoraj izključno na sovražnikovem ozemlju, to je na skrivnih terenih, v džunglah in mestih. Vendar jih ta skritost ne ščiti dovolj; zaščito jim nudi njihova organizacijska oblika. Tovrstne organizacije stremijo k razvijanju policentričnih oblik poveljevanja in horizontalnih oblik komunikacije. Gverilska vojska torej ni eno telo, ampak je bolj podobna krdelu, ki ga morajo loviti protivstajniške sile (Hardt in Negri 2005: 62–66).

Že pred začetkom spopadov je bilo mogoče zaslediti uporabo dezinformiranja in propagandnih prijemov.⁴⁵ Največ manipuliranja je bilo s podajanjem števila vpletenih sil in s pretiranimi poročili glede povzročitve žrtev nasprotni strani. Pojavljali so se tudi poizkusi vplivanja na medije in druga informacijska sredstva z namenom, da bi pridobili večjo podporo.

Delovanje neposredno proti volji TFG in prebivalcem Somalije je mogoče opaziti tudi med kratkoročnim prevzemom nadzora v državi. ICU je takrat prepovedal spremljanje nogometnih tekem, zaprli so kinematografe in uvajali javne usmrtitve. Nekateri moški so si morali ostriči lase, ženske pa so se morale pokrivati s tančico (Craig 2006).

4.3.4.4. Tehnološka in številčna inferiornost islamistov

Točne ocene o udeležencih spopadov je zelo težko pridobiti zaradi pomanjkanja uradnih evidenc in prikrivanja števila vojaške sile, predvsem Etiopije.

Somalijske vladne sile imajo le 10.000 mož, kar kaže na to, da številčna podpora Etiopije ni presenetljiva. Etiopija je dolgo časa zatrjevala, da ima v Somaliji le nekaj 100 svetovalcev, vendar neodvisna poročila kažejo na veliko večje število etiopskih sil v državi. ZDA ocenjujejo okoli 8.000 etiopskih sil, nekateri viri podajajo podatke o prisotnosti od 12.000 do 15.000 etiopskih mož. Eritreja naj bi v pomoč ICU poslala 2.000 sil, kar pa je sama zanikala.

Etiopija je nazadnje priznala prisotnost od 3.000 do 4.000 svojih mož, vendar jih je ICU obtoževal številčno bistveno večje pomoči, tj. okoli 30.000 sil. TFG trdi, da se na strani ICU bojuje tudi okoli 8.000 tujih islamskih skrajnežev (OnWar.com 2000).

Na tem mestu moramo omeniti tudi prisotnost mirovnih sil v državi. Teh ne bi prištevala k vojaški sili ene ali druge strani, kajti med njihovo prisotnostjo le-ti v večini niso bili udeleženi v spopadih. Namen mirovnih sil je bil predvsem zajezi množično revščino, gradnja infrastrukture in vsesplošna humanitarna pomoč.

⁴⁵V opozorilo ameriški javnosti so islamski skrajneži enega izmed ubitih ameriških vojakov (v spopadih leta 1993) slekli in nato pripeljali pred novinarske kamere, da je bila dogajanju v Somaliji priča celotna svetovna javnost. Takšni dogodki so pripeljali do še večjega nasprotovanja ameriške javnosti glede prisotnosti ameriških sil v Somaliji (Tucker 1999).

Med aktivne bojavnike gotovo ne bi štela ameriških sil, ki so se po letu 1993 zaradi devetnajstih žrtev nemudoma vrstile v domovino.

Glede oborožitve je etiopska vojska opremljena predvsem z orožjem sovjetske izdelave. Oborožitev TFG in islamistov pa se skozi konflikt spreminja; večji del predstavlja manjše orožje. Islamski skrajneži so sprva dobivali orožje in finančna sredstva s strani poslovnih družb iz Mogadiša. Podpirali so jih finančni mogotci, ki imajo v lasti naftne posle in pristanišča (Dalmar 'Beddel' 2006).

Obstajajo tudi poročila, ki so dokazovala, da je Eritreja, nasprotnica Etiopije in Somalije, islamskim skrajnežem pošiljala orožje. Govorilo se je tudi o mogočem finančnem prilivu iz Al Qaeda in arabskega sveta (Craig 2006). Največ orožja je Somaliji posredovala Etiopija, delež pa so prispevale tudi Eritreja, Libija, Litva, Poljska in potencialno tudi Italija (PeaceReporter.net 2003). Tehnološko je TFG zaradi etiopske vojske v veliki prednosti. Iz tega vidika je jasno, zakaj islamisti vodijo gverilsko bojevanje, polno samomorilskih napadov, akcij »udari in zbeži« in zasledovanj. Zavedajo se, da so neposredno na bojišču šibkejši in ranljivejši, kar uspešno kompenzirajo s taktiko večine islamskih skrajnežev po svetu.

Podobno kot pri Alesiji in Aztekih lahko tudi v primeru Somalije najdemo ključne elemente asimetrije vojskovanja, ki jih posamezni avtorji vključujejo v svoje definicije. Glede na Arrequin-Toftovo (2005: 96) in Paulovo (1994: 20) opredeljevanje asimetrije mora biti razmerje v spopad vpletenih strani precej nesorazmerno oziroma neuravnoteženo. Vladne sile TFG skupaj z etiopskimi silami v somalijskem konfliktu gotovo tvorijo bistveno večjo številčno premoč nasproti uporniškim silam ICU. Obe strani sta med spopadi napadali strateško pomembne točke in s tem ključne položaje svojega nasprotnika. Takšno delovanje je po Robertsu (2002: 3–4) gotovo ključni element asimetričnih pristopov. Veliko sorodnih potez somalijskega konflikta najdemo tudi skozi definicijo, ki jo je oblikoval Milovac (2001: 25). Avtor pravi, da šibkejša stran ni sposobna sprejeti klasičnega spopada, zato se poslužuje asimetrije, kot so v tem primeru samomorilski napadi, nasilna kampanja in podobno. Islamisti so se zato med spopadi posluževali presenečenj, prenosa spopadov v urbano okolje (civilni objekti, hoteli ...) in predvsem t. i. »nepoštevenega bojevanja«. K temu lahko štejemo predvsem lanskoletne napade islamistov proti vladnim uslužbencem.

Takšno obliko asimetričnega vojskovanja postavlja v ospredje tudi Wilsonova (1998: 169) definicija. Povezave asimetričnosti v Somaliji lahko iščemo tudi s pomočjo Svetetove (2002: 29) definicije. V državi gre gotovo za uporabo vojaških in tudi nevojaških oblik asimetrije, ki se kažejo prek najintenzivnejših spopadov do dejanj v bolj ali manj mirnodobnem obdobju. Po Metzju in Johnsonu (2001: 5–6) je asimetrija v tem primeru dolgoročna, ker intenzivnejši spopadi potekajo vse od leta 1991 pa do danes, saj stabilno stanje v regiji še vedno ni vzpostavljeno.

Državljska vojna v Somaliji predstavlja popolnoma drugačno naravo konflikta kot bitka pri Alesiji in Cortesovo osvajanje Aztekov. Tu se asimetrija vojskovanja dejansko nanaša na podrejenega akterja v spopadu. V Somaliji se asimetričnih pristopov poslužujejo islamisti kot strateško in taktično šibkejša stran v spopadu, ki mora dejansko kompenzirati svoje pomanjkljivosti z nekonvencionalnimi taktikami in načini bojevanja. Čeprav spopad v Somaliji še ni končan, lahko trdim, da asimetrija ni učinkovito orodje le strateško močnejših, ampak tudi strateško šibkejših akterjev v spopadu.

4.4 PRIMERJAVA BITKE PRI ALESIJI, OSVAJANJA AZTEŠKE DRŽAVE IN DRŽAVLJANSKE VOJNE V SOMALIJI

S pomočjo predhodne analize posameznih konfliktov bom v tem poglavju poizkusila na podlagi štirih ključnih indikatorjev analize primerjati vse tri proučevane konflikte.

4.4.1 Narava udeležencev

Element narave udeležencev v asimetričnih spopadih bom primerjala s pomočjo Arrequin-Toftove (2005: 7–18) teorije.

V primeru bitke pri Alesiji in Cortesovega osvajanja Aztekov je družbena ureditev vseh vpletenih strani bližje avtoritarnim kot demokratičnim sistemom. Somalija je bila do leta 1991 pod diktatorsko oblastjo, po letu 1991 pa se trudi vzpostaviti demokracijo. Za demokratično državo se zavzemajo predvsem vladne sile TFG nasproti islamistom ICU, katerih vodenje ima predvsem avtoritarne elemente.

Moč posameznih akterjev po Webru izhaja pri Cezarju, Vercingetoriksu in Montezumi predvsem iz tradicionalne in karizmatične avtoritete. V primeru Cortesa in islamistov v Somaliji je moč povezana s karizmo vodje v primerjavi z vladno strujo v Somaliji, kjer je oblast bližje racionalni avtoriteti, pridobljeni s pomočjo zakonov in ustavnosti.

Cezar v bitki pri Alesiji in Cortez pri osvajanju Azteške države uspešno izvedeta mobilizacijo sil za bojevanje. Cezar je imel dobro organizirano in disciplinirano vojsko že od prej, ne le za bojevanje z Galci. Podobno je imel pripravljene svoje sile tudi Cortes, ki jih je pozneje le še povečal z ljudstvom Tlaxcalan. Nasprotniki Cezarja in Cortesa, Vercingetoriks in Azteki, pa so imeli vojsko slabše organizirano in pripravljeno. Vercingetoriks je sile zbral izključno za bojevanje proti Cezarju, ne glede na njihovo usposobljenost in pripadnost bitki. Azteški bojevniki pa so bili v primerjavi z Galci precej bolj organizirani in usposobljeni, vendar sta bila problematična predvsem njihov način in pojmovanje bojevanja z nasprotniki. V primeru Somalije silam TFG pomagajo predvsem Etiopija in delno tudi ZN, Združene države Amerike in Afriška unija. ICU pa v namene mobilizacije vodi uspešno propagando in poziva k sodelovanju tudi tuje islamistične struje. Mobilizacija se med Alesijo in Azteki nasproti Somaliji bistveno razlikuje; ta je precej bolj obširna, dolgoročna in raznolika. K naravi udeležencev štejemo tudi element ustrahovanja in brezpogojnega izvrševanja ukazov. V času bitke pri Alesiji in osvajanja Azteške države je ustrahovanje ipd. le eden izmed elementov vodenja lastne vojske. Danes, tudi v Somaliji, je pravilo oboroženih sil še vedno brezpogojno izvrševanje ukazov, vendar ustrahovanje ni več namenjeno lastnim silam, ampak silam nasprotnikove vojske.

Glede spoštovanja vojnih zakonov se v vseh treh primerih, ne glede na časovno oddaljenost, dogaja kršenje vojnih zakonov in človekovih pravic. Razlika med posameznimi bitkami je v percepciji določenih vojnih zakonov in pravil. V vsakem obdobju je imela vsaka družba drugačna pravila, ki so bila vedno kršena in obenem spoštovana. V času Cezarja in Cortesa je bila sprejemljivost vojnih žrtev bistveno večja in je predstavljala del vojskovanja. V primeru Somalije lahko opazimo razlike med obema vojskujočima se stranema. ICU bistveno bolj sprejema stopnjo žrtev zaradi konfliktov kot TFG in mednarodna skupnost, ki to bolj strogo kritizirata.

4.4.2 Asimetričnost interesov

Po Mackovem (Mack v Arrequin-Toft 2005: 13–15) mnenju imajo močnejši akterji manjši interes za bojevanje, ker njihov obstoj ni ogrožen. V primeru Galcev in Aztekov to le stežka potrdimo, saj je bil njihov obstoj odvisen od izida bitke. Kljub temu Cezar in Cortes stopita v boj z močnejšimi interesi, ker sta se oba zavedala premoči nasprotnika, ki jo je treba kompenzirati z odločnostjo, disciplino svojih mož in izjemnim poveljevanjem ter s taktičnimi sposobnostmi. V primeru Somalije pa lahko Mackovo teorijo potrdim. Politično nestabilni sistemi so namreč dovzetnejši za vojaške neuspehe, in sicer kljub premoči, ki jo imajo proti nasprotniku. Politična ranljivost lahko med drugim izvira tudi iz intenzitete interesov, ki pri TFG niso tako močni kot pri islamskih upornikih, katerih interesi so pogojeni z verskim fanatizmom in občutkom moči.

4.4.3 Volja nasprotnika

Na tem mestu so bistvene trditve naslednjih avtorjev. McKenzie (2000: 3–17) pravi, da je delovanje proti volji nasprotnika nadomestilo za materialne ali druge pomanjkljivosti. Krunić (1997: 112) meni, da so psihološko-propagandne akcije vse bolj učinkovite, še posebno, ko delujejo »nevidno«¹ proti državljanom. Kissinger (Kissinger v Luard 2001: 630–631) pa zagovarja dejstvo, da ima stran, ki je pripravljena na večje tveganje, tudi psihološko prednost.

V primeru Alesije sta imeli obe strani močno voljo in pripravljenost za bojevanje. Vendar je med boji morala Vercingetoriksevih mož postopno upadala, medtem ko je zagon Rimljanov ostajal konstantno enak. Enako je Cortesova vojska med boji obdržala visoko raven pripravljenosti in bojne morale, medtem ko so na drugi strani azteški bojevniki v boj stopili z veliko vnemo, a se je na koncu izkazalo, da je bil njihov bojni duh precej nestalen. V primeru Somalije lahko rečemo, da uporniki svoje pomanjkljivosti dejansko kompenzirajo z uspešno psihološko naravnano propagando, kar potrjuje Krunićevo trditev. Podobno kot pri Cezarju in Cortesu imajo uporniki ICU kot šibkejši člen v konfliktu višjo stopnjo bojne morale in večjo psihološko pripravljenost za bojevanje. Vendar je treba poudariti tudi voljo njihovih nasprotnikov, ki dejansko ni bistveno zaostajala za voljo t. i. šibkejših členov v spopadu. Razlika nastane le v konstantnem vzdrževanju te volje, kjer imajo prednost šibkejši.

4.4.4 Materialno-tehnični dejavnik

Predvsem v asimetričnih konfliktih tehnološka prednost in številčna premoč nista zadosten pogoj za zmago, kar skuša potrditi tudi to diplomsko delo.

Če bi odločala le številčna premoč v spopadu, bi morali Galci in Azteki gotovo poraziti Cezarja in Vercingetoriksa. Enako bi morale v Somaliji vladne sile TFG z vsemi podporniki premagati uporniške islamiste.

Vendar je jasno, da količina ne premaga kakovosti. Čeprav sta Cezar in Cortes v boju razpolagala z boljšim in naprednejšim orožjem, ni bistvo le v tem, vendar predvsem v poznavanju svojega orožja ter njegovi učinkoviti in uspešni uporabi. Vse to se je izkazalo pri obeh poveljnikih. Bitka pri Alesiji in Cortesov boj z Azteki sta si glede številčnega stanja in oborožitve skoraj popolnoma enaka. Cezar in Cortes sta številčno podrejena, a oborožitveno nadrejena proti svojim nasprotnikom. Problem somalijskega konflikta je predvsem pomanjkanje uradnih evidenc in prikrievanje števila vojaške sile, ki jo posamezna stran vključuje v spopad. Na splošno lahko rečemo, da imajo prednost vladne sile, predvsem zaradi obsežne pomoči Etiopije. Vzporednica Somalije z Alesijo in azteško bitko je glede številčnosti, ni pa enakega razmerja glede oborožitve. V Somaliji so uporniki tehnološko namreč bistveno slabše oboroženi kot vladne sile, ki imajo prednost spet zaradi tehnološke superiornosti etiopskih oboroženih sil. Zaradi te nesorazmernosti se uporniki v Somaliji izogibajo neposrednega spopada z vladnimi silami in njihovimi zavezniki in se poslužujejo taktik gverilskega bojevanja, samomorilskih napadov in akcij »udari in zbeži«.

Zaradi raznolikosti proučevanih asimetričnih spopadov imajo različni indikatorji tudi različne vplive na posamezen spopad. Element asimetričnosti interesov ima pomemben vpliv na somalijsko krizo, ki tudi popolnoma potrdi Mackovo (Mack v Arrequin-Toft 2005: 13–15) teorijo. Pomembna prednost upornikov namreč izvira iz politične ranljivosti vladne struje. Sami interesi ICU so pogojeni tudi z versko komponento, za katero vemo, da je z vidika verskega fanatizma močno povezana z vodenjem spopadov kjer koli po svetu. Volja nasprotnika je bistvena za vse tri spopade, kjer je očitno, da povsod šibkejša stran časovno konstantno vzdržuje visoko pripravljenost. Še posebno je to vidno pri Cezarju in Cortesu, kjer je rezultat spopada že znan v primerjavi s Somalijo, kjer še vedno ni mirnega stanja.

Tehnološka superiornost je pomemben dejavnik predvsem pri Cezarju in Cortesu, ki sta dejansko vodila boj z boljšo oborožitvijo, medtem ko morajo uporniki v Somaliji to pomanjkljivost dejansko kompenzirati z drugimi asimetričnimi pristopi.

Primerjava premoči akterjev na strateški in taktični ravni dokazuje, da obstaja glavna razlika predvsem med bitko pri Alesiji in Cortesovim osvajanje Aztekov na eni strani ter državljansko vojno v Somaliji na drugi. Cezar in Cortes sta namreč strateško močnejši akter zaradi rimskega in španskega imperija kot velesile v njunem času. Na taktični ravni pa se oba, Cezar in Cortes, pojavita kot šibkejši akter na bojišču Alesije in Mehike. Pa vendar oba strateško močnejša akterja uporabljata asimetrične pristope za doseg zmage nad dejansko šibkejšim akterjem. V primeru Somalije je situacija ravno nasprotna. Tu islamisti dejansko predstavljajo podrejeno silo v primerjavi z vladno stranjo in njihovimi podporniki. Na strateški in taktični ravni islamisti predstavljajo šibkejšo stran, ki se poslužuje asimetričnih pristopov za doseganje premoči nad močnejšo vladno silo. Na podlagi teh treh primerov je jasno, da se asimetrije v vojskovanju ne poslužujejo le šibkejši na splošno, vendar vsi udeleženi v konfliktih in spopadih, ki jim asimetrija omogoča lažjo in hitrejšo pot do končnega cilja. Kvantitativne oziroma kvalitativne pomanjkljivosti določene strani v spopadu torej niso nujen pogoj za uporabo asimetrije.

5. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK

V prvem delu diplomskega dela sem predstavila teoretične poglede na asimetrijo v vojskovanju, ki so ključni za razumevanje asimetrije v posameznih konfliktih v preteklosti in danes. S pomočjo teh ugotovitev sem nadalje proučevala študijo primerov treh konkretnih spopadov, tj. bitke pri Alesiji, osvajanja Azteške države in državljanske vojne v Somaliji.

Ključne smernice skozi celotno diplomsko delo sem zajela v dveh postavljenih hipotezah, ki sem ju skozi nalogo želela potrditi ali ovreči. Prva hipoteza se je glasila: *»Asimetričnost je prisotna skozi celotno zgodovino vojskovanja, ne le zaradi materialno-tehničnih razlik, ampak tudi zaradi razlik v psihološki, vojaško-politični in interesni naravnosti nasprotujočih si sil.«* Druga hipoteza pravi: *»Akteji asimetrične pristope uporabljajo z namenom, da kompenzirajo svoje kvantitativne (številčne) in kvalitativne (materialno-tehnične) pomanjkljivosti v spopadu.«*

Za potrjevanje prve hipoteze sem v delu zajela tri časovno zelo oddaljene konflikte. Bitka pri Alesiji predstavlja čas pred našim štetjem, osvajanje Azteške države 15. stoletje in državljanska vojna v Somaliji današnje stanje v svetu. Ugotovila sem, da vsi trije primeri kažejo na očiten primer asimetričnega vojskovanja. Zakaj in kako, sem potrdila s pomočjo primerjave vseh treh konfliktov na podlagi štirih parametrov. Te predstavljajo narava udeležencev, asimetričnost interesov, volja nasprotnika in materialno-tehnično dejavnik. V primeru zadnjega dejavnika sem skozi celotno delo poudarjala, da le-ta ni ključen za zmagovanje v vojaških spopadih, kar se je pokazalo tudi pri izbranih treh primerih. Če bi odločala številčna premoč na bojišču, bi morali v bitki pri Alesiji Galci premagati Rimljane, Azteki nedvoumno poraziti Cortesovo vojsko in v državljanski vojni v Somaliji vladne sile takoj zadušiti upor islamskih upornikov. Pa to ni bilo tako, kar sem dokazovala skozi celotno delo. V primeru oborožitve je stanje malce drugačno. Cezar in Cortes sta imela proti svojim nasprotnikom gotovo prednost, vendar je ta izhajala predvsem iz poznavanja in uspešnega rokovanja s svojim naprednejšim orožjem. V Somaliji je stanje ravno nasprotno. Tako imenovana šibkejša stran islamskih upornikov ima sicer slabše orožje kot vladne sile in Etiopija, vendar to pomanjkljivost zelo uspešno kompenzirajo z asimetričnimi pristopi, kot sta propaganda, gverila in podobno. Psihološka pripravljenost in interesna naravnost sta v asimetriji zelo pomembna elementa.

V delu sem ugotovila, da sta Cezarju in Cortesu k zmagi pripomogla predvsem psihološka moč in visoka pripravljenost poveljnika in tudi njunih vojakov, ki so le-to vzdrževali konstantno od začetka bojev vse do zmage. Te vrline opazimo tudi pri islamskih upornikih v Somaliji, ki proti svojim politično ranljivim nasprotnikom izvajajo psihološko zelo močen pritisk.

Prvo hipotezo lahko torej v celoti potrdim. Vsi trije proučevani primeri so izrazito asimetrični in predstavljajo šolske primere, kako lahko šibkejši nasprotnik na bojišču doseže zmago proti superiornemu tekmecu.

Za potrjevanje druge hipoteze sem spet uporabila študijo primerov vseh treh proučevanih konfliktov. V vseh treh primerih se namreč pojavljajo spopadi med na papirju šibkejšo in močnejšo stranjo. Kompenzacija pomanjkljivosti, kvantitativnih in kvalitativnih, je bila torej povsod nujna in tudi očitna. V bitki pri Alesiji in osvajanju Azteške države lahko že rečemo, da je bila kompenzacija uspešna in učinkovita, saj je vodila šibkejšo stran na bojišču v zmago. V primeru Somalije tega še ne morem trditi, ker konflikt še vedno poteka. Čeprav uporniki zelo uspešno kompenzirajo svoje pomanjkljivosti z vodenjem nekonvencionalnega načina bojevanja, se le-ti bojujejo proti vladnim silam, ki uživajo pomoč sosednje Etiopije, mednarodne skupnosti in Afriške unije. Torej je asimetričnosti tu dejansko zelo izrazita. Islamski uporniki se poslužujejo veliko asimetričnih pristopov, da bi pridobili prednost pred vladnimi silami. Znani so po vodenju gverilskega bojevanja, samomorilskih napadov, preganjanju in zasledovanju visokih vladnih uslužbencev in po izraziti ofenzivno naravnani propagandi. V preteklosti sta se tudi Cezar in Cortes morala posluževati določenih prijemov asimetrije z namenom kompenziranja svojih pomanjkljivosti. Njuna največja slabost v bitki pri Alesiji in osvajanju Azteške države je bila predvsem številčno stanje, kjer se je pojavljala velika nesorazmernost sil na bojišču. Poveljnika sta posedovala predvsem naprednejše orožje, ki sta ga znala učinkovito uporabiti proti nasprotniku. Cortes je uporabljal tudi taktike, ki so vključevale prevare in manipulacijo z nasprotnikom, kar je del asimetrije vojskovanja. V vseh treh primerih lahko rečemo, da je šibkejša stran na bojišču intenzivno delovala proti nasprotnikovi volji, s čimer je tudi negativno psihološko vplivala na tekmeca. V primeru Cezarja in Cortesa je zanimivo tudi dejstvo, da njun obstoj ni bil odvisen od izida bitk, kot je bil v primeru Galcev in Aztekov. Kljub temu sta imela Cezar in Cortes močnejše interese in predvsem konstantno odločnost vse do zmage, medtem ko so njunim nasprotnikom želja, moč in odločnost med boji pojenjale.

Glavna razlika med tremi proučevanimi primeri je strateška in taktična premoč udeleženih v spopad. Na eni strani sta Cezar in Cortes kot strateško močnejša in taktično šibkejša, na drugi strani pa so islamisti, ki so dejansko strateško in taktično šibkejši. V primeru Cezarja in Cortesa se asimetrični pristopi ne uporabljajo samo zaradi njunih pomanjkljivosti na bojišču kot v primeru islamistov v Somaliji, kjer slednji z asimetričnimi pristopi dejansko kompenzirajo svoje pomanjkljivosti do vladne sile. Po Webrovi delitvi avtoritete moč Cezarja, Vercingetoriksa in Montezume izhaja predvsem iz tradicionalne in karizmatične avtoritete, medtem ko se moč Cortesa in islamistov v Somaliji nanaša v večji meri le na karizmo vodje. Vladna struja v Somaliji je edini akter proučevanih spopadov, ki mu lahko pripisujemo oblast, povezano z racionalno avtoriteto, torej pridobljeno s pomočjo zakonov in ustavnosti. Moč posameznih vodij spopadov se odraža tudi skozi bojno moč celotne oborožene sile na bojišču. Torej bojna moč temelji na psihičnih, organizacijskih in intelektualnih osnovah ter predstavlja kakovostni vidik človeškega dejavnika, in sicer ne glede na to, ali je uporabljena kot *soft power* ali kot *hard power* ter ne glede na časovno dimenzijo spopadov in konfliktov.

Druge hipoteze torej ne morem potrditi, saj pri uporabi asimetričnih pristopov ne gre le za kompenzacijo pomanjkljivosti z asimetričnim pristopi. Tisti, ki se asimetrije na bojišču dejansko poslužujejo, ni nujno, da so šibkejši kot vojaška sila na splošno. Velikokrat se pojavi situacija, v kateri močnejši akter preide v šibkejšega na bojišču in se enako poslužuje asimetrije kot akterji, ki so dejansko podrejeni nasprotni strani. Druge hipoteze ne potrjujem tudi zaradi dejstva, ker so asimetrični pristopi velikokrat uporabljeni za povzročanje nenadnih presenečenj nasprotniku s strani nasprotnika, ki je podrejen ali celo nadrejen drugi strani v spopadu. Dejansko se akterji asimetrije poslužujejo tudi zaradi čim hitrejšega reševanja konflikta s čim manj vojaškimi sredstvi in posledicami, ki bi jih konvencionalno vodenje spopada lahko prineslo. Asimetrija ni domena le strateško in taktično šibkejšega nasprotnika, vendar je možnost vseh, ki jim asimetrični spopad v primerjavi s konvencionalnim omogoča uspešno in učinkovito reševanje konfliktov.

Izkušnje uporabe oboroženih sil v krizah ter oboroženih spopadih in vojnah pobipolarnega obdobja kažejo na to, da bodo te sile morale tudi v prihodnosti reševati kompleksne probleme, ki so povezani s sodelovanjem z mednarodnimi oblastmi, nevladnimi organizacijami, mednarodnimi humanitarnimi organizacijami, mednarodno policijo, z različnimi agencijami OZN, s krajevnimi oblastmi itd.

T. i. večplastno bojišče, ki bo poleg vojaške vključevalo tudi ekonomske, politične, psihološke, kulturne in druge konfrontacije, ne bo vključevalo le klasičnih napadalnih smeri in obrambnih položajev, ampak bo imelo veliko širše civilno-vojaške strukture, kjer se sovražnika ne bo dalo vedno natančno identificirati. Ti dolgotrajni spopadi bodo imeli karakteristike, ki bodo segale vse od neoboroženih oblik množičnega odpora (demonstracije, nasilni protesti, bojkoti, stavke, javni samomori ipd.) do terorističnih akcij in gverile ter vse do »vojne vseh proti vsem« in vojaških posegov mirovnih sil, ki bodo strukturirani od operacij za vsiljevanje miru do mirovnih operacij in operacij gradnje novih držav (Žabkar v Bebler 2005: 132).

Ob koncu diplomskega dela lahko rečem, da je cilj naloge izpolnjen. V vseh izbranih primerih spopadov sem našla iskane asimetrične prvine, ki mi zdaj služijo za lažje razumevanje drugih konfliktov v preteklosti in sedanjosti. Ugotovila sem, da asimetrične pristope ne uporabljajo le šibkejši akterji v spopadu, vendar vsi, ki jim takšen način bojevanja omogoča lažje oziroma hitrejše doseganje končnih ciljev. Skozi asimetrično vojskovanje lahko opazimo veliko podobnosti s t. i. analizo cost-benefit v smislu hitrega reševanja sporov, izogibanja dolgotrajnim konfliktom in množičnim izgubam. Analiza treh proučevanih primerov je dokaz, da na podlagi enega ali več spopadov v zgodovini ne moremo posploševati njihove karakteristike na vse spopade. Dejstvo je, da sta vsak konflikt in spopad unikatna, ki nam omogočata primerjavo z drugimi le do določene mere. Diplomsko delo s pomočjo proučevanih primerov dokazuje, da ob spopadih in konfliktih generalizacija ni mogoča. V delu sem proučevala le tri primere spopadov in prišla do dveh vrst uporabe asimetrije. Čeprav posploševanje primerov na celoto ni vedno mogoče, analiza proučevanih primerov vseeno služi za lažje razumevanje bojevanja nekoč in danes.

6. VIRI IN LITERATURA

Monografske publikacije:

1. Arrequin-Toft, Ivan (2005): *How the Weak Win Wars: A Theory of Asymmetric Conflict*. Cambridge: Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press.
2. Jakopin, Primož, Ivanka Kozlevčar, Ada Vidovič – Muha, Marta Silvester, Joža Meze, Viktor Majdič, Zvonka Leder, Tomo Korošec, Jela Jenčič in Nastja Vojnovič (1994): *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
3. Bebler, Anton, Anton Žabkar, Damijan Guštin, Milovan Zorc, Marjan Malešič, Ljubica Jelušič, Anton Grizold, Vinko Vegič, Iztok Prezelj, Vladimir Prebilič, Erik Kopač, Jelena Juvan, Jerzy J. Wiatr, Karl W. Haltiner, Tibor Szvircsec Tresch, Charles Moskos in Cristopher Dandeker (2005): *Sodobno vojaštvo in družba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Bourbon, Fabio (2000): *Antični Rim: Rimska vojska*. Ljubljana: Založba mladinska knjiga.
5. Briggs, Asa, Barbara Nash in Hugh Baker D.R. (2006): *Kdaj, kje, zakaj in kako se je zgodilo*. Ljubljana: Založba mladinska knjiga.
6. Brodnik, Vilma, Robert A. Jernejčič, Zoran Radonjič in Tjaša Urankar – Dornik (1999): *Zgodovina I*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
7. Clausewitz, von Carl (1963/2004): *O vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
8. Davies, Nigel (1980): *Azteki*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
9. Dupuy, Trevor Nevitt (1986): *Dictionary of Military Terms: a guide to the language of warfare and military institutions*. New York: H. W. Wilson.
10. Fašalek, Janez (1999): *Galska vojna*. Maribor: Založba Obzorja.
11. Finley, I. Moses (1999): *Antična in moderna demokracija*. Ljubljana: Knjižna zbirka Temeljna dela.
12. Gažević, Nikola (1974): *Vojna enciklopedija (5)*. Beograd: Vojno izdavački zavod.
13. Hardt, Michael in Antonio Negri (2005): *Multituda: vojna in demokracija v času imperija*. Ljubljana: Časopis za kritiko znanosti, Študentska založba.
14. Herm, Gerhard (1983): *Kelti*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
15. Keegan, John (1994/2005): *Zgodovina vojskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

16. Kotnik Dvojmoč, Igor (2002): *Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Krunić, Zoran (1997): *Strategija posrednega nastopanja*. Ljubljana: Založba Unigraf.
18. Qiao Liang in Xiangsui Wang (1999): *Unrestricted Warfare: Assumptions on War and Tactics in the Age of Globalization*. Peking: PLA Literature and Arts, Publishing House.
19. Luard, Evan (2001): *Človek, država in vojna*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Lucena, Manuel (1994): *Kako so živeli Azteki*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
21. Lukić, Radomir D. (1982): *Sociološki leksikon*. Beograd: Savremena administracija.
22. McKenzie, Kenneth F. Jr. (2000): *The revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR*. Washington: Institute for National Strategic Studies, National Defense University.
23. Paul, Thazna Varkey (1994): *Asymmetric Conflicts: War Initiation by Weaker Powers*. Cambridge: Cambridge University Press.
24. Pettiford, Lloyd in David Harding (2005): *Terorizem, nova svetovna vojna*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
25. Rieff, David (2004): *Ležišče za noč. Humanitarnost v krizi*. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
26. Sovre, Anton (2000): *Življenje velikih Rimljanov*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
27. Srdić, Milutin (1975): *Politička enciklopedija*. Beograd: Savremena administracija.
28. Svete, Uroš (2002): *Vloga in pomen informacijske tehnologije v sodobnem asimetričnem vojskovanju*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. Ugrinović, Ana in Marko Vidic (2003): *Zgodovina*. Tržič: Učila International.
30. Vincenti, Lorenzo (1976): *Cesar*. Zagreb: Alfa.

Članki v znanstvenih in strokovnih revijah:

31. Ancker, J. Clinton in Michael D. Burke (2003): Doctrine for Asymmetric Warfare. *Military Review* 83(4), 21–22. Dostopno na <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/ancker.pdf> (10. oktober 2007).
32. Freedman, Lawrence (2001): The Third World War. *Survival* 43(4), 65–72. Dostopno na <http://www.columbia.edu/itc/sipa/S6800/courseworks/thirdWar.pdf> (29. september 2007).

Članki v tiskanih občilih:

33. Milovac, Blaž (2001): Prilagodljiv nasprotnik na bojišču prihodnosti. *Obramba* 33(11), 22–27.
34. Piskar, Rihard (2002): Kaj je asimetrija pri vojskovanju? *Obramba* 34(4), 20–22.
35. Svete, Uroš (2006): Množična občila v asimetričnem vojskovanju. *Slovenska vojska* 14(16), 17–19.

Poglavja iz zbornikov:

36. Stanič, Janez in Dušan Macura (1992): Demokracija kot umetnost konflikta. *Demokracija in politična kultura*, 45–58. Ljubljana: Enajsta univerza.
37. Szafranski, Richard (2002): Centers of Gravity and Asymmetrical Warfare. V John Andreas Olsen : *Asymmetric Warfare*. Oslo: The Royal Norwegian Air Force Academy. Dostopno na http://www.mil.no/multimedia/archive/00023/asymmetric_warfare_23933a.pdf (29. september 2007).
38. Wilson, Peter (1998): Asymmetric Threats. V Hans Binnendijk: *Strategic Assessment 1998, Engaging Power for Peace*. Washington: Institute for National Strategic Studies, National Defense University. Dostopno na <http://www.ndu.edu/inss/Strategic%20Assessments/sa98/SA98.pdf> (28. september 2007).

Prispevki na konferencah in raziskovalna poročila:

39. Cyrulik, Joseph C. (1999): *Asymmetric Warfare and Threat to the American Homeland*. Dostopno na <http://www.ausa.org/PDFdocs/lpe99-8.pdf> (28. september 2007).
40. Kropivnik, Samo, Igor Lukšič in Drago Zajc (1997): *Conflicts and consensus: pluralism and neocorporatism in the new and old democracies*, 7–10. Ljubljana: Slovenian Political Science Association.
41. Metz, Steven (2007): *Rethinking Insurgency*. Dostopno na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB790.pdf> (10. oktober 2007).

42. Metz, Steven in Douglas V. Johnson (2001): *Asymmetry and U.S. Military Strategy: Definition, Background, and Strategic Concepts*. Dostopno na: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ssi/asymetry.pdf> (28. september 2007).
43. Primmerman, C.A. (2006): *Thoughts on the Meaning of »Asymmetric Threats«*. Dostopno na: <http://stinet.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=A444192&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf> (10. oktober 2007).
44. Roberts, Brad (2002): *Asymmetric conflict 2010*. Dostopno na: <http://www.bt.usf.edu/Reports/d2538dtra.pdf> (9. oktober 2007).
45. Rubin, Michael (2007): *Asymmetrical Threat Concept and its Reflections on International Security*. Dostopno na: http://www.aei.org/docLib/20070502_AsymmetricalThreatConcept.pdf (10. oktober 2007).

Medmrežni viri:

46. Arrequin-Toft, Ivan (2007): *How a superpower can end up losing to the little guys*. Dostopno na <http://www.niemanwatchdog.org/index.cfm?fuseaction=background.view&backgroundid=00163&stoplayout=true&print=true> (10. oktober 2007).
47. BBC News (2008): *Country profile: Somalia*. Dostopno na http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/1072592.stm (4. februar 2008).
48. Craig, Timberg (2006): *Seven Questions: Somalia's Struggle*. Dostopno na http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=3536 (2. oktober 2007).
49. Cross, Suzanne (2006): *The siege of Alesia 52 bc*. Dostopno na http://web.mac.com/heraklia/Caesar/battles/The%20Gallic%20Wars/alesia/graphics/Alesia_watercolor.jpg (18. marec 2008).
50. Dalmar 'Beddel', Burhan (2006): *Somalia in crisis: What went wrong?* Dostopno na <http://www.somalinet.com/mag/?article=11&CatID=1> (5. oktober 2007).
51. Delo.si (2006): *V Somaliji razglasili izredne razmere*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,396,180518 (3. oktober 2007).
52. GlobalSecurity.org (2007): *Somalia Civil War*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/somalia.htm> (2. oktober 2007).

53. Menkhaus, Ken (2006): *Seven Questions: War in Somalia*. Dostopno na http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=3654 (2. oktober 2007).
54. Metz, Chapin Helen (1992a): *Somalia – Environment*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/somalia/enviro.htm> (2. oktober 2007).
55. Metz, Chapin Helen (1992b): *Somalia – Infrastructure*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/somalia/infras.htm> (2. oktober 2007).
56. Metz, Chapin Helen (1992c): *Somalia – Society*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/somalia/society.htm> (2. oktober 2007).
57. MSN encarta (2007): *Routes of Hernan Cortes*. Dostopno na http://encarta.msn.com/media_461514476/routes_of_hern%C3%A1n_cort%C3%A9s.html (18. marec 2008).
58. OnWar.com (2000): *Somalian Civil War 1991-1993*. Dostopno na <http://www.onwar.com/aced/data/sierra/somalia1991.htm> (5. oktober 2007).
59. PeaceReporter.net (2003): *Conflicte Profile: Somalia*. Dostopno na http://www.peacereporter.net/dettaglio_articolo.php?idpa=&idc=48&ida=151&idt=&idart=1879 (3. oktober 2007).
60. Solar navigator (2007): *The Aztec*. Dostopno na <http://www.solarnavigator.net/history/aztecs.htm> (18. marec 2008).
61. SomaliNet (2005): *Somalia History and Country Study*. Dostopno na <http://www.somalinet.com/library/somalia/?so=0054> (5. november 2007).
62. The Border History (2007): *Hernan Cortes Arrives in Mexico*. Dostopno na <http://www.pbs.org/kpbs/theborder/history/timeline/1.html> (18. marec 2008).
63. The Long War Journal (2007): *Somalia battle*. Dostopno na <http://www.longwarjournal.org/maps/Somalia-battle-12302006.jpg> (18. marec 2008).
64. The Mariners' Museum (2004): *Hernando Cortes Tlaxcala*. Dostopno na <http://www.mariner.org/exploration/index.php?type=explorer&id=34> (18. marec 2008).
65. Tucker, B. Jonathan (1999): *Asymmetric Warfare*. Dostopno na <http://forum.ra.utk.edu/1999summer/asymmetric.htm> (10. oktober 2007).
66. UNI maps (2007): *Somalia today, map and information*. Dostopno na <http://unimaps.com/somalia/index.html> (18. marec 2008).
67. University of Texas Libraries (2008): *Somalia ethnic groups*. Dostopno na http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/somalia_ethnic_grps_2002.jpg (18. marec 2008).

68. Wolly, Brian (2007): *Somalia Timeline*. Dostopno na http://www.pbs.org/newshour/extra/teachers/lessonplans/world/somalia_timeline.pdf (5. november 2007).
69. World Book Online Americas Edition (2008): *Aztec*. Dostopno na <http://houck.salkeiz.k12.or.us/student.assignments/WB.Aztecs/aztec.htm> (18. marec 2008).